

ბერტოლტ ბრეხტი
კავკასიური ცარცის წრე

პოლიციელი შალვა
დიდი თავადი
ბიზერგან ყაზბეგი მსუქანი თავადის ძმისწული
ექიმი
ინვალიდი
კოჭლი
გამომძალველი
ფუფუნა — მეფუნდუკის რძალი
სამი ბობოლა გლეხი
მოხუცებული დედაკაცა
ყაჩაღი
მზარეული ქალი
ორი ვეჭილი — ილო მუბლაძე და სანდრო ობოლაძე
ღრმად მოხუცებული ცოლ-ქმარი
მათხოვარნი და მათხოვნელები
ჯარისკაცები
აბჯროსანნი
მსახურნი
პროლოგის მონაწილენი

პროლოგი

უკმაბარებისაგან იკვარქმნილ კავკასიურ სოფელში, ნანგრევებს შორის. წრფელ სხედან, ღვინოს სვამენ და თამბაქოს ეწევიან ორი საკოლმეურნეო სოფლის დელეგატები, მეტწილად. ქალები და ხანში შესული კაცები: მაგრამ არის რამდენიმე ჯარისკაციც. მათ შორისაა აგრეთვე დედაქალაქიდან ჩამოსული. აღდგენით სამუშაოთა სახელმწიფო კომისიის წარმომადგენელი.

მარცხნივ მჯდომი გლახის ქალი (უჩვენებს): აგერ იქ, ბორცვებს შორის, ჩვენ ნაცისტების სამი ტანკი დავაკავეთ, მაგრამ ვაშლის ნარგავები უკვე განადგურებული იყო.

მარჯვნივ მჯდომი ბერიკაცი: ახლა ჩვენი სანაქებო რბის ფერმა ხახვით! ნანგრევებად არის ქცეული.

ახალგაზრდა ტრაქტორისტი ქალი: ეს მე წავუკიდე ცეცხლი ფერმას. ამხანაგო.

პაუზა.

წარმომადგენელი: ახლა იქში მოვისმინოთ: ნუქაში ჩამოვიდა მეცხვარეობის კოლმეურნეობა—„აშხეთის“ დელეგაცია. როდესაც ჰიტლერის არმიები წინ მოიწევდნენ, კოლმეურნეობამ, ხელისუფლების ბრძანებით, თავისი ცხვრის ფარები აღმოსავლეთით გარეკა. ამჟამად კი იგი უკან დაბრუნების საკითხს განიხილავს. მისმა დელეგატებმა ინახულეს სოფელი და ირგვლივ მდებარე მამულები და დაადგინეს, რომ ნგრევის მასშტაბები ძალზე დიდია—(მარჯვნივ მჯდომი დელეგატები დასტურის ნიშნად თავს უქნევენ). მეზობელ მეხილეობის კოლმეურნეობას—„როზა ლუქსემბურგს“ (მარჯვნივ მსხდომი მიმართავს) წინადადება შემოაქვს, რომ კოლმეურნეობა „აშხეთის“ აღრინდელი საძოვრებს, რომლებიც ხეობაშია და საბალახოდ არ ვარგა. გამოყენებულ იქნას მეხილეობისა და მევენახეობისაღვის. როგორც აღდგენით სამუშაოთა კომისიის წარმომადგენელი, მე წინადადებას ვაძლევ ორივე საკოლმეურნეო სოფელს თვითონ გადაწყვიტონ ერთმანეთში, დაბრუნდეს თუ არა აქ კოლმეურნეობა „აშხეთი“.

- მარჯვნივ მჯდომი ბერიკაცი: უწინარეს ყოვლისა. მე ერთხელ კიდევ ვაცხადებ პროტესტს 'ნეზღუდული რეგლამენტის' გამო. კოლმეურნეობა „აშხეთიდან“ აქამდე სამი დღე-ღამის საგალია. ამოდენა გზა გამოგვივლია და თქვენ კი ნახევარ დღე-ში გინდათ კაშათი დაამთავროთ?!
- მარცხნივ მჯდომი დაჭრილი ჯარისკაცი: ამხანაგო, ჩვენ ახლა იმდენი სოფელი და იმდენი ნუშნახელი კი აღარ გაგვაჩნია და აღარც იმდენი დრო გვაქვს.
- ახალგაზრდა ტრაქტორისტი ქალი: ყველა სიამე ნორმის მიხედვით უნდა განაწილდეს. თანბაქო ნორმითაა, ღვინოც ნორმითაა და დისკუსიაც ნორმით უნდა იყოს.
- მარჯვნივ მჯდომი ბერიკაცი (ანთიანობებს): წყეულებო იყენენ ფაშისტები! კარგი მაშ, პირდაპირ საქმეზე გადავალ და აგებნით, თუ რატომ გვინდა ხეობის უკან დაბრუნება. საამისოდ უამრავი მიზეზი გვაქვს, მაგრამ მე ყველაზე უბრალოთი დავიწყებ. მაკინე აფაქიძე, ერთი ამოიღე გუდის ყველი! მარჯვნივ მჯდომი გლეხის ქალი ვეება კალათიდან იღებს საჭკრში გახვეულ უხარბახარ ყველის კვერს. ტაში და სიცილი.
- მარჯვნივ მჯდომი ბერიკაცი: მიიროთვით ამხანაგებო, გასინჯეთ როგორია.
- მარცხნივ მჯდომი მოხუცი გლეხი (უნდობლად): ეს რა ზემოქმედების მოსახდენად არის გამიზნული?
- მარჯვნივ მჯდომი ბერიკაცი (საერთო სიცილში): როგორ შეიძლება ეს ზემოქმედების მოსახდენად იყოს გამიზნული, ჰა. ზურაბ, შე ხევის მიმტაცებელო, შენა?! ხო ყველამ იცის, როგორიცა ხარ. ყველსაც აიღებ და ხეობაზეც არ იტყვი უარს. (სიცილი). მე შენგან მხოლოდ პატიოსან პასუხს მოვითხოვ: მოგწონს თუ არა ეს ყველი?
- მარცხნივ მჯდომი მოხუცი: კარგი, გიპასუხებ: მომწონს.
- მარჯვნივ მჯდომი ბერიკაცი: მაშ ასე. (მწარედ). რითი ვერ გავიგე, რომ შენ ყველისა არაფერი არ გაგეგება.
- მარცხნივ მჯდომი მოხუცი: რატომ არ გამეგება? ხომ გეუბნები მომწონს-მეთქი.
- მარჯვნივ მჯდომი ბერიკაცი: იმიტომ, რომ არ შეიძლება მოგეწონოს. იმიტომ, რომ ეს ყველი ის აღარ არის, რაც უწინ იყო. და რის გამოა, რომ ის აღარ არის? იმის გამო, რომ ჩვენ ცხვარს ახალი საბალახოები ისე არ მოსწონს, რო-

გოც თველი ჰქონდა. ყველი ყველად არ ვარგა, რადგან ბალახი ბალახად არ ვარგა. აი, რაშია საქმე. გთხოვთ, შეიტანოთ ეს ოქმში.

მარცხნივ მჯდომი მოხუცი: კი, მაგრამ თქვენ მშვენიერი ყველი გაქვთ, კაცო.

მარჯვნივ მჯდომი ბერიკაცი: მშვენიერი კი არა, საშუალოდ ძლივს არის. რამდენიც არ უნდა ილაპარაკონ ახალგაზრდებმა, ახალი საძოვრები კაპიტად არ ვარგა. მე გეუბნებით: რომ იქ ცხოვრება არ შეიძლება.

ზოგი იცინის.

წარმომადგენელი: გული არ მოგივიდეს მაგათ სიცილზე! მათ დილაღეს შენი. ამხანაგებო, რატომ უყვართ სამშობლო? იმიტომ, რომ იქაური პური უფრო გემრიელია, იქაური ცა უფრო მაღალია, ჰაერი უფრო სურნელოვანია, ხმებიც იქ უფრო მზექარა და დედამიწასაც უფრო მეტი ხვავი და ბარაქა აქვს. განა ასე არ არის?

მარჯვნივ მჯდომი ბერიკაცი: ხეობა ოდითგანვე ჩვენ გვეკუთვნოდა.

მარცხნივ მჯდომი ჯარისკაცი: რას ნიშნავს „ოდითგანვე“? არავის არ შეიძლება რაიმე ოდითგანვე ეკუთვნოდეს. როცა ახალგაზრდა იყავი, საკუთარი თავიც კი არ გვეკუთვნოდა. შენ მაშინ თავად ყაზბეგს საკუთრებას შეადგენდი.

მარჯვნივ მჯდომი ბერიკაცი: განა სულ ერთია, რომელი ხე დვას იმ სახლის გვერდით, სადაც დარბაღი? ანდა მეზობლად ვინა გყავს, — განა ეს სულ ერთია? ჩვენ უკან დაბრუნება გვსურს, თუნდაც იმიტომ, რომ ჩვენი კოლმეურნეობის მეზობლად თქვენა გვყავდეთ, თქვე ხევის მიმტაცებლებო, თქვენა! ახლა შეგიძლიათ ამაზედაც გაიცინოთ.

მარცხნივ მჯდომი მოხუცი (იცინის): მაშ, რატომ არ გინდა მშვიდად მოისმინო, თუ რას იტყვის ხეობის შესახებ შენი „მეზობელი“ და ჩვენი აგრონომი კატო ვახტანგაძე?

მარჯვნივ მჯდომი გლეხის ქალი: ჩვენ ჯერ ყველაფერი არ გვითქვამს, რაც სათქმელი გვაქვს ჩვენს ხეობაზე. ყველა სახლი როდია დანგრეული, და რძის ფერმიდანაც, სულ მცირე, საძირკველი მაინც არის გადარჩენილი.

წარმომადგენელი: თქვენ შეგიძლიათ სახელმწიფოსაგან დახმარება მიიღოთ — აქაც და იქაც. ეს თქვენ იცით.

ძარჯვნის მჯდომი გლეხის ქალი: ამხანაგო რწმუნებულო, აქ ჩვენ ვაქრობისათვის კი არა ვართ მოსულნი. მე არ შემძლია ქუდი მოგხადო და სხვა ვამოგიწოდო, ესა სჯობიამეთქი. სხვა შეიძლება უკეთესიც იყოს. მაგრამ შენ შენა უფრო მოგწონდეს.

ახალგაზრდა ტრაქტორისტი ქალი: მიწის ნაკვეთი სხვაა და ქუდი სხვაა, ამხანაგო. ჩვენს ქვეყანაში მაინც ეს ერთი და იგივე არ არის.

წარმომადგენელი: ნუ ცხარობთ, ამხანაგებო, სწორია, რომ მიწის ნაკვეთი უფრო წარმოების საშუალებად უნდა მივიჩნიოთ, რომლითაც სასარგებლო პროდუქტები იქმნება, ვიდრე სხვა რამედ, მაგრამ სწორია ისიც, რომ ჩვენ ანგარიში უნდა გავუწიოთ ადამიანთა სიყვარულს მიწის გარკვეული ნაკვეთისადმი. რაც შემეხება მე, სიამოვნებით მოვისმენდი უფრო დაწვრილებით, თუ რას უპირებთ თქვენ (მარცხნივ მჯდომი მიმართავს) ხეობას.

დანარჩენები: ჰო, კატომ თქვას.

წარმომადგენელი: ამხანაგო აგრონომო!

კატო (დგება, ტანსაწმენდო ხალათი აცვია): ამხანაგებო, გასულ ზანთარს, როცა ჩვენ, პარტიზანები, აქ, მთებში, ვიბრძოდით. ვლადპარაკობდით, თუ გერმანელთა განდევნის შემდეგ როგორ აღგვედგინა ჩვენი მეხილეობა და ათჯერ როგორ გაგვეფართოებინა ჩვენი ხილის ბაღები. მე სარწყავი სისტემის პროექტი შევიმუშავე. ჩვენ მთის ტბაზე კაშხალის აგება შესაძლებელს გახდის, რომ სამასი ჰექტარი უნაყოფო მიწა მოიწყეს. მაშინ ჩვენი კოლმეურნეობა შესრულს მისდიოს არა მხოლოდ მეხილეობას, არამედ მევენახეობასაც. მაგრამ პროექტი მხოლოდ მაშინ იქნება გამართლებული, თუ კოლმეურნეობა „აშხეთის“ სადავო ნაკვეთი ჩვენს განკარგულებაში გადმოვა. აი, დანგარიშებულია ყველაფერი. (საქალაღდეს აწვდის წარმომადგენელს).

ძარჯვნის მჯდომი ბერიკაცი: შეიტანეთ ოქმში, რომ ჩვენს კოლმეურნეობას განზრახული აქვს ახალი ცხენსაშენი შექმნას.

ახალგაზრდა ტრაქტორისტი ქალი: ამხანაგებო, პროექტი მოფიქრებულია იმ დღეებსა და ღამეებსში, როდესაც ჩვენ იძულებული ვაყავით მთებში გაგხიზნულიყავით და ხშირად ტყვიებიც აღარ გვქონდა იმ ორიოდე შაშხანისათვის, რომ-

ლებიც ჩვენ გაგვაჩნდა. თვით ფანქრის შოვნაც კი ძნელი საქმე იყო მაშინ.

ტაში ორივე მხრიდან.

მარჯვნივ მჯდომი ბერიკაცი: ჩვენი მადლობა ამხანაგებს, როზა ლუქსემბურგის სახელობის კოლმეურნეობიდან და ყველას, ვინც სამშობლოს იცავდა!

კოლმეურნენი ხელს ართმევენ ერთმანეთს და ეხვევიან.

მარჯვნივ მჯდომი გლეხის ქალი: როგორც პოეტმა მარიაკოვსკიმ თქვა: საბჭოთა ხალხის სამშობლო უნდა გონიერების სამშობლოც იყოს!

პარჯენი მჯდომი დელეგატები—ბერიკაცის გარდა, ყველანი—დგებიან და წარმომადგენელთან ერთად აგრონომის ნახაზებს ათვლიერებენ.

მეძახილები: რატომ არის ვარდნის სიმაღლე ოცდაორი მეტრი? —აი, ამ კლდეს ააფეთქებენ!

—არსებითად მათ მხოლოდ ცემენტი და დინამიტი სჭირდებათ!

—აქ ისინი აიძულებენ წყალს დაბლა დაეშვას, ბიჭო, ბედავ, რა ეშმაკურად არის მოფიქრებული!

მარჯვნივ მდგომი ყმაწვილი მუშა (ბერიკაცის მიმართავს): მთელ მინდვრებს მორწყავენ, ბორცვებს შორის რომლებიც კია. მიდი ერთი ნახე, ალეკო.

ბერიკაცი: არაფერსაც არ ვნახავ. მე ისედაც ვიცოდი, რომ პროექტი კარგი იქნებოდა. მე ნებას არ მივცემ, რომ დამაზიადამადონ გულზე.

წარმომადგენელი: დამაზიადამა კი არა, მხოლოდ ფანქრის წვერს გადებენ გულზე. (სიცილი).

ბერიკაცი (მოღუშული დგება და ნახაზების დასათვლიერებლად მიდის): ამ ყაჩაღებმა, სამწუხაროდ, ძალიან კარგად იციან, რომ ჩვენთან არ შეუძლიათ გულგრილად შეხედნენ მანქანებსა და პროექტებს.

მარჯვნივ მდგომი გლეხის ქალი: ალეკო ბერიშვილო, შენ თვითონ ყველაზე აუტანელი ხარ ხოლმე, როცა რაიმე ახალი პროექტი გაქვს გასატანი. ეს ყველამ იცის.

წარმომადგენელი: ჩემს ოქმს რაღა ვუყო? შენიძლია ჩაეწერო, რომ თქვენი კოლმეურნეობა თანახმაა დასთმოს წინათ მისი კუთვნილი ხეობა ზემოაღნიშნული პროექტის გამო?

მარჯვნივ მდგომი გლეხის ქალი: მე თანახმა ვარ. შენ რაღას იტყვი, ალეკო?

ბერიკაცი (ნახაზებს დასკვნებს): მე მოვითხოვ, რომ ნახაზების ას-
ლები მოგვცეთ.

მარჯვნივ მდგომი გლახის ქალი: მაშინ შეგვიძლია ვისა-
დილოთ. როცა ეგ ნახაზებს მოითხოვს განსახილველად, საქმე
უკვე გათავებულია. მე ვიცნობ მაგას. ჩვენთან ყველანი ეგე-
თები არიან.

დელეგატები სიცილით ეხვევიან ერთმანეთს.

მარცხნივ მდგომი მოხუცი: გაუმარჯოს კოლმეურნეობა
„აწხეთს“! გისურვებთ წარმატებას ახალი ცხენსაშენის მოწ-
ყობაში!

მარცხნივ მდგომი გლახის ქალი: ამხანაგებო, კოლმეურ-
ნეობა „აწხეთის“ დელეგატებისა და რწმუნებულის პატივისა-
ცემად ჩვენ დაგვემილი გვაქვს სპექტაკლი მგოსან არკადი
ჩხეიძის მონაწილეობით. პიესა ჩვენს სადავო საკითხთან არის
დაკავშირებული. (ტაში).

ახალგაზრდა ტრაქტორისტი ქალი მგოსნის მოსაყვანად გარბის.

მარჯვნივ მდგომი გლახის ქალი: ოღონდ, ამხანაგებო,
თქვენი წარმოდგენა კარგი უნდა იყოს, ჩვენ ხომ მასში ხეო-
ბას ვიძლევი.

მარცხნივ მდგომი გლახის ქალი: არკადი ჩხეიძემ ოცდა-
ერთი ათასი სტრიქონი ლექსი იცის ზეპირად.

მარცხნივ მდგომი მოხუცი: ჩვენ ეს პიესა მისი ხელმძღვა-
ნელობით დავისწავლეთ. იოლი საქმე კი არ არის არკადის
ხელში ჩაგდება. (წარმომადგენელს). თქვენი საგვემო კომისია,
ამხანაგო, უნდა ზრუნავდეს, რომ ის უფრო ხშირად ჩამოვი-
დეს ხოლმე ჩვენთან, ჩრდილოეთში.

წარმომადგენელი: ჩვენ არსებითად უფრო ეკონომიკითა ვართ
გართულნი.

მარცხნივ მდგომი მოხუცი (ღიბილით): თქვენ აწესრიგებთ
ვაზის რქებისა და ტრაქტორების განაწილებას და რატომ
სიმღერათა განაწილებაშიც არ შეიძლება ჩაერიოთ?

ახალგაზრდა ტრაქტორისტი ქალს წრეში შემოჰყავს მგოსანი არკადი
ჩხეიძე უბრალო შესახედაობის მქონე ჩახხული კაცი. მას მოჰყვება ოთხი
მუსიკოსი საკრავებით. ხელოვნების წარმომადგენელთ ტაშისკვრით ესალ-
მებიან.

ახალგაზრდა ტრაქტორისტი ქალი: ეს ამხანაგი რწმუ-
ნებულია, არკადი.

მგოსანი ესალმება ირგვლივ მდგომთ.

მარჯენივ მდგომი გლეხის ქალი: დიდ პატივსა მღებს
თქვენი გაცნობა. თქვენი სიმღერების ამბავი ჯერ კიდევ სკო-
ლის მერხსე მაქვს გავიწილი.

მგოსანი: ამჯერად ჩვენ გაჩვენებთ სპექტაკლს სიმღერებით. თით-
ქმის მთელი კოლმეურნეობა იღებს შიგ მონაწილეობას. ჩვენ
ძველი ნიღბები გვაქვს თან ჩამოტანილი.

მარჯენივ მდგომი ბერიკაცი: რა, რაიმე ძველი თქმულე-
ბა ხომ არ არის?

მგოსანი: დიად, ძალიან ძველი თქმულეაა. „ცარცის წრე“ ეწო-
დება და ჩინეთშია შეთხზული, მაგრამ ჩვენ მას შეცვლილი სა-
ხით წარმოგიდგენთ. იურა, აბა ნიღბები გვიჩვენე.

მარჯენივ მდგომი ბერიკაცი (იცნობს ერთ-ერთ ნიღბს): ერ-
თი უყურეთ, თავადი ყაზბეგი!

მგოსანი: ამხანაგებო. ჩვენთვის დიდად საპატიოა თქვენს წინა-
შე გამოსვლა ესოდენ სერიოზული პაექრობის შემდეგ. იმედია,
აღიარებთ, რომ ძველი პოეტის ხმა საბჭოთა ტრაქტორე-
ბის ჩეროშიაც კარგადა ჯღერს. სხვადასხვა ღვინოების აღრე-
ვა შეიძლება არ ვარგოდეს, მაგრამ ძველი და ახალი სიბრძ-
ნე შესანიშნავად ერწყმის ერთმანეთს. ჯერ კი, იმედია, ჩვენ
ყველას დაგვანაყრებენ. ეს, იცით, შველის.

ხმები: რასაკვირველია!

—ყველანი კლუბში წამოდი!

ვიდრე ყველანი აიშლებოდნენ, წარმომადგენელი რაღაცას ეუბნება ახალ-
გაზრდა ტრაქტორისტ ქალს.

წარმომადგენელი (მგოსანს): ვრცელი ამბავია, არკადი? მე უნ-
და ამალამვე დავბრუნდე თბილისში.

მგოსანი (შეუჩერებლივ): კაცმა რომ თქვას აქ ერთი კი არა, ორი
ამბავია. რამდენიმე საათს გასტანს.

წარმომადგენელი (შინაურული გულწრფელობით): უფრო მოკლედ
არ შეიძლება?

მგოსანი: არა.

ყველანი მზიარულად მიდიან სასადილოდ.

კეთილმოზილი ყრმა

მ გ ო ს ა ნ ი (მუსიკოსთა წინ მიწაზე ზის, მხრებზე შავი ნაბადი აქვს მოკდებუ-
ლი და გაცვეთილ ზბის წიგნაკს ფურცლავს):

გარდასულ დროებში, სისხლიან დროებში,

„წყევლად“ წოდებულ ამა ქალაქში

ბატონობდა გუბერნატორი, სახელად გიორგი აბაშვილი.

ის კრეზუსივით მდიდარი იყო;

და ჰყავდა ლამაზი ცოლი,

და ჰყავდა ჯანმრთელი ყრმა.

არც ერთ გუბერნატორს მთელ საქართველოში

არ მოეძეოდა იმდენი ცხენი ბაგაზე მიმბმული,

იმდენი მათხოვარი კარებზე მიმდგარი,

იმდენი მათხოველი ეზოს შიგნით დაყუდებული.

ვით შემიძლია ავიწეროთ მე თქვენ გიორგი გუბერნატორი?

იგი ტკბებოდა უქმი ცხოვრებით.

და ერთ მშვენიერ აღდგომა დღესა

ის გაემართა თვისი ოჯახით

ეკლესიისკენ.

სასახლია თალსა ქვეშ ნაკადად მოეღინებინ მათხოვარი და მათხოვე-
ლები, თან მალს იშვერენ გაქვალტყავებულ ბავშვებს, ყვარჯნებსა და
თხოვნის წერილებს. მათ მოსდევთ ორი რკინის პერანგში გაბოწყობილი
სპა, შებღვვ გამოჩნდება ძვირფასად მორთული გუბერნატორის ოჯახი
ამალით.

მა თ ხ ო ვ ა რ ა ნ ი და მ თ ხ ო ვ ე ნ ე ლ ე ბ ი:

— შეგვიფრდომეთ, თქვენო მოწყალეებავ, გადასახადმა ლამის
წელში გაგვწყვიტოს.

— მე ფეხი დავკარგე სპარსეთის ომში და სად შემიძლია...

— ჩემი ძმა უდანაშაულოა, თქვენო მოწყალეებავ, გაუგებრო-
ბასა აქვს ადგილი.

— შიმშილით მიკვდება საბრალო...

— გემუდარებით, გაანთავისუფლეთ ჩემი შვილი სამხედრო

ბეგარისაგან. ეგ ერთილა შემოჩა.

—მოგვხედეთ, თქვენო მოწყალებავ, წყლის ინსპექტორი მოს-
ყიდულია.

ერთი მსახური არხებს აგროვებს, მეორე კი ქისიდან ფულებს არიგებს.
ჯარისკაცები მძიმე ტყავის მათრახების ქნევით ბრბოს უკან ახვეინებენ.

ჯარისკაცი: უკან დაიწით! საყდრის შესავალი გაანთავისუფლეთ!
გუბერნატორისა და მისი მეუღლის ამალის უკან თალის ქვეშ გამოჩნდე-
ბა გუბერნატორის ყრმა, რომელიც ძვირფასად მოთრული ეტლით მოჰ-
ყავთ. ბრბო მის დასანახად ისევ წინ მოიწევს.

ბგოსანი (იმ დროს. რომელსაც ჯარისკაცები წათრახებით ისევ უკან ერეკე-
ბიან ხალხს):

პირველად სწორედ ამ აღდგომა დღეს იხილა ხალხმა ჩვილი
მემკვიდრე.

ორი ექიმი ფეხდაფეხ სდევდა ყრმას კეთილშობილს,
თვალისჩინივით უფრო ხილდებოდნენ.

მეძახილები ბრბოდან: აგერ, აგერ, ბავშვი!

—მე ვერა ვხედავ, ნუ მაწევებით!

—გწყალობდეთ, ღმერთი, თქვენო მოწყალებავ!

ბგოსანი: თვით ყოვლის შემძლე თავადმა ყაზბეგმა

საყდრის კარიბჭესთან თავყვანი სცა მას.

მსუქანი თავადი გამოდის წინ და ესალმება გუბერნატორის ოჯახს.

მსუქანი თავადი: ბედნიერ აღდგომას გისურვებთ, ქალბატო-
ნო ნათელა.

ისმის ბრძანება. შემორბის მადეარა და გუბერნატორს აწვდის დაგრაგ-
ნილ ქალაღდებს. გუბერნატორი ანიშნებს ადიუტანტს, ლამაზ ყმაწვილ
კაცს, და ისიც მიასურებს მხედარს და აკავებს მას. ჩამოვარდება ხანმოკ-
ლე დუმილი, რომლის განმავლობაშიც მსუქანი თავადი ეკვის თვალთ
შეჭრეტს მხედარს.

მსუქანი თავადი: რა მშვენიერი დღე დადგა! მე კი, წუხელ
რომ წვიმა წამოვიდა, უკვე მეგონა: ცუდი დღესასწაული
დაგვიდგება-მეთქი, მაგრამ ამ დილით ცა მოიწმინდა. მე მიყ-
ვარს მოწმენდილი ცა. ქალბატონო ნათელა, მე უბრალო კაცი
ვარ. ერთი უყუროთ პატარა მიხეილს, ზედგამოჭრილი გუბერ-
ნატორია, ტი-ტი-ტი. (უღიტინებს ბავშვს). ბედნიერ აღდგომას
დაესწარი, პატარა მიხეილ, ტი-ტი-ტი.

გუბერნატორი: მე უღლე: რას იტყვით თქვენ ამაზე, არსენ,
გიორგიმ როგორც იყო გადაწყვიტა აღმოსავლეთის მხარეს
ახალი ფრთედის მშენებლობის დაწყება. მთელი გარეუბანი,
სადაც ამჟამად უბადრუკი ქოხმახებია, აღებულ იქნება, რათა
იქ ბალი გაშენდეს.

მსუქანი თავადი: ეს კარგი ახალი ამბავია ამდენი ცუდი ცნო-

ბების შემდეგ. ომისა რა ისმის, ძმაო გიორგი? (გუბერნატორის ზეჟღებულმყოფელ ვესტზე). სტრატეგიული უკანდახევად, ყური მოგვარი. ეგ არა უშავს, ვითარების უმნიშვნელო გაუარესება ყოველთვის შეიძლება მოხდეს. სულ ხომ ალჩუ არ დაჯდება. ცვალებადია ომის ბედი. ამ უკანდახევას დიდი მნიშვნელობა არა აქვს, ხომ მართალია?

გუბერნატორის მეუღლე: დაახველა! გიორგი, გაიგონე? (შეძებად ორივე გენს. ორ ღირსებით აღსავსე ნამაკაცს, რომლებიც იქვე. ბავშვის ეტლის უკანა დგანან). ახველებს.

პირველი ექიმი (ნეოტა): ჩენს თავს ნებას მიცემენ, ნიკო მიქაძე, და გაგახსენებთ, რომ მე თბილი აბაზანის წინააღმდეგი ვიყავი, მცირეოდენი მეცდომა იქნა დაწვებული საბანაო წყლის ტემპერატურაში, თქვენო მოწყალეობავე.

მეორე ექიმი (ანვე ძალიან ზრდილობიანად): ვერასგზით ვერ დაგეთანამებთ, მიხა ლოლაძე, საბანაო წყლის ასეთ ტემპერატურას გვირჩევს ჩვენი დიდად სახელოვანი და ძვირფასი მიწიკო ობოლაძე. უფრო, მე მგონი, ღამე დაჰკრა ორპირმა ქარმა, თქვენო მოწყალეობავე.

გუბერნატორის მეუღლე: ბავშვს მიხედეთ, მგონი, სიცხე უნდა ჰქონდეს, გიორგი.

პირველი ექიმი (ბავშვზე დაჰრილი): უსაფუძვლოდ თავს ნუ შეიწუხებთ, თქვენო მოწყალეობავე, ოდნავ უფრო ცხელი აბაზანა და ყველაფერი გაუვლის.

მეორე ექიმი (გესლიან ზნერას ესვრის პირველს): ეს მე არ დამავიწყდება, ძვირფასო მიხა, ამოდ თავს ნუ შეიწუხებთ, თქვენო მოწყალეობავე.

მსუქანი თავადი: აი-აი-აი-აი! მე როცა ღვიძლში ჩხვლეტას დამიწყებს ხალმე. ყოველთვის ვამბობ: ორმოცდაათი დარტყმა ექიმს ფეხის გულებზე-მეთქი. და ისიც მხოლოდ იმიტომ, რომ განაზებულ ებოქაში ვცხოვრობთ. წინათ ამისათვის მაშინვე თავს წაავლებინებდნენ.

გუბერნატორის მეუღლე: ეკლესიაში შევიდეთ, თორემ აქ ორპირი ქარია.

გუბერნატორის ოჯახისა და მსახურთა პერსონალისაგან შემდგარი პრეტესია უხვევს ეკლესიის კარიბჭისაკენ. მსუქანი თავადიც მისდევს მათ. ადიუტანტი გამოეყოფა მავლელობას და მხედარზე მიუთითებს.

გუბერნატორი: ღვთისმსახურების წინ არ შემიძლია, გოგი. ადიუტანტი (მხედარს): გუბერნატორს არ სურს ღვთისმსახურების წინ მაგ ცნობების კითხვით დაიმძიმოს თავი, მია

უმეტეს, რომ ჩემი ვარაუდით, არცთუ გასახარებელი უნდა იყენენ ისინი. სამხარეულოში წადი და უთხარი დაგაპურონ, მეგობარო.

ადიუტანტი პროცესისა უერთდება, მხედარი კი ლანძღვით მიაშურებს სასახლეს. სასახლიდან გამოდის ჯარისკაცი და თალის ქვეშ ჩერდება.

მგოსანი:

ქალაქში სიწყინარე სუფევს.

ეკლესიის წინ მოედანზე დაგოგმანობენ მტრედები ლალად.

სასახლის მცველთაგან ერთი ჯარისკაცი

მხარეულ გოგოს ეარშიყება,

მდინარეზე რომ ყოფილა და ბრუნდება უკან.

კურტლეს მრეცხავი გოგო გრუშე ვაჩნაჟე თალის ქვეშ აპირებს გავლას ილღის ქვეშ დიდ მწვანე ფოთლებში გამოხვეული რალაც უპირავს.

ჯარისკაცი: ეს როგორ, ქალიშვილი საყდარში არ წასულა და წირვას აცდენს?

გრუშე: ის იყო უკვე ჩავიცივი, რომ სააღდგომო ნადიმისათვის ბატი დასჭირდათ და მე დამავალეს მისი მოტანა. მე კარგად ვიცი ბატების ცნობა.

ჯარისკაცი: ბატი? (ვითომ არ სჯერა). მე ჯერ უნდა ვნახო ის ბატი. გრუშე ვერ ხვდება. რას ეუბნებიან.

ჯარისკაცი: დიაცნი სანდონი არ არიან. იტყვიან, ბატის მოსატანად ვიყავიო და მერე აღმოჩნდება, რომ სულ სხვა რამეზე ყოფილან.

გრუშე (ჯიქურად მიაშურებს მას და ბატს უჩვენებს): აი, შეხედე. და თუ ეს ბატი ერთი თხუთმეტი გირვანქა მაინც არ გამოვა და სიმინდით არ არის გასუქებული, მზადა ვარ ამის ბურტყლი სულ მე შევჭამო.

ჯარისკაცი: ეს მართლაც მეფური ბატია! მას თანავსებელი ბატებიც ტორი მიირთმევს. მაშ ქალიშვილი ისევ იყო მდინარის პირას?

გრუშე: კი, საფრინველეში.

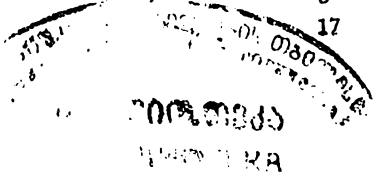
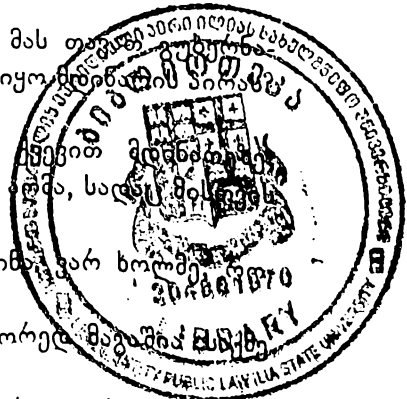
ჯარისკაცი: აა. ვასაგებია, საფრინველეში, ქვევით მდინარის ხოლო ცოტა უფრო ზევით კი, ღინების ცნობილი ტირიფებია?

გრუშე: ტირიფებთან ხომ მარტოოდენ მაშინ ვარ ხოლობრა ცა სარეცხსა ვრეცხავ.

ჯარისკაცი (მრავალმნიშვნელოვნად): აი, სწორედ მაგაშია საკმე.

გრუშე: რა „საკმე“?

ჯარისკაცი (თვალს უკრავს): რა საკმე და სახელდობრ ის, რომე-ბერტოლტ ბრეხტი

ლიც არის.

გ რ უ შ ე: რატომ არ შეიძლება, რომ მე ტირიფებთან ვრეცხავდე სარეცხს?

ჯ ა რ ი ს კ ა ც ი (ჩაიხიოხითებს): „რატომ არ შეიძლება, რომ მე ტირიფებთან ვრეცხავდე სარეცხს?“ ეს შესანიშნავია, მართლაც რომ შესანიშნავია.

გ რ უ შ ე: მე არ მესმის ბატონი ჯარისკაცისა. რა უნდა იყოს ამაში შესანიშნავი?

ჯ ა რ ი ს კ ა ც ი (ეშმაკურად): მავანმა და მავანმა ქალიშვილმა რომ იცოდეს, რაც მე ვიცი, ალბათ ტანში გააციებდა და გააციებლებდა.

გ რ უ შ ე: არ ვიცი, რა შეიძლება კაცმა იცოდეს იმ ტირიფების შესახებ.

ჯ ა რ ი ს კ ა ც ი: მაშინაც არა, თუ მათ პირდაპირ ბუჩქნარია, საიდანაც ყველაფერი ჩანს? ყველაფერი რაც იქ ხდება, როდესაც მავანი და მავანი ქალიშვილი „სარეცხს რეცხავს“!

გ რ უ შ ე: მერედა განა რა ხდება იქ? ბარემ თქვას ბატონმა ჯარისკაცმა, რასაც გულისხმობს და მორჩა და გათავდა.

ჯ ა რ ი ს კ ა ც ი: ალბათ ხდება ისეთი რამ, რის დროსაც რაღაცის დანახვა შეიძლება.

გ რ უ შ ე: ბატონი ჯარისკაცი იმას ხომ არ გულისხმობს, რომ ცხელ დღეებში ფეხის თითებს ვყოფ ხოლმე წყალში, თორემ მეტი იქ არა ხდება რა.

ჯ ა რ ი ს კ ა ც ი: სწორედ რომ მეტი. ფეხის თითებსაც და კიდევ მეტსაც.

გ რ უ შ ე: მეტს სხვას რაღას? შეიძლება ზოგჯერ მთელი ტერფიც ჩაყუო.

ჯ ა რ ი ს კ ა ც ი: ტერფიცა და ცოტათი მეტიც. (გულიანად იცინის).

გ რ უ შ ე (გაჯავრებული): გრცხვენოდეს, სიმონ ჩაჩავა, ბუჩქებში ზიხარ და ელოდები, ვიდრე ცხელ დღეში ქალი მდინარეში ფეხებს ჩაყოფდეს. ალბათ ისიც ვინმე სხვა ჯარისკაცთან ერთად. (გარბის).

ჯ ა რ ი ს კ ა ც ი (მიძახებს): არა, სხვასთან ერთად არა!

და მაშინ, როდესაც მგოსანი განაახლებს თხრობას, ჯარისკაცი უკან დაედევნება გრუშეს.

მ გ ო ს ა ნ ი:

სიწყნარე სუფევს ქალაქში, მაგრამ რატომ დადიან აბჯარასხმულნი?

გუბერნატორის სრა-სასახლეში მყუდროებაა გაშეფებული, მაგრამ რად ჰგავს ის ციხე-სიმაგრეს?

მარცხნივ ეკლესიის კარიბჭიდან სწრაფი ნაბიჯით გამოდის მსუქანი თავადი, ჩერდება და აქეუ-იქით იყურება. მარჯვნივ, თალის წინ, ორი აბჯაროსანი იცდის, თავადი შენიშნავს მათ, ნელა ჩაუვლის გვერდით და თან რალაცვას ანიშნებს. ერთი მათგანი თალის ქვეშ შედის, მეორე კი მარჯვნივ მიდის. სცენის სიღრმეში სხვადასხვა მხრიდან ყრუდ ისმის შეძახილები: „ადგილებზე!“ სასახლე გარშემორტყმულია. თავადი სწრაფად გადის. შორიდან ეკლესიის ზარების რეკვა მოისმის. გუბერნატორის ოჯახისა და ამაღლისაგან შემდგარი პროცესია ეკლესიიდან უკან ბრუნდება.

მ გ ო ს ა ნ ი:

- აი დაბრუნდა სასახლეში გუბერნატორი.
- აი ხათანგად იქცა მისი ციხე-სიმაგრე.
- აი გაპუტეს და შეებრაწეს აღდგომის ბატი,
- აი მათ ველარ მიირთვეს ბატი,
- აი შუადღეს ველარ დასხდნენ უკვე სადილად,
- აი შუადღე გადაიქცა სიკვდილის ჟამად.

გუბერნატორის მეუღლე (თან მიდის): მართლაც შეუძლებელია ამ ქოხმახში ცხოვრება, მაგრამ გიორგი, რასაკვირველია, მხოლოდ თავისი პატარა მიხეილისათვის აშენებს და არა ჩემთვის. მიხეილი მისთვის ყველაფერია, ყველაფერი მიხეილისათვის უნდა.

გუბერნატორი: გაიგონე, როგორ მოგვილოცა ჩვენმა ყაზბეგმა: ბედნიერ აღდგომას გისურვებთო! ძალიან კარგი და ძალიან მშვენიერი, მაგრამ, რამდენადაც მე ვიცი, ნუქაში წუხელ წვიმა არ ყოფილა. ხოლო სადაც ჩვენი ყაზბეგი იყო, იქ კი წვიმდა. ნეტა სად იყო ჩვენი ყაზბეგი?

აღიუტანტი: უნდა გამოვიძიოთ.

გუბერნატორი: ჰო, დაუყოვნებლივ. ხვალვე.

პროცესია თალისაკენ უხვევს. მხედარი, რომელიც ამ დროს სასახლიდან ბრუნდება, მიდის გუბერნატორთან.

აღიუტანტი: ხომ არ ინებებთ მოუსმინოთ დედაქალაქიდან დილით წარმოგზავნილ შიკრიკს, თქვენო აღმატებულებავ? იგი ამ დილით ჩამოვიდა საიდუმლო ქალაქებით.

გუბერნატორი (არ ჩერდება): ქამის წინ ვერა, გოგი!

აღიუტანტი (მხედარს, ვიდრე ის ლაპარაკობს, პროცესია სასახლეში უჩინარდება და აღაყაფის კარებთან მხოლოდ ორი აბჯაროსანი რჩება სასახლის დაცვიდან): გუბერნატორს არ სურს, რომ ქამის წინ გული გაუწყალონ სამხედრო ცნობებით, ხოლო დღის

მეორე ნახევარს მისი აღმატებულება მიუძღვნის გამოჩენილ ხუროთმოძღვრებთან მოლაპარაკებას, რომლებიც აგრეთვე სადილადაც არიან დაპატიჟებულნი. აგერ ისინიც. (შემოდის სამი არქიტექტორი. მხედარი მიდის, ადიუტანტი კი ახალშოსულთ ესალმება). ბატონო ჩემო, მისი აღმატებულება სადილზე მიგელით. მთელ თავის დროს თქვენ დაგიტომობთ. თქვენა და დიად ახალ გეგმებს! აბა, ვიჩქაროთ!

ერთ-ერთი არქიტექტორი: ჩვენ აღტაცებულნი ვართ, რომ მის აღმატებულებას, მიუხედავად შემაშფოთებელი ხმებისა სპარსეთში ომის ცუდი მსვლელობის შესახებ, განზრახული აქვს მშენებლობა დაიწყოს.

ადიუტანტი: უფრო სწორი იქნებოდა. გვეთქვა: „შემაშფოთებელი ხმების გამო“. ეს არაფერია. სპარსეთი შორს არის. აქაური გარნიზონი კი მზადაა სისხლის უკანასკნელ წვეთამდე ბრძოლას თავისი გუბერნატორისათვის.

სასახლიდან ხმაური ისმის. შემდეგ - ქალის გამყინავი წივილი და ბრძანებები. შემკრთალი ადიუტანტი თალისაკენ გაემართება. წინ გამოდის ერთ-ერთი აბჯაროსანი და ლახვარს უღერებს.

ადიუტანტი: რაშია საქმე? იქით წაიღე ლახვარი, ძაღლო! (გამძვინვარებული სასახლის მცველთ). განაიარაღეთ! ვერ ხედავთ: გუბერნატორს ესხმიან თავს?

სასახლის მცველი აბჯაროსანი არ ემორჩილებიან. ისინი აულგრილად, ცივად უყურებენ ადიუტანტს და დანარჩენ ამბებსაც ჩაფრევლად ადგენენ თვალს. ადიუტანტი ბრძოლით იკაფავს გზას სასახლისაკენ.

ერთ-ერთი არქიტექტორი: ეს თავადების ოინებია! წუხელ დედაქალაქში შეიკრიბნენ თავადები, რომელნიც დიდი თავადისა და მისი გუბერნატორების წინააღმდეგნი არიან. ბატონო ჩემო, სჯობია დროზე მოფუსვათ აქედან.

სწრაფად გადიან.

მგოსანი:

ჰოი, როდენ ბრმანი არიან ხელისუფალნი ამა ქვეყნისა!

უკვდავთა მსგავსი გულდაჯერებით დააბიჯებენ მორჩილთა მხრებზე დაქირავებულ მუშტს ენდობიან და იმედი აქვთ ძალმომრეობის. ფიქრობენ, რომ მათ ხანგრძლივ პარპაშს არ აქვს საზღვარი, მაგრამ ხანგრძლივი არ ნიშნავს მარადს.

ჰე, დროებათა ცვალებადობავ, ჟამთა ტრიალო!

შენ, სასოებავ და სალბუნო წამებულ ხალხის!

თალის ქვეშ გამოდის გუბერნატორი, ბორკილები აქვს გაყრილი, სახე

ძვედრისფერი დასდებია. აქეთ-იქით ორი კბილებამდე შეიარაღებული ჯარისკაცი მოსდევს.

დაგვილოცნია გზა სამუდამო აწ უკვე შენთვის, დიღო ბატონო! ეცადე წელში გამართულმა გამოიარო!

შენ სასახლიდან მრავალ მტერთა თვალები გიმზერს!

ხუროთმოძღვრები აღარ გპირდება, აწ კმარა შენთვის
მესაფლავენიც.

ველარ აიგებ ახალ სასახლეს, გელის პატარა თხრილი მიწაში.
უკანასკნელად მოავლე თვალი, შენს საბრძანებელს,

ო, თვალდავისილო!

შეპყრობილი აქეთ-იქით იხედება.

მოგწონს ყოველი, რაც გაგაჩნდა? აღდგომა დღესა
ცისკრის წირვასა და სადილს შორის
მიდიხარ იქა, საიდანაც არვინ ბრუნდება.

გუბერნატორი გაჰყავი. სასახლის დაცვაც მის ბადრავს უერთდება. ისმის
ბუკის საგანგაშო ხმა. თალის უკან ხმაურია.

ოდეს დიდკაცის სახლი ინგრევა,

მის ქერქვეშ ბევრი მდაბიოც ჰყვება.

ბედნიერებას მისას ვინც არ იზიარებდა,

უბედურების მოზიარე ხდება ის ხშირად.

თან მიაქანებს გაოფლილ ცხენებს

ეტლი უფსკრულში გადაჩეხილი.

თალის ქვეშ გამორბიან პანიკით ზოცული მსახურნი.

მსახურნი (ერთმანეთს არ აცლიან): არიქათ, კალათები! ყველაფერი
მესამე ეზოში გადაიტანეთ! ხუთი დღის საგზალი გვინდა.

— ქალბატონი გულწასული გდია.

— უნდა როგორმე გამოვიყვანოთ, მისი აქ დარჩენა არ ძეიძლება.

— მერედა ჩვენ?

— ჩვენ ქათმებივით წაგვაცლიან თავებს, ეს ნაღია.

— დედაო, ღვთისა, რა გვეშველება?

— ქალაქში, როგორც ამბობენ, სისხლის მორვევი დააყენეს უკვე.

— სისულელეა, გუბერნატორს მხოლოდ ზრდილობიანად სთხო-
ვეს თავადთა თავყრილობაზე გამოცხადდეს. ყოველივე ქე-
თილად მოგვარდება, ეს მე პირველ წყაროდან ვიცი.

აგრეთვე ორივე ექიმიც გამორბის ეზოში.

პირველი ექიმი (ცდილობს შეაჩეროს მეორე): ნიკო მიქაძე, თქვენ-
ნი, როგორც მკურნალის, მოვალეობაა ქალბატონ ნათელას
დახმარება აღმოუჩინოთ.

მეორე ექიმი: ჩემი მოვალეობაა, თუ თქვენნი?

პირველი ექიმი: დღეს ვინ უნდა იყოს ბავშვთან, ნიკო მიქაძე, მე თუ თქვენ?

მეორე ექიმი: ნუთუ თქვენ მართლაც ფიქრობთ, რომ იმ ცინგლიანის გულისთვის თუნდაც ერთ წუთს კიდევ გავჩერდები ამ შეჩვენებულ სახლში?

შეებმებიან ერთმანეთს.

პირველი ექიმი: თქვენ ღალატობთ თქვენს მოვალეობას!

მეორე ექიმი: რა მოვალეობა, რის მოვალეობა!

მეორე ექიმი ისე არტყამა პირველს, რომ ეს უკანასკნელი წაიქცევა.

მეორე ექიმი: ეშმაკსაც წაუღიხარ! (გარბის).

შემოდის ჯარისკაცი სიმონ ჩაჩავა და მოხიმშიმე ბრბოში გრუშეს ეძებს.

მსახურნი: საღამომდე დრო გვაქვს, მანამდე ჯარისკაცები არ დათვრებიან.

— ვინ იცის, იქნებ ჯერ არც კი აჯანყებულან.

— სასახლის მცველები ცხენებზე შესხდნენ და გაქუსლეს.

— ნეტავი არავინ იცის, რა ხდება?

გრუშე: შეთევვებ ნგელიკა ანბობს, დედაქალაქში კუდიანი ვარსკვლავი დაინახესო. მთლად წითელი კუდი ჰქონდა თურმე. ეს უბედურებას მოასწავებს.

მსახურნი: როგორც ამბობენ, გუშინ დედაქალაქში გამოუცხადებიათ, სპარსეთში ომი პირწმინდად წავაგეთო.

— თავადებს საყოველთაო აჯანყება მოუწყიათ. დიდი თავადი, როგორც ამბობენ, უკვე გაქცეულა. მის ყველა გუბერნატორს სიკვდილით სჯიან.

— პატარა ხალხს ხელს არ ახლებენ.

— მე ძმა აბჯაროსანი მყავს.

ადიუტანტი (თაღის ქვეშ გამოჩნდება): ყველაფერი მესამე ეზოში გაიტანეთ! ყველანი ბარგის ჩალაგებაში მიეხმარეთ!

ერეკება ბრბოს. სიმონი როგორც იქნა პოულობს გრუშეს.

სიმონი: აი, თურმე სად ხარ, გრუშე. რას აპირებ?

გრუშე: არაფერს. თუ გაჭირდა, მე ძმა მყავს მთაში, რომელსაც იქ კარმიდამო აქვს. შენ კი რა მოგელის?

სიმონი: მე რა უნდა მომელოდეს! (კვლავ ცერემონიული მოკრძალებით). გრუშე ვაჩნაძე, შენი შეკითხვა ჩემი გეგმების შესახებ გულს კმაყოფილებით მივსებს. მე ნაბრძანები მაქვს მცველად გავყვები გუბერნატორის ცოლს, ნათელა აბაშვილს.

გრუშე: კი, მაგრამ განა სასახლის დაცვა არ აჯანყებულა?

სიმონი (სერიოზულად): აჯანყდა.

- გ რ უ შ ე: მერე სახიფათო არ არის გუბერნატორის ცოლის ხლება?
ს ი მ ო ნ ი: თბილისში იციან ხოლმე თქმა: დანას ჩხვლეტისა როდი ეშინიაო.
- გ რ უ შ ე: შენ ხომ დანა არა ხარ, შენ ადამიანი ხარ, სიმონ ჩაჩავა. რა გესაქმება იმ ქალთან?
ს ი მ ო ნ ი: არაფერიც არ მესაქმება, მაგრამ მიბრძანეს და მეც მივემგზავრები.
- გ რ უ შ ე: მაშინ ბატონი ჯარისკაცი შტერი ყოფილა, რომ ტყუილ-უბრალოდ განსაცდელში იგდებს თავს. (გრუშეს სასახლიდან ეძახიან). მე უნდა მესამე ეზოში წავიდე. მეჩქარება.
- ს ი მ ო ნ ი: რახან გეჩქარება, მაშინ ნუ ვიკამათებთ, რადგან კარგი კამათისათვის დროა საჭირო. შეიძლება ვიკითხოთ, ჰყავს თუ არა ქალიშვილს მშობლები?
გ რ უ შ ე: არა. მარტო ძმა მყავს.
- ს ი მ ო ნ ი: ვინაიდან დრო ცოტა გვაქვს, მეორე კითხვა ასეთი მექნება: ჯანმრთელია ქალიშვილი თუ არა? ისეთი სალია, როგორც თევზი წყალში?
- გ რ უ შ ე: აი ხანდახან მარჯვენა მხარში გამტეხავს ხოლმე, თორემ სხვაფრივ ყოველგვარი სამუშაოსათვის მეყოფა ძალა, ჯერ არაფერ არ მყოლია მომდურავი.
- ს ი მ ო ნ ი: ჰო, ეს ვიცი. თუ აღდგომა დღეს ვინმეს ბატზე გაგზავნა დასჭირდათ, მაშინ მას აგზავნიან. მესამე შეკითხვა: სულწასული ხომ არ არის ქალიშვილი? მარწყვი ხომ არ მოუნდება შუა ზამთარში?
- გ რ უ შ ე: სულწასული არა, მაგრამ როდესაც კაცი სულ ტყუილ-უბრალოდ მიდის ომში და მერე მისგან არავითარი ამბავი არ მოდის, ეს კი არ ვარგა.
- ს ი მ ო ნ ი: ამბავი მოვიტა. (სასახლიდან ისევ უძახიან გრუშეს). და ბოლოს მთავარი შეკითხვა...
- გ რ უ შ ე: სიმონ ჩაჩავა, ვინაიდან მესამე ეზოში უნდა წავიდე და ძალიან მეჩქარება, მე ახლავე გაპასუხო: ჰო-მეთქი.
- ს ი მ ო ნ ი (ძალზე დარცხვენილი): ამბობენ, აჩქარება ქარსა ჰგავს, რომელიც ხარაჩოებზე ჰქრისო. მაგრამ იმასაც იტყვიან, მღიდარს არ ეჩქარებაო. მე წარმოშობით ვარ...
- გ რ უ შ ე: ოდიშიდან.
ს ი მ ო ნ ი: ქალიშვილს უკვე გამოუძიებია ჩემი ვინაობა. მე ჯანმრთელი ვარ, შესანახი არაფერია მყავს, თვეში ას პიასტრს ვიღებ, ხოლო თუ ხაზინადარად დამაყენეს ორასსაც ავიღებ და

სულით და გულით გთხოვ ცოლად გამომყვე.

გრუშე: სიმონ ჩაჩავა, მე თანახმა ვარ.

სიმონი (ყელიდან იხსნის ძეწვეს, რომელზედაც პატარა ღვებო ჭკიდი):
ეს ჯვარი დედაჩემის ნაქონია, გრუშე, ძეწვე ვერცხლისაა,
გთხოვ ატარო.

გრუშე: დიდი მადლობა, სიმონ.

სიმონი (თან ძეწვეს უკეთებს): სჯობია ქალიშვილი წავიდეს მესამე
ეზოში, თორემ შეიძლება უსიამოვნება შეხვდეს. მეც აი. უნ-
და ცხენები შევება, ეს ხომ ვასაგებია ქალიშვილისათვის.

გრუშე: ჰო, სიმონ.

დგანან და ყოყმანობენ.

სიმონი: მე მხოლოდ სამშვიდობოზე გავიყვან გუბერნატორის
მეუღლეს, იქ, სადაც ჯარი აჯანყებულთა მხარეზე არ გადა-
სულა. როცა ომი დამთავრდება, უკან დავბრუნდები, ორ ან
სამ კვირაში. იმედია, ჩემი დანიშნული არ მოიწყენს, ვიდრე
მე დავბრუნდებოდე.

გრუშე: სიმონ ჩაჩავა, გწამდეს მე შენ დაგელოდები.

გულარხეინად წადი ომში, ჩემო მებრძოლო,
სისხლიან ომში, უღმობელ ომში,
რომელსაც ყველა ვერ გადურჩება.
როს დაბრუნდები, მე აქ დაგხედები,
დაგელოდები მწვანე თელასთან,
დაგელოდები შიშველ თელასთან,
დაგელოდები, ვიდრე ყველა არ დაბრუნდება
და მერეც კიდევ.

ხოლო როდესაც ომიდან მოხვალ,
სარეცელს ჩემსას უბიწოდ ჰპოვებ.
ჩემს სასთუმალზე არვინ იწვება
და ჩემს ბაგეზე თუნდ ერთი კოცნაც
კი არ ექნება სხვას აღბეჭდილი.
როს დაბრუნდები, როს დაბრუნდები,
შენ შეგეძლება თქვა: ყველაფერი
ისევ ისეა, ვით იყო წინათ.

სიმონი: გმადლობ, გრუშე, აბა, ნახვამდის!

იგი დაბლად უკრავს თავს გრუშეს. გრუშეც, თავის მხრივ, ასევე მდაბ-
ლად დაუკრავს თავს. შემდეგ უკან მოუხედავად ჯარბის სწრაფად. თალის
ქვეშ გამოდის ადიუტანტი.

ადიუტანტი (უაფხად): რაღას უყურებ, შეაბი ცხენები დიდ ოთხ-
თვალაში. ბრიყვო!

სიძონ ჩაჩავეა გაქიმული დგას, მერე გადის. თაღის ქვეშ გამოჩნდება ორი
მსახური, რომელთაც, წელში ოთხად მოხრილებს, უშველებელი ზანდუ-
კები მოაქვთ. მათ უკან ბორძიკით შემოდის თავის პირთარეშ ქალებზე
დაპრდნობილი ნათელა აბაშვილი. შემდეგ ერთ-ერთ მოახლეს შემოჰყავს
მისი ბავშვი.

გუბერნატორის მეუღლე: ყველამ ღვთის ანაბრად მიმატო-
ვა. პირდაპირ. აღარ ვიცი, თავი სად მახია. მიხეილი რა იქ-
ნა? როგორ უშნოდ გიჭირავს! ზანდუკები ოთხთვალ: ზე დააწ-
ყეთ! გუბერნატორისა არაფე ისმის, გოგო?

ადიუტანტი (თავს გააქნევს): თქვენ დაუყოვნებლივ უნდა გაემგ-
ზავროთ.

გუბერნატორის მეუღლე: რამე ამბავი მოვიდა ქალაქიდან?

ადიუტანტი: არა, ჯერჯერობით სრული სიმშვიდეა, მაგრამ
არც ერთი წუთის დაკარგვა არ შეიძლება. ზანდუკები ვერ
დაეტევა ოთხთვალაზე. ამოარჩიეთ, რაცა გპირდებათ. (სწრა-
ყად გადის).

გუბერნატორის მეუღლე: მხოლოდ ყველაზე აუცილებელი
უნდა წავილო!.. შეჩერდით! მარდად გახსენით ზანდუკები!
მე გეტყვიო. რაც თან უნდა წავილოთ.

მსახურნი ზანდუკებს ძირს სდგამენ და ხსნიან.

გუბერნატორის მეუღლე (ფარჩის კაბეზე მიუთითებს): აი, ეს
მწვანე და, რასაკვირველია, ესეც, ბეწვით გაწყობილი! ექიმე-
ბი სად არიან? ისევ საშინელი თავის ტკივილი ამივარდა,
ყოველთვის საფეთქლებიდან მეწყება ხოლმე. აი, ესეც, მარგა-
ლიტი სლილებიანი...

შემორბის გრუშე.

გუბერნატორის მეუღლე: შენ გეტყობა არ გეწყაოება, არა?
ახლავე სათბურები მომიტანე.

გრუშე გარბის და ცოტა ხნის შემდეგ უკან ბრუნდება სათბურებით ხელ-
ში. გუბერნატორის მეუღლე მუნჯურად ხელის ნიშნებითა და შეხედ-
ვით ხან რაზე ასაქმებს მას და ხან რაზე.

გუბერნატორის მეუღლე: ნელა, სახელო არ გახიო.

მოსამსახურე გოგო: არხეინად ბრძანდებოდეთ, მოწყალეო.
ქალბატონო, აი შეხედეთ, კაბას არაფერი არ მოსვლია.

გუბერნატორის მეუღლე: ეს იმიტომ, რომ დროზე გტა-
ცი ხელი. უკვე დიდი ხანია თვალყურს გადევნებ. თავში
სხვა არაფერი გიტრიალებს, იმის გარდა, რომ შალვა.

აზრეთელს თვალები როგორ დაუბრცო! მოგკლავ, შე ძუენა
ძალლო, შენა! (სცემს).

ადიუტანტი (უკან ბრუნდება): გთხოვთ აჩქარდეთ, ქალბატონო
ნათელა. ქალაქში სროლის ხმა ისმის. (ისევ გადის).

გუბერნატორის მეუღლე (მოაანსახურე გოგოს ხელს გაუშვებს):
ღმერთო სახიერო! როგორა გგონიათ, ჩვენ ხელს გვახლებენ?
რისი გულისთვის? რისი გულისთვის? (ყველა სდუმს. ის თვითონ
იწყებს ხანდუჭი ქექვას). ფარჩის წელზედა მოძებნე! იმას დაეხ-
მარე! მიხეილი რას. შვრება? სძინავს?

მოახლე, რომელსაც ბავშვი უჭირავს: დიად, მოწყა-
ლეო ქალბატონო.

გუბერნატორის მეუღლე: მაშინ ერთი წამით დაბლა დააწ-
ვინე და საძილე ოთახიდან ტარსიკონის წაღები მომიტანე,
ჩემს მწვანე კაბას უხდება. (მოახლე ბავშვს აწვენს და გარბის. მო-
სამსახურე გოგოს): შენ რაღას გაჩერებულხარ, ჰა? (გოგო გარბის).
შესდექ, თორემ ვუბრძანებ, ჩამოგახრჩონ! (ააუხა). როგორ
არის ჩალაგებული, უსიყვარულოდ და უგუნურად. ყველაფე-
რი შენ თვითონ უნდა უთხრა. ასეთ დროს გამოჩნდება ხოლ-
მე სწორედ, თუ როგორი მსახურები გყავს. ჰამა-ყლაპვა იცი-
ან მარტო, მაღლიერების გრძნობა კი არ გააჩნიათ. ამას და-
ვიმახსოვრებ.

ადიუტანტი (ძალზე აღელვებული): ნათელა, ახლავე გაემგზავრეთ.
ეს-ეს არის უზენაესი სასამართლოს მოსამართლე ამბოხებულ-
მა ფეიქრებმა ჩამოახრჩეს.

გუბერნატორის მეუღლე: რატომ? ვერცხლისფერი უნდა
თან წავიღო, ის ათასი პიასტრი დაჯდა. აი ესეც და ყველა
ბეწვიც. შეინდისფერი სადღა?

ადიუტანტი (ცდილობს მოაცილოს ტანისამოსის გროვას): ქალაქის
გარეუბანში მღელვარება დაიწყო. უნდა დაუყოვნებლივ
გავემგზავროთ. ბავშვი სად არის?

გუბერნატორის მეუღლე (უძახის მოახლეს, რომელიც გადიის მო-
ვალეობას ასრულებს): მარო! ბავშვი მოამზადე! რა იქენი?

ადიუტანტი (თან გადის): ალბათ ოთხთვალაზე უარისთქმა და
ცხენებით წასვლა მოგვიხდება.

გუბერნატორის მეუღლე კაბებში იქექება. მათგან ზოგიერთს იმ გროვაში
ჰყრის, რომლის თან წაღებასაც აპირებს. მერე ისევ უკან იღებს მათ. ის-
მის ხმაური, დაფდაფების ცემა. ცის კაბადონი წითლად იღებება.

გუბერნატორის მეუღლე (სასოწარკვეთილი კვლავ კაბებში ურევს ხელებს): ვერადა ვერ მიპოვნია შვინდისფერი. (მსახურთაგან ერთი გარბის. მხრების აჩეჩვით პირველ მოახლეს). აილე ეს მთელი გროვა და ოთხთვალასთან მიიტანე. მარო რატომ არ დაბრუნდა? თქვენ რა, ყველანი შეიშალენით? აი, ხომ ვამბობდი, ყველაზე დაბლა დებულა.

ადიუტანტი (უკან ბრუნდება): აბა, ჩქარა, ჩქარა!

გუბერნატორის მეუღლე (პირველ მოახლეს): გაიქეცი! პირდაპირ ჩაყარე ოთხთვალაში!

ადიუტანტი: ოთხთვალათი ვერ წავალთ. წამოდით, თორემ მე მარტო გავემგზავრები.

გუბერნატორის მეუღლე: მარო! ბავშვი აიყვანე! (პირველ მოახლეს). მარო მოსძებნე. მაშო! არა, ჯერ კაბები წაილე ოთხთვალაში. რა სისულელეა, არაფრის გულისათვის ცხენებით არ გავემგზავრები! (უკან მოტრიალდება, ხედავს ხანძრის ალით შეღებილ ცის კაბადონს და თავხარი ეცემა). იწვის!

ადიუტანტს გაჰყავს იგი. პირველი მოახლე თავის ქნევით მისდევს უკან და თან მიაქვს კაბების მთელი ბლუჯა. თალის ქვეშ გამოდიან მსახურნი.

მზარეული ქალი: ეს, მგონი, აღმოსავლეთის კარი იწვის.

მზარეული: წავიდნენ. სანოვაგით დატვირთული ოთხთვალა ცი მიატოვეს. ახლა ჩვენ როგორღა უნდა დავაღწიოთ თავი?

მეჯინიბე: ჰო, ერთ ხანს მაინც ამ ხალხში გაჩერება შეუძლებელი იქნება. სულიკო, მე რამდენიმე საბანს წამოვიღებ და მოვუსვათ აქედან.

მარო (თალის ქვეშ გამოდის. ხელში წაღები უპირავს): აი, მოწყალეო ქალბატონო!

სქელი ქალი: ის უკვე გაემგზავრა.

მარო: მერედა ბავშვი? (მიირბენს ბავშვთან და ხელში აიყვანს). დასტონ-ვეს მაგ მხეცებმა? (გრუშუს გაუწვიდს). დამიჭირე ერთი წამით. (ცრუდ). წავალ ოთხთვალას დაეხედავ.

დაედევნება გუბერნატორის მეუღლეს.

გრუშე: რა მოუვიდა ჩვენს ბატონს?

მეჯინიბე (ყელზე ხელს გაისვამს): ხიჩი-ხიჩი უყვეს.

მსუქანი ქალი (მეჯინიბეს შესტზე ისტერიკა დამართება): ვაიმე, ღმერთო, ღმერთო, ღმერთო! ჩვენი ბატონი გიორგი! ჯერ კიდევ ცისკრის წირვაზე საღ-სალამათი იყო და ახლა კი... წამიყვათ, წამიყვათ აქედან. ჩვენ ყველანი დაღუპულები ვართ,

უნდა დავიხოცნეთ ცოდვების გამო. როგორც ჩვენი ბატონი გიორგი აბაშვილი.

სულთკო (აწყნარებს): დამშვიდდით, ნინო, თქვენ ხელს არ გახლებენ, თქვენ ცუდი არავისთვის არ გაგიკეთებიათ.

მსუქანი ქალი (ვიდრე სენიდან გაჰყავთ): ვაიმე, ღმერთო, ღმერთო, ღმერთო! ჩქარა, ჩქარა, წავიდეთ აქედან, ვიდრე მოვიდოდნენ!

ყმაწვილი ქალი: ნინომ უფრო გულთან მიიტანა, რაც მოხდა, ვიდრე გუბერნატორის მეუღლემ. თვით მათი მიცვალებულიც კი სხვამ უნდა დაიჭიროს! (შენიშნავს ბავშვს, რომელიც ისევ გრუშეს უჭირავს). ბავშვი! შენ რატომ გყავს?!

გრუშე: დასტოვეს და...

ყმაწვილი ქალი: ღვთის ანაბარად მიაგდეს, არა? მიხეილი, რომელსაც სულ ახლახან ცივ ნიავსაც კი არ აკარებდნენ. მსახური ბავშვის ირგვლივ იყრიან თავს.

გრუშე: იღვიძებს.

მეჯინიბე: შენ ეი, სჯობია ეგ საღმე მიაგდო, თორემ გაფიქრებისაც კი მეშინია, თუ რა ღღეს დააყრიან იმას, ვასაც ხელში მაგ ბავშვს უნახავენ. მე წამოვიღებ ჩვენს ბარგი-ბარხანას, თქვენ კი აქ დამიცადეთ.

შედის სასახლეში.

მზარეული ქალი: მართალს ამბობს. როცა ეგენი ატყდებიან, ერთმანეთს მთელ ოჯახებს უჭლეტავენ ხოლმე. მირჩევნია ავიკილო ჩემი გულა-ნაბადი.

ყველანი მიდიან. მხოლოდ ორი ქალი რჩება და გრუშე ბავშვით ხელში.

სულთკო: ვერ გაიგონე, რაც გიხარეს? მოიშორე ბავშვი თავიდან!

გრუშე: გადიამ მთხოვა ერთი წამით ხელში დაიჭიროე.

მზარეული ქალი: ის აღარ დაბრუნდება, შე სულელო!

სულთკო: ხელი აიღე, რა ძალა გადგია.

მზარეული ქალი: მაგას უფრო დაუწყებენ ძებნას, ვიდრე გუბერნატორის მეუღლეს. ეგ ხომ მემკვიდრეა. გრუშე, შენ კეთილი გულისა ხარ, მაგრამ ჭკვიანს კი ვერ დაგძახებს ადამიანი. გეუბნები, კეთროვანიც რომ იყოს, უფრო საშიში არ იქნებოდა. ფრთხილად იყავი, უბედურებას არ გადაეყარო.

მეჯინიბე უკან ბრუნდება ბოხჩებით დატვირთული და ურიგებს ნაქალებს. გრუშეს გარდა, ყველანი წასასვლელად ემზადებიან.

გრუშე (ჯიუტად): სულაც არ არის კეთროვანი. მას ადამიანური გამოხედვა აქვს.

მზარეული ქალი: შენც ნუ უყურებ. ისეთი სულელი ხარ.

რომ ყველაფერი შეიძლება თავს მოგახვიოს კაცმა. რაზეც არ უნდა დაგსაქმონ, მაშინვე რაც ძალი და ღონე გაქვს გარბინარ ხოლმე ასასრულებლად, თითქო მუქთა ფეხები გქონდეს. ჩვენ ურმით მივდივართ. შენთვისაც მოიძებნება ზედ აღგილი, თუ იჩქარებ და მოგვისწრებ. ო, იესო, ახლა, როგორც ჩანს, უკვე შიელი კვარტალი იწვის!

სულ იკო: შენ რა, ბარგი ჯერ შეკრული არა გაქვს? იცოდე, სადაცაა აბჯაროსანნიც მოცვიფდებიან ყაზარმიდან.

ორივე ქალი და მეჯინიბე გადიან.

გრუშე: ბეც მოვდივარ.

ბავშვს დაბლა აწვენს, ერო ხანს ზედ დასცქერის, მერე იქვე მდგარი ზანდუკებიდან იღებს რომელიღაც ტანსაცმელს, აფარებს ბავშვს, რომელიც კვლავ ძილს განაგრძობს, და შერბის სასახლეში თავისი ნივთების გამოსატანად. ისმის ცხენების თქარათქური და ქალების წივილი. შემოდის მსუქანი თეთრი მთვრალ აბჯაროსანთა თანხლებით. ერთ-ერთ მათგანს შუბზე წამოგებული გუბერნატორის თავი მოაქვს!

მსუქანი თავადი: აი, აქ, შუაში! (ერთ-ერთი ჯარისკაცი მხრებზე ადგება მგორებს. იღებს მიაჭრილ თავს და სინჯავს თაღზე რომელ ადგილზე მიაჭრას). არა, ეგრე შუაში არ იქნება, მარჯვნივ გასწივ. ჰო, ასლა კარგია. მე რასაც ვაკეთებ, ძვირფასებო, იმას ყოველთვის ლაზათიანად ვაკეთებ.

(ჯარისკაცი ჩაქუნს და ლურსმანს მოიმარჯვებს და მიაჭრილ თავს თმით ამაგრებს). დღეს დილით საყდრის კარიბჭესთან მე გიორგი აბაშვილს ვუთხარი: მოწმენდილი ცა მიყვარს-მეთქი. მაგრამ, კაცმა რომ თქვას, მე უფრო მეხი მიყვარს, მოწმენდილ კიდან ჩამოვარდნილი. აფსუს, რომ ბიჭის წაყვანა მოასწრეს, უთუოდ ხელში უნდა ჩავიგდო.

გადის აბჯაროსნებთან ერთად. ისევ ცხენების თქარათქური მოისმის. თალის ქვეშ შემოდის გრუშე. ხელში ბოღჩა უჭირავს. ფრთხილად იხედება აქეთ-იქით და საყდრის მიმართულებით მიდის. გასასვლელთან უკვე სულ ახლოს მყოფი უკან ტრიალდება, რათა ნახოს, ბავში ისევ იქ არის, თუ არა. აქ მგოსანი იწყებს სიმღერას. გრუშე გაუნძრევლად დგას.

მგოსანი:

და აი, როცა წასასვლელად უკვე მზად იყო, მოეჩვენა, რომ გაიგონა ბავშვის ჩუმი ხმა.

ის მოუხმობდა, კი არ სტიროდა, ევედრებოდა
ალალი სიტყვით:

„მიშველე, ქალო, დამიხსენი დაღუპვისაგან“!

და განაგრძობდა, კი არ სტიროდა, ევედრებოდა
ალალი სიტყვით:

„იციოდე ქალო, გაჭირვებულს ვინც პიროს არიდებს,
ვინც მის ქახილზე ყურს იყრუებს შეუბრალებლად,
ის ვერასოდეს ვერ მოისმენს სატრფოს ტკბილ ჩურჩულს,
ვერც განთიადზე შაშვის ჭახჭახს, ვერც შვებით ფშვინვას
მწუხრის ჟამს შრომით დამაშვრალი მევენახისა.
ეს რომ ისმინა

გრუშე რამდენიმე ნაბიჯს გადასდგამს ბავშვისაკენ და მისკენ დაიხრება.
უკან დაბრუნდა, რათა ბავშვი ერთხელ მაინც კიდევ ენახა.
დარჩენილიყო მასთან მხოლოდ რამდენიმე წამს,
ვიდრე სხვა ვინმე გამოჩნდებოდა,
ან ბავშვის დედა და ან კიდევ სხვა რომელიმე—

იგი ბავშვის გვერდით ჯდება და ხანდუკს ეჭუდება.

წასვლის წინ, რადგან საშიშროებით იყო აღსავსე მთელი
ქალაქი, შიგ ბობოქრობდა ხანძარი და უბედურება.

სინათლე კლებულობს, თითქოს საღამო და მერე ღამეც ჩამომდგარიყოს.
გრუშე სასახლეში შედის, იქიდან ფარანი და ოძე გამოაქვს და ბავშვს
ასმევს.

მ გ ო ს ა ნ ი (ხმამალა):

საშინელია, როს სიკეთე გაცდუნებს კაცსა!

ჩანს, თუ როგორ ფხიზლობს გრუშე. იგი ღამეს უთმევს ბავშვს, ხან ფა-
რანს ანთებს, რათა მძინარე ბავშვს დახედოს, ხან უფრო თბილად ფუთ-
ნის, თანაც გამუდმებით ყურს უგდებს და აჭეთ-იჭით იხედება, სომ არა-
ვინ მოდისო.

ხანგრძლივად იჯდა იგი ჩვილ ყრმასთან.

დადგა საღამო, ჩამოდგა ღამეც,

მერე ინათლა და ის კი ისევ

ჩვილ ყრმასთან იჯდა.

დიღხანს უჭვრეტდა მის წყნარ სუნთქვას, პაწია მუშტებს,

ვიდრე ცდუნებამ არ წასძლია და განთიადზე

პაწია ბალღი ოხვრით ხელში არ აიტაცა

და არ განშორდა იქაურობას.

გრუშე იქმს იმას, რასაც მგოსანი აღწერს.

როგორც ნადავლი მკერდზე ისე მიიკრა ბავშვი

და როგორც ქურდი, გაიპარა მერე იქიდან.

გაქცევა ჩრდილოეთის მთებში

მგოსანი ი:

როცა ქალაქი მიატოვა გრუშე ვაჩნაძემ
და საქართველოს სამხედრო გზას დაადგა იგი,
წორს ჩრდილოეთით მიმავალი მაღალ მთებისკენ,
ის ერთ სიმღერას მღეროდა და რძეს ყიდულობდა.

მუსიკოსები:

ადამიანი როგორ უნდა დაუსხლტეს ამდენ
სისხლისმსმელ ძაღლებს და ხაფანგის გულბოროტ დამგებთ?
ის მიდიოდა უკაცრიელ მწვერვალებს შორის,
ის მიდიოდა საქართველოს სამხედრო გზაზე,
თან ერთ სიმღერას მღეროდა და რძეს ყიდულობდა.

გრუშე ვაჩნაძეს ზურგზე წამოკიდებულ ტომარაში უხის ბავშვი, ცალ სე-
ლში ბოლჩა უჭირავს, მეორეში ვეება ჯოხი და ისე მიდის.

გ რ უ შ ე (მღერის):

ერთხელ ოთხმა გენერალმა
საომრად ირანს გასწია.
ერთი ომს თავს არიდებდა,
მეორე ვერ იმარჯვებდა,
მესამემ ამინდს უყურა,
მეოთხეს ჯარმა უმტყუნა
და ვერცერთმა გენერალმა
სახლში ველარ მიაღწია.

ერთხელ სოსო რობაქიძემ
საომრად ირანს გასწია.
ის იბრძოდა ძლიერ მარჯვედ.
მან უმაღვე გაიმარჯვა.
მან არც ამინდს არ უყურა,
მას არც ჯარმა არ უმტყუნა.
ჩვენი სოსო რობაქიძე
გმირთა გმირი ვაჟკაცია.

გზაზე გამოჩნდება გლეხის ქოხი.

გ რ უ შ ე (ბავშვს): შუადღეა. ხალხი ამ დროს სადილობს. აბა, მოდი აქ ბალახზე დაყსხდეთ და დაველოდოთ, ვიდრე ჩვენი კეთილი გრუშე ერთ პატარა ტოლჩა რძეს გააჩენდეს. (ბავშვს მიწაზე სვამს და ქობის კარზე აკაკუნებს. მოხუცი გლეხი უღებს კარებს). ერთ პატარა ტოლჩა რძეს ხომ ვერ მომცემ, პაპა, და შეიძლება ერთი კვერი მჭადიც გქონდეს?!

მ ო ხ უ ც ი: რძე? ჩვენ რძე ვინ მოგვცა! ქალაქიდან მოსულმა ბატონმა ჯარისკაცებმა წაასხეს ჩვენი თხები. ბატონ ჯარისკაცებთან მიდით, თუ რძე გინდათ.

გ რ უ შ ე: კი, მაგრამ ერთი პაწაწკინტელა ტოლჩა მაინც გექნებათ კიდევ. ბავშვისთვის მინდა, პაპა.

მ ო ხ უ ც ი: მერედა „ღმერთი გადაგიხდისო“—ამის ფასად, არა?

გ რ უ შ ე: ადამიანო, ვინ გითხრა „ღმერთი გადაგიხდისო“? (საფუღეს იღებს). ჩვენ თავადურად ვიცი თუ ფულის გადახდა. პირს არ შევირცხვენთ. (გლეხს ბუნღუნით გამთაქვს რძე). რამდენი უნდა მოგცე მაგ ტოლჩაში?

მ ო ხ უ ც ი: სამი პიასტრი. რძე ახლა ძალიან ძვირია.

გ რ უ შ ე: სამი პიასტრი? ამ ერთ ყლუპში? (მოხუცი უსიტყვოდ სულ ცხვირწინ მოუხურავს კარს). მიხეილ, გაიგონე? სამი პიასტრი! არ შეიძლება ამის უფლება მიეცეთ ჩვენს თავს. (უკან ბრუნდება ბავშვთან, ჯდება და ძუძუს უღებს პირში). მოდი ისევ ძველებურად ვცადოთ. მოსწოვე და თანაც სამ პიასტრზე იფიქრე! შიგ არაფერაა, მაგრამ თავს მოიტყუებ და ეგვიც უკვე რამეს ნიშნავს. (ხედავს, რომ ბავშვი აღარა სწოვს, და თავს ჩაიქნევს. მერე იდგება, კარებთან მიდის და ისევ აკაკუნებს). პაპა ვალე კარი ფულის მოგცემთ. (სმინდა). გაწყდეს შენი სინსილა! (მოხუცი კარს აღებს). მე მეგონა, ნახევარ პიასტრზე მეტი არ ელირება-მეთქი, მაგრამ რას იზამ, ბავშვს ხომ რძე უნდა ვაჭამო. ერთი პიასტრს არ დასჯერდები?

მ ო ხ უ ც ი: ორზე ნაკლები არ იქნება.

გ რ უ შ ე: მოიცა, ისევ არ დახურო კარი. (უდიანს იქექება საფულეში). აჰანდე, ორი პიასტრი. ნუთუ რძე არ გაიაფდებოდა, ჩვენ ჯერ კიდევ იმოდენა გზა გვიდევს წინ. ეს ხომ პირდაპირ ყელის გამოჭრაა ჩვენთვის და შეცოდება ღმერთის წინაშე.

მ ო ხ უ ც ი: ჯარისკაცები დახოცეთ, თუ რძე გინდათ გქონდეთ.

გ რ უ შ ე (ასმევს ბავშვს): ძვირად კი გვიჯდება ეგ შენი ერთი ყელის ჩაკოკლოზინავება, მაგრამ დალიე, მიხეილ. ეს ჩემი ნახევარი კვირის ჯამაგირია, ამ ხალხს ჰგონია, რომ ჩვენ ფული უკა-

ნალითა გვაქვს ნაშოვნნი. ეჰ, მიხეილ, მიხეილ, ეს რა ტვირთი აგიკიდღე! (ფარჩის მოსასხამა ათვალეირებს, რომელშიც ბავშვია გამოხვეული). ათასპიასტრიან ფარჩის საბანში ხარ გამოხვეული და რძისათვის კი ერთი პიასტრიც არ გავაჩნია. (სცენის სიღრმეში იდგება). იქ კი, მაგალითად, მდიდარი ლტოლვილები სოხთვალა დგას. მოდი ჩვენც იქ წავიდეთ.

ფუნდუქის წინ ირბი ბანოვანი დგას. შალთან მიდის გრუშე. თავზე ფარჩის მოსასხამი ახვევია და ფელში ბავშვი უჭირავს.

გრუშე: ო. ალბათ ქალბატონებიც აქ აპირებენ ღამის გათევას. პირდაპირ საშინელებაა, ისეა აქაურობა ყველგან ხალხით გაქედილი. და თანაც ეკიპაქსაც ვერ იშოვნე ადამიანი. ჩემმა მეეტლემ არც აცივა, არც აცხელა. ისე გატრიალდა უკან და მე მთელი ნახეგარი ვერსის ფეხით გამოვლა მომიხდა. თანაც ფეხშიწვევს! აფსუს ჩემი ირანული მაშეები! იცი, აი მალაქუსლებიანი იყო. ეჰ, რა ვუყოთ. ეგეც არაფერი, მაგრამ აქ მაინც რატომ არავენ არ გამოიხედავს გარეთ?

ხანდაზმული ბანოვანი: მეფუნდუქე გვაცდევინებს. მას შემდეგ რაც დედაქალაქში ეს ამბები დატრიალდა, ყველგან დაკარგეს ზრდილობა.

ჯამოდის მეფუნდუქე. ღირსებით აღსავსე გრძელწვერიანი ქალაქა მოხუცი. მას მოსდევს მოჯამაგირე.

მეფუნდუქე: მომიტევეთ მე, ბერიკაცს, რომ ამდენი ხანი გალოდინეთ, მანდილოსნებო. ჩემმა პატარა შვილიშვილმა აყვავებული ატმის ხე მაჩვენა აგერ იქ, ფერდობზე, სიმინდის ყანების მიღმა. იქ ხეხილი გვაქვს გაშენებული, რამდენიმე ძირი ალუბალი. უფრო იქით, დასავლეთით კი (უჩვენებს). ნიადაგი ქვიანი ხდება და იქ გლეხები ცხვარს წაასხამენ ხოლმე. ნეტა განახათ აყვავებული ატმის ხე. რა ნატიფი ვარდისფერია მისი ყვავილი.

ხანდაზმული ბანოვანი: ნაყოფიერი ველ-მინდვრები გქონიათ ირგვლივ.

მეფუნდუქე: ღვითთ კუროთხეულნი. უფრო სამხრეთით როგორღაა საქმე, იქაც უკვე აყვავდებოდა ალბათ ხეხილი. თქვენ ხომ სამხრეთიდან მოდიხართ, არა ქალბატონებო?

კმაწვილი ბანოვანი: უნდა გამოვტყდე, რომ გზაში ყურადღებით არ ვათვალეირებდი სანახებს.

მეფუნდუქე (ზრდილობიანად): მესმის, მტვერი იყო ალბათ. ჩვენს სამხედრო გზაზე სჯობია ნელა იმგზავრო, ოღონდ, რასაკვირველია, თუ არსად არ გეჩქარება.

ხანდაზმული ბანოვანი: კარგად შობიხეიე ყელზე მერდინი, საყვარელო, თორემ აქ საღამოობით, ეტყობა, გრილი სიო იცის.

მეფუნდუკე: ეს სიო იანგა-ტაუს მყინვარიდან უბერავს. ქალბატონებო.

გრუშე: ჰო, მეშინია შვილი არ გამიცვიდეს.

ხანდაზმული ბანოვანი: აი, საკმაოდ მოზრდილი ტუნდუკია. გინდათ შევიდეთ შიგ.

მეფუნდუკე: ო, ქალბატონებს ოთახები სჭირდებათ? მაგრამ ვაი, რომ მთელი ფუნდუკი გაქვდილია, მანდილოსნებო, და მსახურებიც გაიქც-გამოიქცნენ. პირდაპირ უნუგეშო მდგომარეობაში ვარ ჩავარდნილი. ველარავის ვერ მივიღებ, სარეკომენდაციო წერილებითაც კი ვერა...

ყმაწვილი ბანოვანი: კარგი, მაგრამ ქუჩაში ხომ ვერ გავათევთ ღამეს?

ხანდაზმული ბანოვანი (მშრალად): რა ეღირება?

მეფუნდუკე: ქალბატონებო, თქვენ ალბათ გამიგებთ, რომ ასეთ დროს, როდესაც ამდენი ლტოლვილი, ამდენი უთუოდ ერთობ პატივსაცემი, მაგრამ, მიუხედავად ამისა, ხელისუფალთათვის მაინც არასასურველი პირი ეძებს თავშესაფარს, სასტუმროს პატრონს განსაკუთრებული სიფრთხილე მართებს. ამის გამო...

ხანდაზმული ბანოვანი: ჩემო კარგო, ჩვენ ლტოლვილები არა ვართ. ჩვენ მთაში მივემგზავრებით, ჩვენს საზაფხულო რეზიდენციაში. ეს არის და ეს. ისე რომ იყოს საქმე, მაგორც თქვენ გგონიათ, აზრადაც არ მოგვივიდოდა თქვენი სტუმართმოყვარეობით გვესარგებლა.

მეფუნდუკე (თავს უქნევს თანზობის ნიშნად): ექვიც არ მეპარება, რომ ეს ასე იქნებოდა. მე მხოლოდ ის მალონებს, რომ შეიძლება ის ერთადერთი პაწაწკინტელა ოთახი, რომელიც კიდევ დარჩა თავისუფალი, ქალბატონებს არ მიეწონოთ. სულზე სამოცი პიასტრი ეღირება. ქალბატონები ხომ ერთად ბრძანდებიან?

გრუშე: ჰო, ასე ვთქვათ, მეც მჭირდება ღამის გასათევი ადგილი
ყმაწვილი ბანოვანი: სამოცი პიასტრი! ეს ხომ ყელის გამოჭრაა!

მეფუნდუკე (ცინად): ქალბატონებო, მე სრულებითაც არა მსურს ვინმეს ყელი გამოვჭრა, ამის გამო... (გატრიალდება წასასვლელად).

ხანდაზმული ბანოვანი: ასეთი ლაპარაკი რა საჭიროა. წამო-
დი. (შედიან ფუნდუკში მოჯამაგირის თანხლებით).

ყმაწვილი ბანოვანი (სასოწარკვეთილი): ასოთხმოცი პიასტრი
ერთ ოთახში! (გრუშეს გადახედავს). თანაც ბავშვთან ერთად.
რა საწინელებათ! ტირილი რომ მოართოს, მერე?

მეფუნდუკე: ოთახი ასოთხმოცი პიასტრი ღირს, გინდა ორი სუ-
ლი შევიდეს შიგ და გინდა სანი.

ყმაწვილი ბანოვანი (გრუშეს უკვე სულ სხვა კილოზე): მეორე
მხრივ, ხომ არ შეიძლება, რომ თქვენ ქუჩაში დაგტოვოთ,
ჩემო კარგო. გთხოვთ, წამოდიო.

ყველანი ფუნდუკში შედიან. სცენის სიღრმეში მეორე მხრიდან გამოჩნდე-
ბა მოჯამაგირე ბარგით ხელში, მას მოსდევს ხანდაზმული ბანოვანი. მე-
რე გამოჩნდება მეორე ბანოვანი და გრუშე ბავშვით ხელში.

ყმაწვილი ბანოვანი: ასოთხმოცი პიასტრი! მე ეგრე იმის შემ-
დეგ არ ავლელვებულვარ, რაც ჩემი საყვარელი ზაალი მოი-
ტანეს სახლში.

ხანდაზმული ბანოვანი: აბა, აქ რა ზაალზე ლაპარაკის ად-
გილია!

ყმაწვილი ბანოვანი: არა, ისე რომ ვთქვათ, ჩვენ ოთხი სუ-
ლი ვართ. ბავშვიც ხომ უნდა მივათვალოთ, ასე არ არის?
(გრუშეს). არ შეგიძლიათ ბავშვში ნახევარი ფასი მაინც გაი-
ლოთ?

გრუშე: ეს შეუძლებელია. იცით, მე სასწრაფოდ მომიხდა წამოს-
ვლა და ადიუტანტს დაავიწყდა საკმარისი ფული მოეცა.

ხანდაზმული ბანოვანი: თქვენ რა, არც სამოცი პიასტრი
გაქვთ?

გრუშე: არა, სამოცს გადავიხდი.

ყმაწვილი ბანოვანი: საწოლები სად არის?

მოჯამაგირე: საწოლები არ არის. აი, საბნები და ტომრები.
თქვენ თვითონ მოეწყეთ როგორმე. უნდა გიხაროდეთ, რომ
მიწაში არ გაწვენენ, როგორც სხვა მრავალი ჩააწვინეს. (გაღიხ).

ყმაწვილი ბანოვანი: გაიგონე? ახლავე მეფუნდუკესთან წავალ.
რომ ცემით სული ამოხადოს მაგ უტიფარს.

ხანდაზმული ბანოვანი: როგორც შენ ქმარს ამოხადეს?

ყმაწვილი ბანოვანი: რა გულქვა ხარ! (ტირის).

ხანდაზმული ბანოვანი: როგორ გავშალო ისე, რომ ცოტა-
თი მაინც ლოგინს დაემსგავსოს?

გ რ უ შ ე: ეგ ჩემზე იყოს. (ბავშვს დაბლა სვამს). როცა მარტო არა ხარ, ყოველთვის უფრო იოლად გახვალ ფონს. თანაც თქვენ ოთხთვალა გაქვთ. (თან იატაკს ჭკვის). ვერ წარმოიდგენთ. როგორ მოულოდნელი იყო ჩემთვის ეს ამბები! „საყვარელო.— იცოდა ხოლმე თქმა ჩემმა კმარმა სადილის წინ, — ცოტა ხანს კიდევ წამოწეტი, თორემ, ხომ იცი. ისევ აგიტყუდება თავის ტკივილი“. (მოათრევს ტომრებს და შლის ლოგინს. ბანოვანი თვალს ადევნებენ მის მუშაობას და თან ერთმანეთს უყურებენ). „გიორგი, — ვეტყობდი ხოლმე გუბერნატორს, — როგორ შემიძლია წამოვწევი, როცა სამოც კაცს ველით სადილად. მსახურების იმედზე ხომ ვერ იქნები ადამიანი და თანაც მიხეილიც უჩემოდ არაფერს არ სვამს“. (მიხეილს). ხედავ, მიხეილ, როგორ გაიჩარხა საქმე. ხომ გითხარი! (ანაზღეულად შენიშნავს, რომ ბანოვანი გაკვირვებულები ადევნებენ თვალს და თან რაღაცას ჩურჩულებენ). ესეც ესე. ყოველ შემთხვევაში ცარიელ იატაკზე არ ვიწვებით. მე ორად გავკეცი საბნები.

ხ ა ნ დ ა ზ მ უ ლ ი ბ ა ნ ო ვ ა ნ ი: ძალიან გაწაფული კი ყოფილხართ ლოგინის გაშლაში, ჩემო ძვირფასო. აბა ერთი ხელები მაჩვენეთ!

გ რ უ შ ე (შეშინებული): რა გინდათ მაგებითი თქვათ?

ყ მ ა წ ვ ი ლ ი ბ ა ნ ო ვ ა ნ ი: ახლავე გვაჩვენეთ ხელები!

გრუშე აჩვენებს ბანოვანთ ხელებს.

ყ მ ა წ ვ ი ლ ი ბ ა ნ ო ვ ა ნ ი (ზეიმით): სულ გადატყავებული აქვს! მოახლე ყოფილა!

ხ ა ნ დ ა ზ მ უ ლ ი ბ ა ნ ო ვ ა ნ ი (მიდის კართან და ყვირის): ეჭვი, მსახურნო!

ყ მ ა წ ვ ი ლ ი ბ ა ნ ო ვ ა ნ ი: ხო გაები, შე არამზადავ. ახლავე გამოტყდი, რა გქონდა განზრახული.

გ რ უ შ ე (დაბნეული): რა უნდა მქონოდა განზრახული — მე ვფიქრობდი, იქნებ ოთხთვალათი წამიყვანონ-მეთქი. ცოტაოდენ მანძილს მაინც ფეხით აღარ გავივლიდი. ძალიანა გთხოვთ აურზაურს ნუ ასტეხავთ, მე თვითონ წავალ.

ყ მ ა წ ვ ი ლ ი ბ ა ნ ო ვ ა ნ ი (მაშინ როდესაც ხანდახმული კვლავ მსახურებს უძახის): ჰო, წახვალ, მაგრამ პოლიციის თანხლებით. ჯერ-ჯერობით კი აქ დარჩი. ფეხი არ მოიცივლო, გესმის!

გ რ უ შ ე: კი, მაგრამ მე ხომ სამოცი პიასტრის გადახდა მინდოდა. (უჩვენებს საფულეს). თქვენ თვითონ ნახეთ. მე მაქვს ფული.

აი, ოთხი ცალი ათბიასტრიანი და ესეც ერთი ხუთიანი, არა, ესეც ათიანია. ხედავთ, სულ სამოცია. მე მხოლოდ მინდოდა, რომ ოთხთვალაზე მომეთავსებინა ბავშვი. სიმართლე თუ გინდათ, ეს არის.

ყმაწვილი ბანოვანი: აჰ, მაშ შენ ოთხთვალაზე გინდოდა მოკალათებულიყავი! ახლა ცხადია ყველაფერი.

გრუშე: მოწყალოე ქალბატონო, მე ვაღიარებ, რომ მდაბიო წარმოშობისა ვარ. ძალიანა გთხოვთ, პოლიციას ნუ დაუძახებთ. ბავშვი მაღალ წოდებას ეკუთვნის, აი, ნახეთ როგორ საფენებშია გამოხვეული. ისიც ისეთივე ლტოლვილია, როგორიც თქვენ.

ყმაწვილი ბანოვანი: ჰმ. მაღალი წოდების! ვიცით, ვიცით: თქვენი ოინები. მაშა ალბათ თავადი ჰყავს, არა?

გრუშე (გაძწარებული ხანდაზმულ ბანოვანს): კარგი, რა გაყვირებთ! ნუთუ გული არა გაქვთ?

ყმაწვილი ბანოვანი (ხანდაზმულს): ფრთხილად იყავი, რამე არ აგიტეხოს. საშიშია. ვაიმე, გვიშველეთ! გვხოცავენ!

მოჯამაგირე (შეპოდი): რაშია საქმე?

ხანდაზმული ბანოვანი: ეს ქალბატონი შემოიპარა ჩვენთან, ბანოვანად ასაღებდა თავს. ეტყობა, ქურდია.

ყმაწვილი ბანოვანი: და თანაც საშიშარი. მაგას ჩვენი დახოცვა უნდოდა. ეს საქმე პოლიციამ უნდა გამოიძიოს. აჰ, ღმერთო, მე უკვე ვგრძნობ, როგორ მიტყდება ისევ ჩემი შაკიკი.

მოჯამაგირე: პოლიციას ამეამად სად ნახავ. (გრუშეს). აიკიდე შენი გულა-ნაბადი, ჩემო დაო, და მოუსვი აქედან.

გრუშე (ბრახმორეული იყვანს ბავშვს): თქვე არაადამიანებო, თქვენნა! დაიცათ თქვენ თავებსაც მიალურსმავენ კედელზე.

მოჯამაგირე (გარეთ მიათრევს): ენა დააყენე, თორემ ბერიკაცი მოვა და იმას ხუმრობა არ უყვარს.

ხანდაზმული ბანოვანი (ყმაწვილს): ერთი ნახე, რამე ხომ არ მოიპარა უკვე.

მაშინ როდესაც ორივე ბანოვანი გაფაციცებით სინჯავს, რამე ხომ არ აქლია მათ ბარგს, მარცხნივ ჰიშკრიდან გადის მოჯამაგირე გრუშესთან ერთად.

მოჯამაგირე: განა არ იცი, რომ ჯერ უნდა დახედო, ვისთანა გაქვს საქმე და მერე ისე ენდო? იცოდე, მომავალში

ფრთხილად იყავი.

გ რ უ შ ე: მე მეგონა, რომ თავიანთ თანასწორს უფრო ღირსეულად მოექცეოდნენ.

მ ო ჯ ა მ ა გ ი რ ე: მაგის მეტი დარდი არა აქვთ! დამიჯერე, ზარმაც და უსარგებლო ადამიანად თავის გასაღებაზე ძნელი არაფერია. თუ მათ ეჭვი შეეპარათ, რომ სხვას არ აწმენდინებ უკანალს, ანდა თუნდაც ცხოვრებაში ერთხელ საკუთარი ხელებით გიმუშავია, ნორჩა, ველარაფერი გიშველის. ერთ წამს დაიცა, მჭადსა და ორიოდე ვაშლს გამოგიტან.

გ რ უ შ ე: არა, არ გინდა. უმჯობესია წავიდე, ვიდრე მეფუნდუქე მოვიდოდეს. თუ მთელი ღამის განმავლობაში შეუსვენებლივ ვივლი, მე მეგონა, უკვე სამშვიდობოზე გავალ. (აღის).

მ ო ჯ ა მ ა გ ი რ ე (ხმადაბლა მიძახებს): მარჯვნივ გაუხვიე პირველსავე გზაჯვარედინზე.

გრუშე უჩინარდება.

მ ვ ო ს ა ნ ი:

გრუშე ვაჩნაძე ჩრდილოეთს რომ მიაშურებდა, თავად ყაზბეგის აბჯროსანნი მისდევდნენ უკან.

მ უ ს ი კ ო ს ე ბ ი:

ვით გაეჭიკვია ფეხშიშველი აბჯროსანი მხეცებს, სისხლისმსმელ ძაღლებს და ხაფანგის გულბოროტ დანგებებს? ღამლამობითაც კი სდევნიდნენ შეუსვენებლივ. მათ არ უწყოდნენ, რა არის დაღლა. ჯალათთა ძილი ხანმოკლე არის.

ორი აბჯროსანი მოაღაჯებს სახედრო გზაზე.

მ ფ რ ე ი ტ ო რ ი: თქვენ რეგვენო, შენა! შენვან ტყუილია არაფერია არ გამოვა. მერედა რატომ? იმიტომ, რომ საქმეზე გული ისე არ შეგტკივა, როგორც საჭირია. მეთაური ამას ყოველ წერილმანზე ამჩნევს. გუწინწინ, როცა მე იმ სტელი ქალით ვიყავი გართული, მართალია, გეჭირა მისი ქმარი, როგორც მე გიბრძანე, და მუცელზედაც კი დააბიჯე ფეხი, მაგრამ განა ამას ხალისით იქმოდო, როგორც კარგ ჯარისკაცს შეეფერება, თუ მხოლოდ ჩემდამი მორჩილება გინდოდა გამოგებატა? მე თვალყურს გადევნებდი, შე რეგვენო, შენა! არა, შენ ვერ დაწინაურდები, თავი ჩალითა გაქვს გამოტენილი. (ერთ ხანს მდუმარედ განაგრძობენ გზას). არ გეგონოს, ვერ ვამჩნევდე, რომ აღარ იცი, რა გააკეთო ჩემს საწინააღმდეგოდ. მე კოჭლობას გიკრძალავ, შენ კი მაინც განგებ კოჭლობ. და ეს

მხოლოდ იმიტომ, რომ მე ცხენები ვავეყიდე, ვავეყიდე კი იმიტომ, რომ ასეთ ფასს არსად არ მომცემდნენ. კოჭლობით გინდა მაგრძობინო, რომ ფეხით სიარული არ გსიამოვნებს, კარგად გიცნობ. ასეთი მოქცევა არას გარგებს, პირიქით ვავენებს. აბა ერთი სიმღერა შემოვძახო!

ო რ ი ვ ე ა ბ ჯ ა რ ო ს ა ნ ი (მღეროან):

სალაშქროდ მივალ და იმას ვდარდობ,
რომ გულის სატრფო დავტოვე მარტო.
მისი ნამუსი ჩაუბარე სიყრმის მეგობრებს,
ვიდრე ომიდან ისევ სახლში დავებრუნდებოდე.

ე ფ რ ე ი ტ ო რ ი: უფრო ხმამალლა!

ო რ ი ვ ე ა ბ ჯ ა რ ო ს ა ნ ი (მღეროან უფრო ხმამალლა):

სასაფლაოზე თუ ოდესმე ვიწვები მარტო,
ნე ერთ პეშვ მიწას მომაყრის სატრფო.

იტყვის: აქ წვანან ის ფეხები, ჩემსკენ რომ რბოდნენ,
აქ კი მკლავები, ნეტარებით რომ მეხვეოდნენ
ერთ ხანს კვლავ მდუმარედ განაგრძობენ გზას.

ე ფ რ ე ი ტ ო რ ი: კარგი ჯარისკაცი სულითა და გულით არის მოწადინებული. მეთაურის გულისათვის თავს ასო-ასოდ ააკუწინებს და უკვე ჩამქრალი თვალებით მაინც დაინახავს, როგორ დაუტყნევს თავს მისი ეფრეიტორი მოწონების ნიშნად. ეს მისთვის საკმარისი ჯილდოა, მას სხვა არა უნდა რა, მაგრამ შენ კი, არავინ დაგიტყნევს თავს, ჩაძაღლებით კი, უთუოდ ჩაძაღლდები. ჯვარო პატროსანო, გამაგებინეთ ერთი, როგორ უნდა ვიპოვო ასეთი ხელქვეითის გადამკიდემ გუბერნატორის ნაბიჭვარი?

განაგრძობენ სვლას.

მ გ ო ს ა ნ ი:

როს მდინარემდე მიაღწია გრუშე ვაჩნაძემ,
ძლიერ უმძიმდა მას უკვე სრბოლა, ხელით უმწეო ბალდის ტარება.

მ უ ს ი კ ო ს ე ბ ი:

სიმიინდის ყანებში ვარდისფერ განთიადს
მხოლოდ სიცივე მოაქვს ღამენათევისათვის.
გლეხის ეზოში სარძევეთა მზიარულ ჭლარუნს
მუჭარის მეტი სხვა რა მოაქვს ლტოლვილისათვის.
ის, ვისაც ხელში აყვანილი ჩვილი ყრმა მოჰყავს,
სიმიძიმის გარდა, არ გრძნობს არაფერს.

გრუშე გლეხის კარ-მიდამოს წინ დგას. სქელ დედაკაცს სახლში შეაქვს ოძით სავსე საწველელი. გრუშე იცდის, ვიდრე ქალი შიგნით შევიდოდეს,

შემდეგ ფრთხილად უახლოვდება სახლს.

გ რ უ შ ე: აჰ, ისევ დაისვენე, თითქო არ იცოდე, რომ მეტი საფუ-
ნები არა მაქვს. მიხეილ, უნდა დავმორღეთ ერთმანეთს. ქა-
ლაქიდან უკვე საკმაოდ შორსა ვართ. შენისთანა მოცუცქ-
ნულს ასე შორს არ გამოედევნებიან. ამ გლეხის ქალს კეთი-
ლი სახე აქვს და თანაც გრძნობ, როგორ არის რძის სუნით
გაჭლენთილი აქაურობა? მაშ ასე, კარგად იყავი, მიხეილ. მე
დავიფიჭყებ. როგორ მცემდი მთელი ღამის განმავლობაში ფე-
სებს ზურგში, რაათა კარგად მერბინა, ხოლო შენ კი დაივიწყ-
ე, რომ ცუდად გკვებავდი. სამაგიეროდ, რასაც ვაქმევდი,
სულითა და გულით მემეტებოდა შენთვის. დიდი სიამოვნე-
ზით დაგიტოვებდი კიდევ, აი მაგ პაქუა ცხვირის გამო, მაგ-
რამ არ შეიძლება. „აჩუ, აჩუ ცხენოს“ გათამაშებდი და ვას-
წავლიდი გადაყენების მოთხოვნას, რომ საფენები აღარ დაგე-
სველებინა ხოლმე, მაგრამ უკან უნდა გავტრიალდე, რადგან
ჩემი მიჯნური სადაცაა უკან დაბრუნდება და განა იქ არ უნდა
დავხედე? ეს არ შეიძლება ჩემგან მოითხოვო, მიხეილ.

კართან მივა შეხაკრფით და ბავშვს ზღუბრბლთან აწვენს, შემდეგ ხს
უკან იბრუნდება. იცდის, ვიდრე გლეხის ქალი კარს არ გამოაღება და
საფენებში გამოხვეწულ ბავშვს არ იპოვნის.

გ ლ ე ხ ი ს ქ ა ლ ი: ო, იესო, ამას რას ვხედავ! გარეთ გამოიხედე,
კაცო!

გ ლ ე ხ ი (გამოდის): რა მოხდა? არ დამაცლი წვნიანი დავხვრიპო?
გ ლ ე ხ ი ს ქ ა ლ ი (ბავშვა): სად არი დედაშენი? არა გუავს განა?
მიჭია საწყალი. ნახე, როგორ ძვირფას საფენებშია გამოხვე-
წული! ეტყობა კეთილშობილი წოდებისა უნდა იყოს. აიღეს
და მოგვიგდეს კარზე. რა დროში ვცხოვრობთ!

გ ლ ე ხ ი: თუ ჭგონიათ, რომ ჩვენ მაგას შევინახავთ, ვასმევთ და
ვაჭმევთ, ძალიან ვემცდარან. წაიყვანე სოფელში, მღვდელთან,
მორჩა და გათავდა.

გ ლ ე ხ ი ს ქ ა ლ ი: რა უნდა უყოს მერე მღვდელმა? ბავშვს დედა
სჭირია. უფურე, იღვიძებს. შოდი ავიყვანოთ, პა, რას იტყვი?

გ ლ ე ხ ი (ყვირილით): რასა და არა-მეთქი!

გ ლ ე ხ ი ს ქ ა ლ ი: მე კუთხეში სავარძლის გვერდით მოვუწყობ-
დი ლოგინს. მხოლოდ კალათი დამჭირდებოდა, და როცა
მინდორში წავიდოდი, თან წავიყვანდი. ხედავ, როგორ იცი-
ნის? კაცო, მადლობა ღმერთს, თავზე ჭერი გვხურავს და შე-
გვიძლია ეს კეთილი საქმე გავაკეთოთ. იცოდე, ხმა არ ამოლო.

იყვანს ბავშვს და საბჭოში შევლის. გლეხი უკან მისდევს, თან ხელებს ასავსავებს პროტესტის ნიშნად. გრუშე გამოდის საჩალაფიდან, გაიცინებს და საწინააღმდეგო მიმართულებით გაეშურება.

მ გ ო ს ა ნ ი:

რა გიხარია, ლტილვილო ქალო?

მ უ ს ი კ ო ს ე ბ ი:

ის, რომ უმწეო ბაღში ახალ მშობლებს შესცინა,

ის, რომ საყვარელ ყრმისაგან

უკვე გავთავისუფლდი.

მ გ ო ს ა ნ ი:

დამწუხრებული რატომღა ჩანხარ?

მ უ ს ი კ ო ს ე ბ ი:

დამწუხრებული ვარ, რადგან დავრჩი მე მთლად მარტო და ხელცარიელი,

ვით განწირული,

ვით განძარცული,

სტირეოდენი მანძილის გავლას ვერ მოასწრებს გრუშე, რომ ორ აბჯარო სანს გადაყვრება. რომელნიც შუბებით გადაუღობავენ გზას.

ე ფ რ ე ი ტ ო რ ი:

ქალიშვილო, შენს წინაშეა სამხედრო ხელისუფლება. გვეთხარი, საიდან მოდიხარ? მტერთან კავშირი ხომ არა გაქვს გასაკიცხავი? სად არის იგი განლაგებული? რა მოძრაობებს აღასრულებს იგი შენს ზურგში? რა ბედი ეწიაა ბორცვებს, რა დაემართათ ხეობებს? კარგად არიან გამაგრებულინი შენი წინდები?

გრუშე შეშინებული დგას.

გ რ უ შ ე: კარგად არიან. ის გირჩევიან, უკან დაიხიოთ.

ე ფ რ ე ი ტ ო რ ი:

მე ყოველთვის უკნიდან ვუტეე. ამის იმედი გქონდეს. (ჯარისკაცს). ბიჭო, რას მისჩერებიხარ შუბს? „ლაშქრობაში მყოფი ჯარისკაცი თავის შუბს ერთი წამითაც კი არ უნდა უშვებდეს ხელიდან“, -- ამას გვკარნახობს წესდება. ზეპირად ისწავლე, რეგვენო! მაშ ასე, ქალიშვილო, აბა, გვეთხარი, სად მიდიხარ?

გ რ უ შ ე:

ჩემს დანიშნულთან, ბატონო ჯარისკაცო, სიმონ ჩაჩავასთან, რომელიც ნუქაში მსახურობს სასახლის მცველად. ცოდეთ, თუ მივწერე, ძვალსა და რბილს ერთს გაგიხდით.

ე ფ რ ე ი ტ ო რ ი:

სიმონ ჩაჩავა? მართალია, ვიცნობ ასეთს. მან გასაღები მომცა, რომ ჟამიდან ჟამზე გაგსინჯო ხოლმე. რეგვენო, ხომ ხედავ, რომ არ ვუყვარვართ. ამიტომ უნდა განვაცხადოთ, რომ პატიოსნური განზრახვები გვაპოძრავებს.

ქალიშვილო, ჩემს ხუმრობათა მიღმა სერიოზული ბუნების
კაცი იმალება. ასე რომ ოფიციალურად მოგახსენებ: მე შენ-
გან ბავშვი მინდა.

გრუშე ხმადაბლა წამოიყვირებს.

ე ფ რ ე ი ტ ო რ ი: ხედავ, გაგვიგო, რეგვენო. ნეტარების თროოლ-
ვამ აგიტანა, არა? „ჯერ უნდა ნამცხვარი გამოვილო ღუმე-
ლიდან, ბატონო ოფიცერო. ჯერ უნდა დახეული პერანგი
გამოვიცვალო, ბატონო პოლკოვნიკო!“ ხუმრობა იქით იყოს
და შუბიც განზე გაწვიოთ. ქალიშვილო, ჩვენ ერთ ბავშვს ვე-
ძებთ ამ მხარეში. ხომ არ გაგიგონია რამე ძვირფას საფენებ-
ში შეხვეული კეთილშობილი ბავშვის შესახებ. რომელიც
უეცრად გაჩნდა აქ ქალაქიდან?

გ რ უ შ ე: არა, არაფერი გამიგონია.

მ გ ო ს ა ნ ი:

გაიქეც, ძვირფასო, მკვლევლები მოდიან.

იხსენი უმწეო, თავათაც უმწეოვ!

აი, ის უკვე ადგა და გარბის!

გრუშე უცბად შეტრიალდება და პანიკური შიშით მოცული გარბის უკან.
აბჯაროსნები ერთმანეთს გადახედავენ და ლანძღვით დაედევნებიან.

მ უ ს ი კ ო ს ე ბ ი:

ყოვლად შემზარავ და სისხლიან დროებშიაც კი
შეხვდები კაცი გულისხმიერ ადამიანებს.

ვლენის სახლი. სქელ ქალს ბავშვი კალათაში ჩაუწვინია და თავს დასტრია-
ლებს. უეცრად ოთახში გრუშე ვაჩნაძე შემოიჭრება.

გ რ უ შ ე: სასწრაფოდ დამალე ბავშვი. აბჯაროსნები მოდიან. ეგ
მე დავაწვინე თქვენ კარებწინ, მაგრამ ჩემი კი არ არის. მი-
სი მშობლები მაღალი წოდებისანი არიან.

გ ლ ე ხ ი ს ქ ა ლ ი: ვინ მოდის? რომელი აბჯაროსნები?

გ რ უ შ ე: ახლა ნურაფერს მკითხავ. აი, აბჯაროსნები, რომლე-
ბიც მას ეძებენ.

გ ლ ე ხ ი ს ქ ა ლ ი: ჩემს სახლში მათ არაფერი აქვთ სა-
ძებარი, მაგრამ შენთან კი, როგორც ჩანს, დამჭირდება ლა-
პარაკი.

გ რ უ შ ე: გამოხსენ ძვირფასი საფენებიდან, თორემ ეგ გაგვცემს.

გ ლ ე ხ ი ს ქ ა ლ ი: რას ჩააცივდი მაგ საფენებს. ამ სახლში მე
ვარ უფროსი. აი ესეც ახალი შარი! უკეთესია ის მითხრა,
რატომ მომიგდე ეს ბავშვი, რატომ ჩაიღინე ცოდვა?

- ბ რ უ შ ე (გარეთ იხედება): სადაცაა ხეების ტევრიდან გამოვლენ. არ უნდა გამოვქცეულიყავი, ამან საქმე უფრო გაამწვავა. რა უნდა ვქნა?
- ბ ლ ე ხ ი ს ქ ა ლ ი (ისიც იხედება გარეთ და ანაზღეულად ძალზე შეშინდება): დედაო ღვთისა, აბჯაროსნები!
- ბ რ უ შ ე: ისინი ბავშვს ეძებენ.
- ბ ლ ე ხ ი ს ქ ა ლ ი: მერედა სახლში რომ შემოვიდნენ?
- ბ რ უ შ ე: არაფრის გულისათვის არ დაანებო. უთხარი ჩემია-თქო.
- ბ ლ ე ხ ი ს ქ ა ლ ი: კარგი.
- ბ რ უ შ ე: იცოდე, შუბზე წამოაგებენ, როგორც კი მათ ბავშვს გადასცემ.
- ბ ლ ე ხ ი ს ქ ა ლ ი: მაგრამ, რომ მოითხოვონ, მერე? მთელი ფული, რაც მოსავალში ავიღე, სახლში მაქვს.
- ბ რ უ შ ე: როგორც კი მათ ბავშვს დაანებებ, მაშინვე შუბზე წამოაგებენ, აქვე, შენ სახლში. უნდა უთხრა, ჩემი შვილია-თქო,
- ბ ლ ე ხ ი ს ქ ა ლ ი: კარგი, მაგრამ რომ არ დამიჯერონ?
- ბ რ უ შ ე: დაგიჯერებენ, თუ მტკიცედ ეტყვი.
- ბ ლ ე ხ ი ს ქ ა ლ ი: ცეცხლს წაგვიკიდებენ. უსახლკაროდ დაგვტოვებენ.
- ბ რ უ შ ე: სწორედ ამიტომ უნდა უთხრა, ჩემია-თქო, ბავშვს მიხელი ჰქვია... აი, ეს კი არ უნდა მეთქვა შენთვის.
გლახის ქალი თავს აკანტუტებს.
- ბ რ უ შ ე: თავს ნუ აქნევ, ეგრე ნუ კანკალებ, თორემ მიხვდებიან.
- ბ ლ ე ხ ი ს ქ ა ლ ი: კარგი.
- ბ რ უ შ ე: რა სულ „კარგის“ და „კარგის“ გაიძახი. აღარ შემიძლია მაგის მოსმენა. (შეანჯღრევს). შენ თვითონ შვილები არა გყავს?
- ბ ლ ე ხ ი ს ქ ა ლ ი (სლუკუნით): ომშია.
- ბ რ უ შ ე: მაშინ შეიძლება ისიც აბჯაროსანია ახლა. ნუთუ ისიც შუბზე წამოაგებს ბავშვებს? შენ ხომ მაშინვე ლაგამს ამოსდებდი მას? „ახლავე თავი ანებე შუბის ქნევას ჩემს სახლში, — ეტყოდი მას. განა მაგისათვის გაგზარდე? ჯერ პირი გამოირეცხე, ეიდრე შენს დედას დაელაპარაკებოდე!“
- ბ ლ ე ხ ი ს ქ ა ლ ი: მართალია, ჩემთან ის ასეთ რამეს ვერ გაბედავს.
- ბ რ უ შ ე: პირობა მომეცი, რომ იტყვი, ჩემია-თქო.
- ბ ლ ე ხ ი ს ქ ა ლ ი: კარგი, ვიტყვი.
- ბ რ უ შ ე: აი, მოდიან კიდევც.
კარზე კაკუნი ისმის, ქალები არ პასუხობენ. შემოდინ აბჯაროსნები

და გლეხის ქალი მდაბლად უკრავს მათ თავს.

ეფრეიტორი: აგერ, აქ არის, რას გეუბნებოდი? ისეთი ყნოსვა მაქვს რო!.. ჩემი შეცდენა არ შეიძლება. ქალიშვილო, ერთი კითხვა მაქვს შენთან: რატომ გამოიქეცი? რა იფიქრე, რა მინდოდა შენგან? სანაძლეოს ვეღბ, რომ რაღაც უზნეო რამ გაივლე გულში, არა? გამოტყდი!

გრუშე (მაშინ როდესაც გლეხის ქალი განუწყვეტლივ თავს უკრავს აბჯაროსნებს): უცებ გამახსენდა, რომ რძე მქონდა შედგმული (ვეცხლზე).

ეფრეიტორი: მე კი მეგონა იმიტომ გაიქეცი, რომ მოგეჩვენა, თითქო რაღაც უზნეოდ შემოგხედე. აი ისე, თითქო რაღაცა მლომებოდეს. ხომ გესმის, თითქო ხორციელი მზერით შემომხედოს.

გრუშე: არა, მაგდაგვარი რამ არ შემინიშნავს.

ეფრეიტორი: მაგრამ ხომ შეიძლებოდა ასე ყოფილიყო, არა? ეს უნდა აღიარო, რომ შეიძლებოდა ღორი გამოვმდგარიყავი. აი, სრულიად გულახდილად გელაპარაკები: მე შეიძლება მართლაც რაღაც გამეველო გულში, მართონი რომ ვყოფილიყავით. (გლეხის ქალს). ეზოში არაფერი საქმე არა გაქვს? წაღი, ქათმებს საკენკი დაუყარე.

გლეხის ქალი (ძოვლოდნელად მუხლებზე დაეცემა): ბატონო ჯარისკაცო, მე არაფერი არ ვეიცი. ცეცხლი არ წამიკიდოთ, უსახლკაროდ არ დამტოვოთ!

ეფრეიტორი: რას ამბობ?

გლეხის ქალი: მე არაფერ შუაში არა ვარ, ბატონო ჯარისკაცო. ეს მაგან მომიგდო კარზე, გეფიცები.

ეფრეიტორი (შენიშნავს ბავშვს და გაკვირვებისაგან დაუსტვენს): ბიჭოს, იმ კალათაში ხომ რაღაც პატარა წევს. რეგვენო, მე უკვე ათასი პიასტრის სუნი მომდის, გაიყვა ეგ დედაბერი გარეთ და მაგრად გეჭიროს. როგორც ვატყობ, დაკითხვის ჩატარება მომიხდება.

გლეხის ქალი უსიტყვოდ ემორჩილება აბჯაროსანს და გარეთ მიჰყვება მას

ეფრეიტორი: მაშ, აი ის ბავშვი, რომელსაც შენგან მოვითხოვდი. (კალათასთან მიდის).

გრუშე: ბატონო ოფიცერო, ეს ჩემი ბავშვია. ის არ არის, ვისაც თქვენ ეძებთ.

ეფრეიტორი: აბა, ერთი შეეხედო. (დაიხრება კალათაზე. გრუშე

სასოწარკვეთილი იხედება აქეთ-იქით).

გ რ უ შ ე: ჩემია, ჩემი!

ე ფ რ ე ი ტ ო რ ი: ძვირფას საფენებშია გამოხვეული.

გრუშე დაეძგერება ეფრეიტორს, რათა კალათას მოაკილოს. მაგრამ ეფრეიტორი განზე გაიხერხის მას და ისევ კალათაზე დაიხრება. სასოწარკვეთილი გრუშე აქეთ-იქით იხედება და თვალს მოჰკრავს ვეება შემის ნაკვებს, უმაღლ დასაცეხს ხელს. მოუღერებს ეფრეიტორს უკნიდან და ის ძლიერად დასცხებს თავში, რომ ეფრეიტორი იტყვას ჩაიკეცება. გრუშე აიყვანს ბავშვს და გარეთ კარბის.

მ გ ო ს ა ნ ი:

და გაუბრბოდა რა აბჯაროსანთ.

ოცდობრი დღის ხეტიალის და ტანჯვის შემდეგ.

მყინვარ იანგა-ტაუს ძირასა

გრუშე ვაჩნაძემ იშვილა ბავშვი.

მ უ ს ი კ ო ს ე ბ ი:

უმწეომ უმწეო იშვილა ბავშვი.

ნახევრად გაყინული ნაკადულის პირას ჩაცუცქებულა გრუშე და პეწით წყალს იღებს ბავშვისათვის.

გ რ უ შ ე:

რადგან შენი აყვანა

ქვეყნად არვის სურდა,

იცოდე, ჩემო ერთაე,

ჭირი თუ ლხინი ერთად

გავიაროთ უნდა.

ისე დიდხანს გატარე,

ისე გავიტანჯე,

ისე ძვირი ღირდა რძე,

რომ უშენოდ ვერ გავძლებ,

ჩემთან უნდა დარჩე.

ძვირფას პერანგს გაგხდი, რომ

ჩერებში გაგახვიო.

გაგაბანებ, მოგნათლავ

მთის ნაკადში, რადგან მას

უნდა მიეჩვიო.

გამოხსნის ძვირფას საფენებიდან და ქონაძეში ახვევს.

მ გ ო ს ა ნ ი:

როს აბჯროსანთაგან დევნილი გრუშე ვაჩნაძე

მიადგა მყინვარზე გაღებულ მსახვრალ ბეწვის ხედს,

რომელზეც ფერდობს შეფენილი სოფლებისაკენ
აღმოსავლეთით მიმავალი გზა გადიოდა,
მან ბეწვის ხიდზე იმღერა და
ორი სიცოცხლე შეისროლა ბედის სასწორზე.

ქრის ქარი. ბინდბუნდში ჩანს მყინვარზე გადებული ბეწვის ხიდი. რომელსაც ერთ-ერთი ბაგირი გასწყვეტია და ამიტომ ნახევრად ჩაკიდული ქანობს უფსკრულზე. ვაკრები, ორი კაცი და ერთიც ქალი, გაუბედავად დგანან ხიდის წინ. შემოდის გრუშუმ ბავშვით ხელში, კაცთაგან ერთ-ერთი ცდილობს კოკით დაიჭიროს გაწყვეტილი ბაგირის ბოლო.

პ ი რ ვ ე ლ ი ვ ა ქ ა რ ი: ნუ ჩქარობ, ყნაწვილო ქალო, სულ ერთია, გაღმა მაინც ვერ გახვალ.

გ რ უ შ ე: მე ჩემი პაწია ბაღლით უნდა უთუოდ გავაღწიო აღმოსავლეთის მხარეს. იქ ჩემი ძმა ცხოვრობს.

ვ ა ქ ა რ ი ქ ა ლ ი: ჰმ, უნდაო! რას ჰქვია, ქალო, „უნდა“! აი მეც უნდა გავიდე გაღმა, ჩემო კარგო, ვინაიდან ორი ხალიჩა მაქვს საყიდელი ქალისაგან, რომელმაც უნდა გაჰყიდოს ისინი, რადგან ქმარი მოუკვდა, მაგრამ განა შემიძლია ის გავაკეთო. რაც მიმაჩნია, რომ უნდა გავაკეთო? ან განა იმ ქალს შეუძლია? აგერ ანდრო უკვე ორი საათია, რაც ეწვალება და ვერ დაუჭერია გაწყვეტილი ბაგირის ბოლო, ან რომც დაიჭიროს, გეკითხები, როგორ უნდა დავამაგროთ?

გ რ უ შ ე (ხმამაღლა): ხიდი არცთუ ისე დამპალი უნდა იყოს. ვე მგონი, შეიძლება ვცადო გასვლა.

ვ ა ქ ა რ ი ქ ა ლ ი: მაგას მაინც ვერ გავებედავდი, თუნდაც ეშმაკი მომდევდეს კვალდაკვალ. ეს ხომ თვითმკლელობას უდრის.

პ ი რ ვ ე ლ ი ვ ა ქ ა რ ი (ხმამაღლა გასძახებულ): ეჭვი!

გ რ უ შ ე: ნუ უძახი! (ვაქარ ქალს). უთხარი, ნუ უძახის.

პ ი რ ვ ე ლ ი ვ ა ქ ა რ ი: კი, მაგრამ ქვევით ვილაცხა იძახის. შვიძლებმა გზა აებნა ვინმეს.

ვ ა ქ ა რ ი ქ ა ლ ი: და ან რატომ არ უნდა გამოეხმაუროს? შენ რა, ცუდად ხომ არ არის შენი საქმე? შენ ხომ არ მოგდევნენ?

გ რ უ შ ე: ეჰ, რაც არის, არის, სიმართლე უნდა გითხრათ, აბჯან-როსნები მომდევნენ. მე ერთ-ერთ მათგანს შეშის ნაჭერი ჩავუშვი თავში.

მ ე ო რ ე ვ ა ქ ა რ ი: არიქა, საქონელი დამალეთ!

პ ი რ ვ ე ლ ი ვ ა ქ ა რ ი: ვაჭარი ქალი ლოდის უკან მალავს ტომარას.

პ ი რ ვ ე ლ ი ვ ა ქ ა რ ი: რატომ მაშინვე არ გვითხარი? (დანარჩენებს). ახლა რომ ეს იმათ ხელში ჩაუფარდეთ, იცოდეთ, საკატლეთე ხორცივით აკეპავენ.

- გ რ უ შ ე: ჩამომეცალენით გზიდან. უნდა ხილზე გავიდე.
- მ ე ო რ ე ვ ა ქ ა რ ი: რას გახვალ, ორი ათასი ფუტის სიღრმე უფსკრულია.
- პ ი რ ვ ე ლ ი ვ ა ქ ა რ ი: თვით მაშინაც კი, ჩვენ რომ გაწყვეტილი ბაგირი დავიჭიროთ, ასეთი ცდა უაზრო იქნებოდა: ბაგირს ხელით დავიჭერდით, მაგრამ მაშინ ხომ ამნაირადვე აბჯაროსნებიც შესძლებდნენ ხილზე გამოსვლას.
- გ რ უ შ ე: ჩამომეცალენით!
- ა ბ ჯ ა რ ო ს ა ნ თ ა ხ მ ე ბ ი (შორიდან): აგერ იქ, მაღლა!
- ვ ა ქ ა რ ი ქ ა ლ ი: უკვე საკმაოდ ახლოს არიან. მაგრამ ხილზე ბავშვის გაყვანა არ შეიძლება. უთუოდ ფეხქვეშ გამოგეტლებათ. და აბა ერთი ქვევით გადაიხედე!
- გ რ უ შ ე უფსკრულში იხედება. ქვევიდან ისევ აბჯაროსანთა შეძახილები მოისმის.
- მ ე ო რ ე ვ ა ქ ა რ ი: ორი ათასი ფუტის სიღრმეა.
- გ რ უ შ ე: ჰო, მაგრამ ჩემი მდეგრები კიდევ უფრო საშიშნი არიან.
- პ ი რ ვ ე ლ ი ვ ა ქ ა რ ი: ბავშვთან ერთად მაინც არ შეიძლება ასეთი რამის გაკეთება. თუ გინდა, შენი სიცოცხლე გასწირე, რახან მოგდევნე. მაგრამ ბავშვს რას ემართლები?
- მ ე ო რ ე ვ ა ქ ა რ ი: თანაც ბავშვთან ერთად ხომ უფრო მძიმე იქნება.
- ვ ა ქ ა რ ი ქ ა ლ ი: იქნებ მართლაც ურჩევნია, რომ გადავიდეს? მომეცი ბავშვი, მე დაემალავ. შენ კი მარტო გადი ხილზე.
- გ რ უ შ ე: არა ბავშვს ვერაფის ვერ დავანებებ. (ბავშვს). ან ერთად დავიღუპოთ, ან ერთად გადავრჩეთ.
- შვილო ღრმაა უფსკრული,
 ბეწვის ხილი მაღალი:
 უნდა განვლოთ ვერანი,
 რადგან ჩვენს ხელთ არ არის
 ჩვენი გზის არჩევანი.
 შენც იმავე გზით ივლი,
 მე რომ მქანცავს სიშორით:
 შენც იმავე პურს შესჭამ,
 რომელსაც მე ვიშოვი.
 ერთ ლუკმას, თუ მე შევჭამ,
 სამი შენი იქნება;
 თუშეცა მათი სიდიდე,
 შვილო, მეც მეფიქრება.

ვაჭარი ქალი: ღმერთს ნუ სცოდავ.

ქვევიდან შეძახილები მოისმის.

გრუშე: გვედრებით ჭოკი გადაავდეთ, თორემ ბაგირს მოიწოდებენ და უკან დამედევნებიან.

ფებს სდგამს მოქანავე ხიდზე. რომელიც იითქო სადაცა უნდა ჩაინგრეს. ვაჭარი ქალი შეჭკივლებს. მაგრამ გრუშე გაივლის ხიდას და მშვიდობით აღწევს გაღმა ნაპირს.

პირველი ვაჭარი: უკვე გაღმაა.

ვაჭარი ქალი (წუხლებზე იყო დაჩოქილი და ღლიქულობდა. გაჯავრებით): მაინც ეს მისგან შეცოდება იყო.

გამოჩნდებიან აბჯაროსნები. ფტ.ეიტორს თავი აქვს შეხვეული.

ეფრეიტორი: თქვენ აქ ბავშვიანი ქალი ხომ არ დაგინახავთ?

პირველი ვაჭარი (მაშინ როდესაც მეორე ვაჭარი ჭოკს აგდებს უფსკრულში): კი, აგერ, გაღმა გავიდა. თქვენ კი ვერ გაგიძლებთ ხიდი.

ეფრეიტორი: რეგვენო, მაგას გაზღვევინებ, დამაცა.

გრუშე გაღმა ნხარეს დგას, სიცილით ანახევებს აბჯაროსნებს ბავშვს და მეორე გზას განაგრძობს. პიდი უკან რჩება. ქრის ქარი.

გრუშე (წიხელისაკენ მიაბრუნებს თავს): ქარისა არასოდეს არ შეგეშინდეს. ისიც შავ დღეშია. ნაგაზივით მიერეკება ღრუბლებს და ყველაზე ძალიან თვითონვე ითოშება.

თოვლი იწყებს ბარდნას.

გრუშე: და თოვლიც, მიხეილ, ყველაზე საშინელი რამ როდია. მან მხოლოდ პატარა ფიჭვები უნდა დაფაროს, რათა ისინი ზამთარში არ დაიღუპონ. მოდი რამეს გიმღერებ. აბა, ყური დამიგდე!

ნღერის.

მამაშენი ყაჩაღია,
დედაშენი კახბა არი,
შენს წინაშე კი თავს დახრის
საჯნოცა და ქედმაღალიც.
'მმაგი ვეფხვის ნაშიერი
სთმობს და კვიცებს არ იმეტებს.
ხოლო გველის წიწილი კი
რძეს მიუტანს მშიერ დედებს.

ჩრდილოეთის მთებში

მ გ ო ს ა ნ ი:

დამწვდი ღღე-ღამე იარა გზაში.

მყინვარს გადასცდა და ფრიალო ფერდობებს დაჰყვა.

როცა ჩემი ძმის სახლში მივალ,—ფიქრობდა იგი,—
 ემა მაგიდიდან ადგება და გადამეხვევა.

...მენა ხარ, დაო—შეტყვის მე იგი.

დიდი ხანია, რაც უკვე გიცდი. აი, ეს ჩემი ძვირფასი ცოლი

და ესეც ჩემი კარ-მიდამო, მისი მზითვეი,

თერთმეტი ცხენი და ეს ოცდათერთმეტი ძროხა.

ბავშვით მაგიდას მიუჯექ და შესჭამე რამე.

ღმის სახლი ტურფა ხეობაში მდებარეობდა.

როცა და თავის ძმასთან მივიდა, სიარულისგან ავადლა იყო.

აი, წამოდგა ემა მაგიდიდან.

ჩასუქებული გლეხი ცოლ-ქმარი ეს-ეს არის შემოსხდომია მაგიდას. ლავ-
 რენტი) ვაჩნაძე ქაშის დაწყებას აპირებს. მაგრამ ამ დროს შემოდის
 გრუშე ბავშვით ხელში. მოჯანაგირის ხელზე დაყრდნობილი და ძალზე
 გაფითრებული.

ლ ა ვ რ ე ნ ტ ი: საიდან მოდიხარ, გრუშე?

გ რ უ შ ე (მისუსტებული ხმით): მე იანგა-ტაუს მყინვარზე გადმოვე-
 დი, ლავრენტი.

მ ო ჯ ა მ ა გ ი რ ე: სათივესთან დაგდებული ვნახე, პატარა ბავშვი
 ჰყავს თან.

რ ძ ა ლ ი: წადი და ზერდაგი გასწმინდე (მოჯანაგირე გადის).

ლ ა ვ რ ე ნ ტ ი: ეს ჩემი ცოლია, ანიკო.

რ ძ ა ლ ი: ჩვენ გვეგონა, რომ ნუქაში მსახურობდი.

გ რ უ შ ე (ფეხზე ძლივსა დგას): ჰო, მე იქ ვიყავი.

რ ძ ა ლ ი: რა. შენი სამსახური არ ვარგოდა? ჩვენ ისე გვექონდა

განაგონი, რომ ძალიან კარგი იყო.

გ რ უ შ ე: გუბერნატორი მოჰკლეს.

4. ბერტოლტ ბრეხტი

ლ ა ვ რ ე ნ ტ ი: ჰო, იქ დიდი ამბები ყოფილა. შენმა მამიდამაც გვიამბო, გახსოვს, ანიკო?

რ ძ ა ლ ი: ჩვენთან სრული სიწყნარეა. ეს ქალაქელებს უნდა აუტყდეთ ხოლმე მუდამ რაღაც. (ქარებთან მივა და გასძახებს). სოსო, სოსო, ჯერ არ ამოიღო კეციდან მჭადი. გესმის? სად დაიქარგე? (გადის).

ლ ა ვ რ ე ნ ტ ი (ხმადაბლა. ნაჩქარევად): მამა თუ ჰყავს მაგ ბავშვს? (როდესაც გრუშე უარის ნიშნად თავს გააქნევს). ასეც ვფიქრობდი, უნდა რაღე მოვიგონოთ, თორემ ჩემი ცოლი სათნოების განსახიერებაა.

რ ძ ა ლ ი (უჟან ბრუნდება): ეჰ, ეს მოჯამაგირეები! (გრუშეს). შენ რა, ბავშვი გყავს?

გ რ უ შ ე: ჰო, ჩემია. (ჩაიკვება, ლავრენტი ფეხზე წამოაყენებს).

რ ძ ა ლ ი: ღმერთო ძლიერო, მაგას რაღაც საღმობა აქვს, რა უნდა ვქნათ?

ლ ა ვ რ ე ნ ტ ი (გრუშე კედელთან მიჰყავს): ლავრენტის უნდა გრუშე კვრასთან მდგარ სკამლოგინთან მიიყვანოს. აღშფოთებული ანიკო ხელლებით ანიშნებს--არაო და კედელთან დაგდებულ ტომარაზე მიუთითებს.

ლ ა ვ რ ე ნ ტ ი (გრუშე კედელთან მიჰყავს): დაჯექი, დაჯექი ეს შენ სისუსტისაგან მოგდის.

რ ძ ა ლ ი: ნეტა ქუნთრუშა მაინც არ იყოს!

ლ ა ვ რ ე ნ ტ ი: მაშინ გამონაყარი ექნებოდა. არხეინად იყავი, დასუსტებულია და სხვა არაფერი. (გრუშეს). როცა დაჯექი, უკეთ გახდი, ხომ მართალია?

რ ძ ა ლ ი: ბავშვი მაგისია?

გ რ უ შ ე: ჰო, ჩემია.

ლ ა ვ რ ე ნ ტ ი: ქმართან მიმავალს გამოუვლია ჩვენთან.

რ ძ ა ლ ი: ასე. ხორცი გაგიცივდა. (ლავრენტი მაგიდას მიუჯდება და და ჰამას იწყებს). შენთვის არ შეიძლება ცივი საქმლის ჰამა. ცხიმი უკვე გაიყინებოდა და არ შეიძლება. ხომ იცი, კუჭი არ გივარგა. (გრუშეს). შენი ქმარი ქალაქში არ არის? მან სადაა?

ლ ა ვ რ ე ნ ტ ი: ამ მთას იქით გათხოვილა, როგორც ამბობს.

რ ძ ა ლ ი: მაშ ასე. ამ მთას იქით. (თვითონაც მაგიდას მიუჯდება).

გ რ უ შ ე: ნეტა სადმე დაამაწყვენდეთ როგორმე, ლავრენტი.

რ ძ ა ლ ი (განაგრძობს დაკითხვას): ქლეკი რომ გამოდგეს, ყველას გადაგვეღებ. შენ ქმარს ადგილ-მამული აქვს?

გ რ უ შ ე: ის ჯარისკაცია.

ლ ა ვ რ ე ნ ტ ი: მაგრამ მამისაგან პატარა კარ-მიდამო რგებია.

რ ძ ა ლ ი: განა ის ომში არ არის? რატომ არ არის ომში?

გ რ უ შ ე (ოჯეს ძალას ატანს): როგორ არა, ომშია.

რ ძ ა ლ ი: მერე რატომღა მიდიხარ მის მამულში?

ლ ა ვ რ ე ნ ტ ი: როცა ამის ქმარი იმიდან დაბრუნდება, ისიც თავის სოფელში ჩავა.

რ ძ ა ლ ი: შენ კი უკვე ახლავე მიდიხარ იქა?

ლ ა ვ რ ე ნ ტ ი: ჰო, იქ უნდა დაელოდოს.

რ ძ ა ლ ი (განყინავე ხმით დაიყვირებს): ბიჭო სოსო, მჭადს მიხედე!

გ რ უ შ ე (სიტყვისაგან აბოდება): ადგილ-მამული, ჯარისკაცი. უნდა დაელოდო. დაჯექი, ჭამე.

რ ძ ა ლ ი: ეს ქუნთრუშაა.

გ რ უ შ ე (ზეზე წამოვარდება): ჰო, მას აქვს ადგილ-მამული.

ლ ა ვ რ ე ნ ტ ი: მე კი მგონია, რომ გადაღლისაგან არის ეგრე, ანიკო. წადი, მჭადს მიხედე, საყვარელო.

რ ძ ა ლ ი: მერე როდის დაბრუნდება მაგისი ქმარი, თუკი, როგორც ამბობენ, ონი ხელახლა გაჩაღდა? (ყვირილით მიბაჯბაჯდება კართან). სოსო, სად დაიკარგე, სოსო! (გადის).

ლ ა ვ რ ე ნ ტ ი (სწრაფად წამოდგება და გრუშესთან მიდის): ახლავე და-გაწვივთ ლოგინში. საკუჭნაოში მოგათავსებთ. ჩემს ცოლს კეთილი გული აქვს, მაგრამ მხოლოდ ჭამის შემდეგ.

გ რ უ შ ე (ბავშვს გაუწვივს): აჰა, გამომართვი! (ლავრენტი აიყვანს ბავშვს და აქეთ-იქით იხედება).

ლ ა ვ რ ე ნ ტ ი: მაგრამ დიდხანს ვერ დარჩებით აქ. იცოდე, ჩემი ცოლი სათნოების განსახიერებაა.

გრუშე იტყვია. მაგრამ ძმა დაიპერს.

მ გ ო ს ა ნ ი:

და ერთობ ავად იყო და მაშინ

მხდალი ძმა ირულებული გახდა თავშესაფარი მიეცა მისთვის.

გავიდა შემოდგომა, დადგა ზამთარი.

ზამთარი ხანგრძლივი იყო.

ზამთარი ხანმოკლე იყო.

ხალხი ვერაფერს ვერ გაიგებდა,

თავგებები კბენას ვერ გაბედავდნენ,

გაჩაფხული რომ არ დამდგარიყო.

გრუშე საკუჭნაოშია, საქსოვ დახვას უხის. ისა და ბავშვი, როგორც იატაკზე ზის, საბნებში არიან შეფუთვნილნი.

გ რ უ შ ე (ქსოვს და თან მღერის):

ლაშქრად მიჰყავდათ სატრფო გულისა;

სასწლო მუდარით მისდევდა უკან,

ტირილითა და ხვეწნა-მუღარით.

ტირილითა და დარიგებებით,
--ჩემო ძვირფასო, ჩემო ძვირფასო,
თუკი შენ ახლა ომში მიდიხარ,
თუკი შენ ახლა მტერს შეებმები.
ომში სხვებზე წინ ნუ გაიჭრები,
ნურც ბრძოლის უკან ნუ მოექცევი.
წინ ალისფერი ცეცხლი გიზგიზებს,
უკან წითელი გუბდება კვამლი.
ბრძოლის შუაში იყავ ყოველთვის,
შენ მედროშესთან იყავ ყოველთვის.
პირველნი მუდამ იხოცებიან.
უკანასკნელთაც სიკვდილი ელით,
ვინც შუაშია, ჟვნებელი ბრუნდება სახლში.

მიხეილ, ჩვენ ეშმაკობა უნდა ვიხმაროთ. თუ ფურნის ქიები-
ვით ვიქნებით გასუსულნი, რძალს დაავიწყდება, რომ მის
სახლში ვიმყოფებით. მაშინ იქამდე შეგვეძლება აქ დარჩენა,
ვიდრე თოვლი დნობას დაიწყებდეს. აი ნურც ტირიხარ სი-
ცივისაგან. როცა ღარიბი ხარ და თან გცივა კიდევ, მაშინ
არავის უყვარხარ.

შემოდის ლავრენტი და დას გვერდით ედგება.

ლ ა ვ რ ე ნ ტ ი: რატომა ზიხართ ეგრე შეეტლებივით 'მეფუოვნი-
ლები? იქნებ ძალიან ცივა საკუჭნაოში?

გ რ უ შ ე (სწრაფად გადაიძრობს საბანს): არა, არ ცივა. ლავრენტი.

ლ ა ვ რ ე ნ ტ ი: ძალიან რომ ციოდეს, მაშინ ბავშვთან ერთად
შენი აქ დარჩენა შეუძლებელი იქნებოდა. ანიკო საყვედურე-
ბით აიკლებდა თავის თავს.

პაუზა.

ლ ა ვ რ ე ნ ტ ი: იმედია, ხუცესი ბავშვზე არას შეგეკითხა.

გ რ უ შ ე: 'შემეკითხა, მაგრამ მე არაფერი არ ვუთხარი.

ლ ა ვ რ ე ნ ტ ი: ძალიან კარგი. მე მინდოდა შენთან ანიკოზე მე-
ლაპარაკა. ის კეთილი გულისაა. ოღონდ ძალიან, ძალიან
ფაქიზი შეგრძნების მქონეა. ხალხს ჯერ არავის არაფერი
ცუდი არ უთქვამს ხოლმე ჩვენს ოჯახზე და მას უკვე წინას-
წარ ეშინია. იცი, ძალიან ღრმა განცდების მქონეა. ერთხელ
მენახირე გოგოს ეკლესიაში დახეული წინდები ეცვა. მას შე-
მდეგ ჩემი საყვარელი ანიკო ორ-ორ წყვილ წინდას იცვამს
ხოლმე, როცა ეკლესიაში მიდის. დაუჯერებელია, მაგრამ ძვე-
ლი ოჯახიდანაა და ხომ იცი. (ყურს უგდებს). შენ დარწმუნე-

ბული ხარ, რომ აქ ვირთაგვები არ არიან? მაშინ თქვენი აქ ცხოვრება არ შეიძლება. (სახურავიდან ჩამოღვენილი წვეთების მკაცრი ხმა ისმის). რა წვეთავს?

გ რ უ შ ე: ალბათ კასრს თუ გასდის. სალტე მოეშვებოდა.

ლ ა ვ რ ე ნ ტ ი: ჰო, კასრი უნდა იყოს. უკვე ნახევარი წელია, რაც აქა ხარ, არა? მართლა, რას გეუბნებოდი? ჰო, ანიკოზე. მე, რასაკვირველია, არაფერი არ მითქვამს, რომ შენ აბჯაროსანს შეშის ნაჭერი დაარტყი. სუსტი გულის პატრონია და გავუფრთხილდი. ამიტომ არ იცის, რომ არ შეგიძლია შენთვის ადგილი გამონახო. ჰოდა. ამის გამო გუშინ ბუზღუნებდა. (კვლავ ისმის. როგორ იღვენება ვამდნარი თოვლის წვეთები). დაიჯერებ, ის შენ ჯარისკაცზედაც კი ზრუნავს. „ქმარი რომ დაბრუნდეს და ეგ იქ არ დახვდეს, მერეო?“ — ამბობს და ძილი უფრთხება. გაზაფხულამდე ვერ დაბრუნდება-მეთქი, — ვეუბნები. რა კეთილი გულისაა! (წვეთები უფრო სწრაფად ცვივა). შენ როგორ გგონია, როდის დაბრუნდება?

გრუშე სდუმს

ლ ა ვ რ ე ნ ტ ი: ვგონებ. გაზაფხულზე აღრე არა, შენც ხომ ასე აიქრობ?

გრუშე სდუმს.

ლ ა ვ რ ე ნ ტ ი: როგორც უხედავ, შენ თვითონ არ გჯერა, რომ უკან დაბრუნდება.

გრუშე არაფერს არ ამბობს.

ლ ა ვ რ ე ნ ტ ი: ჰოდა, როცა გაზაფხული დადგება და ჩვენთან და უღელტეხილებზე თოვლი გადნება, შენი აქ დარჩენა აღარ შეიძლება, რადგან მაშინ შეუძლიათ აქაც მოგძებნონ და ხალხი კი უკვე ლაპარაკობს უკანონო შვილებზე.

ახლა კი უკვე განუწყვეტლივ და უფრო ხშირად ცვივა წვეთები.

ლ ა ვ რ ე ნ ტ ი: გრუშე, ეს თოვლი დნება სახურავზე და, მაშასადამე, გაზაფხული კარზე მოგვდგომია.

გ რ უ შ ე: ჰო.

ლ ა ვ რ ე ნ ტ ი (მხიარულად): ყური დამიგდე. აი, რა უნდა გავაკეთოთ. შენ გჭირდება თავშესაფარი ადგილი და ვინაიდან ბავშვიც გყავს (ამოიოხრებს), ქმარიც, რათა ხალხი არ აალაპარაკო. მე ჩუმად მივიკითხ-მოვიკითხე და იცი, გრუშე, საქმრო ვიმოვნე. მე ველაპარაკე ერთ ქალს, რომელსაც ვაჭი ჰყავს და აქვე, მთის გადაღმა, პატარა კარ-მიდამოც აქვს. ის თანახმაა.

გ რ უ შ ე: მაგრამ მე არ შემძლია სხვა კაცს გავყვე ცოლად, მე სიმონ ჩაჩავას უნდა დაველოდო.

ლ ა ვ რ ე ნ ტ ი: რა თქმა უნდა. ყველაფერი წინასწარ არის მოფიქრებული. შენ ქმარი ქალადზე გჭირდება და არა ლოგინში. მეც სწორედ ასეთი გიშოვნე. იმ გლეხის ქალს, რომელსაც შევუთანხმდი, ვაჟი მომაკვდავი ჰყავს. როგორია, ჰა? სადაცაა სული ამოუფა. და თანაც ყველაფერი ისეა, როგორც ვამბობდი: ქმარი ამ მთის გადაღმა ჰყავსო! შენ მიხვალ მასთან, ის სულს დალევს და შენც დაქვრივდები. ჰა, რას იტყვი?

გ რ უ შ ე: მე ალბათ მიხეილისათვის ბეჭდიანი ქალადი დამჭირდება.

ლ ა ვ რ ე ნ ტ ი: ბეჭედს ყველაფერი შეუძლია. ქალადზე დაწერილი მოწმობის გარეშე ალბათ სპარსეთის შაჰიც ვერ დაამტკიცებდა, რომ ის ნამდვილად შაჰია. და თანაც შენ თავშესაფარი გექნება.

გ რ უ შ ე: მერე რამდენად კისრულობს ამას ის ქალი?

ლ ა ვ რ ე ნ ტ ი: ოთხას პიასტრად.

გ რ უ შ ე: მერე საიდანა გაქვს ამდენი ფული?

ლ ა ვ რ ე ნ ტ ი (დამნაშავეს სახით): რძეში აიღო ანიკომ.

გ რ უ შ ე: ჩვენ იქ არავინ გვიცნობს. თანახმა ვარ.

ლ ა ვ რ ე ნ ტ ი (წამოდგება): მაშინ ასლავე შევატყობინებ იმ ქალს. სწრაფად გადის.

გ რ უ შ ე: მიხეილ, ხომ ხედავ, რამდენ დავიდარაბას გადამქიდე. მე ისე მოგველინე, როგორც მსხლის ხე ბელურებს. ასეა შარად: ქეშმარიტი ქრისტიანი ყოველთვის დაიხრება და აიღებს ძირს დაგდებულ პურის ქერქს, რათა უქმად არაფერი არ დაიკარგოს. მიხეილ, ის სჯობდა, რომ იმ აღდგომა დღეს რაც შეიძლება მალე წამოვსულიყავი ნუქადან. ახლა კი გაბრიყვებული დავრჩი.

მ ვ ო ს ა ნ ი:

ნეფე სიკვდილის სარეცელზე იწვა, როდესაც სასძლო მოვიდა. ნეფეს დედა კი კარებში იდგა და აჩქარებდა ცერემონიას. ჩვილი ყრმა მოჰყვა თან პატარძალსა. ქორწინების დროს მაჰანკალმა დამალა იგი.

შუაში გადატიხრული ოთახი: ცალ მხარეს საწოლი დგას. გამჭვირვალე ფარდის მიღმა გაუნძრევლად წევს მძიმედ ავაღმყოფი კაცი. მერე მხარეს შემოვარდება დედამთილი, თან ხელით გრუშეს მიათრევს. მათ უკან მოსდევთ ლავრენტი ბავშვით ხელში.

დ ე დ ა მ თ ი ლ ი: ჩქარა, ჩქარა, თორემ ჯვრისწერამდე თქვენ კირს წაიღებს. (ლავრენტის). მაგრამ ამას რომ ბავშვი ჰყოლია,

შენ კრინტი არ დაგიძრავს.

ლ ა ვ რ ე ნ ტ ი: მერედა განა სულ ერთი არ არის? (მომაკვდავზე ძიუთითობს). მაგის მდგომარეობაში მყოფი კაცისათვის აბა ამას რა მნიშვნელობა აქვს?

დ ე დ ა მ თ ი ლ ი: მაგისათვის კი, მაგრამ მე ამ შერცხვენას ვერ ვადავიტან. ჩვენ პატივცემული ხალხი ვართ. (ტირილს იწყებს). რა გასჭირებია ჩემ იოსებს ისეთი, რომ ბავშვიანი ქალი შე-
იერთოს?

ლ ა ვ რ ე ნ ტ ი: კარგი, ორას პიასტრს დაგიმატებ. ესეც ხელწე-
რილი, რომ კარ-მიდამო შენზე გადმოვა, მაგრამ ამას უფლებ-
ა აქვს ორი წლის განმავლობაში აქ იცხოვროს.

დ ე დ ა მ თ ი ლ ი (კრემლებს იმშრალავს): მთელი ეს ფული დასაფ-
ლავებასაც ვერ ეწოფა. იმედია, მუშაობაში მაინც მხარში
ამომიდგება. ნეტავი ბერი რაღა იქნა? ნამდვილად სამხარეუ-
ლოს კარიდან გადაძვრა და გამეპარა. ახლა მთელი სოფე-
ლი ჩვენ დაგვედება, როგორც კი ყურს მოჰკრავენ, რომ იო-
სები სულსა ლევეს. აჰ, ღმერთო! წავალ და მოვიყვან ბერს,
ოღონდ ბავშვი მას არ დაანახოთ.

ლ ა ვ რ ე ნ ტ ი: მაგაზე მე ვიზრუნებ. მაგრამ რაღა მაინცდამაინც
ბერი და მღვდელი არა?

დ ე დ ა მ თ ი ლ ი: ვითომ ბერი რითია ნაკლები? ოღონდ ერთი
შეცდომა მომივიდა, გასამრჯელოს ნახევარი ჯვრისწერის
წინ არ უნდა მიმეცა, რომ სამიკიტნოში არ გამპაროდა. მაგ-
რამ იმედია... (გარბის).

ლ ა ვ რ ე ნ ტ ი: მღვდლისათვის არ დაუძახია, მაგ გაჭირვებულს,
ძვირი დამიჯდებო, და ბერს გარიგებია იატყად.

გ რ უ შ ე: თუ სიმონ ჩაჩავეა მაინც გამოჩნდა, ჩემთან გამოგზავნე.

ლ ა ვ რ ე ნ ტ ი: კარგი. (ავადმყოფზე მიუთითებს). არ გინდა ერთი
შეხედო მაინც?

გრუშე მიხეილს იყვანს ხელში და თავს აქნევს უარყოფის ნიშნად.

ლ ა ვ რ ე ნ ტ ი: აღარც კი ინძრევა. იმედია, რომ გვიან არ მოე-
სულვართ.

ყურს უგდებენ.

მეორე მხრიდან შემოდინან მეზობლები, აქეთ-იქით იხედებიან და კედლე-
ბის გასწვრივ დგებიან. მერე ხმადაბლა იწყებენ ლოცვანის დუდუნს. შე-
შოდის დედამთილი ბერთან ერთად.

დ ე დ ა მ თ ი ლ ი (პირკატა ეცემა სტუმრების დანახვაზე და ბერს მიმარ-
თავს): აი, ხომ ხედავ. (თავს დაუკრავს სტუმრებს). გთხოვთ, ერთი

წამით მოითმინოთ. ჩემი ვაჟის სასძლო ჩამოვიდა ქალაქიდან და ისინი სასწრაფოდ ჯვარს დაიწერენ. (ბერთან ერთად ავად-სყოფთან გადის). ვერც ვიცოდი, რომ ენაზე არ დაგადგებოდა. (გრუშეს). ახლავე შეგიძლიათ ჯვარი დაიწეროთ. აი, საბუთი. მე და სასძლოს ძმა... (ამასობაში ლავრენტი გრუშეს ხელიდან ათო-სუფს მიხეილს და ცდილობს სტენის სიღრმეში მიიშალოს. დედამთილი მას ანიშნებს, რომ არ გამოჩნდეს ბავშვით ხელში). მე და სასძლოს ძმა მოწმეები ვართ.

გრუშე თავიანთ სტემს ბერს. იქნა შიდიან აქადმყოფის სარეცელთან. დედამთილი ფარდას გადასწევს. ბერი საჭორწინო ლოცვანს მოჰყვება გა-ბმით. ლავრენტის, რათა როგორმე დაართოს ბავშვი, რომელიც ატიო-ბას აპირებს, უნდა მას საჭორწინო ცერემონიად დაანახოს. დედამთი-ლი კი გამოუდგებით ანიშნებს, ბავშვი ვინმეს გადაეციოს. გრუშე ერთხელ გადახედავს ბავშვს და ლავრენტი ბავშვის ხელს დაუქნევს მას.

ბ ე რ ი: თანახმა ხარ, იყო შენი ქმრის ერთგული, გამგონე და კე-თილი მეუღლე და ეკუთვნოდე მას, ვიდრე სიკვდილი არ გაგ-ყრიო?

გ რ უ შ ე (თან ბავშვს უყურებს): კი.

ბ ე რ ი (მომაკვდავს): და შენც თანახმა ხარ, იყო კეთილი, მზრუნვე-ლი ქმარი შენი ცოლისა, ვიდრე სიკვდილი არ გაგყრიო?
რადგან მომაკვდავი არ პასუხობს ბერი გაიმეორებს თავის შეკითხვას და შემდეგ უხერხულად უკან წიობედავს.

დ ე დ ა მ თ ი ლ ი: რასაკვირველია, თანახმაა. ვერ გაიგონე, „ჰო“ როგორ გითხრა?

ბ ე რ ი: ძალიან კარგი. თქვენ უკვე დაქორწინებული ხართ. უკა-ნასკნელი შირონცხების საქმე რიგორღაა?

დ ე დ ა მ თ ი ლ ი: აღარაფერი აღარ დამრჩა. ისედაც ეკრისწერა დაჯდა ძალიან ძვირი. ახლა უნდა შირისუფლად მოსულ სტუმ-რებზე ვიზრუნო. (ლავრენტისა). ჩვენ შეიდასად შევთანხმდით?

ლ ა ვ რ ე ნ ტ ი: ექვსასად. (ძლევს ფულს). მე არ დავჯდები სტუმრებ-თან. მომეწყინება ათასი ახალი ვინმეს გაცნობა. ჰოდა, თუ ჩემი დაქვრივებული და ჩემთან მოსვლას განიზრახავს, ჩემი ცოლი „კეთილი იყოს შენი მობრძანებაო“ — ამ სიტყვებით შეეგებება. წინააღმდეგ შემთხვევაში მე გავჯავრდები.

მიდის. შირისუფლად მოსული სტუმრები გულგრილად გააყოლებენ თვალს, როცა მათ გვერდით ჩაივლის.

ბ ე რ ი: შეიძლება იკითხოს კაცმა, ეს ვისი ბავშვია?

დ ე დ ა მ თ ი ლ ი: რა ბავშვი, რის ბავშვი? მე ვერსად ვხედავ ბავშვს! და ვერც შენ ხედავ, გასაგებია? თორემ იქნებ მეც

დავინახე, რაც სამიკიტნოს უკან ხდებოდა. ახლა კი წავიდეთ. (გრუნზე იატაკზე სვამს ბავშვს და აწყნარებს. მერე გადიან მეორე ოთახში სადაც დედამთილი მეზობლებს წარუდგენს რძალს).

დედამთილი: ეს ჩემი რძალი გახლავთ. მან ჩემს საყვარელ იოსებს ჯერ კიდევ ცოცხალს მოუხსწრო.

ერთ-ერთი ქალი: შენი ვაჟი უკვე ერთი წელია რაცა წევს, არა? როცა ჩემი ვასო წაიყვანეს, ის გამოსათხოვარ საღამოზე იყო.

მეორე ქალი: ოჯახისათვის იმაზე უარესი არა არის რა, როცა სიმინდი მოსაჭრელია და გლეხკაცი კი ლოგინად არის ჩავარდნილი. მაგ საწყლისათვის იქნებ მადლიც იყოს, რაც უფრო ნაკლებ დაიტანჯება და მალე განისვენებს. ღმერთმანი!

პირველი ქალი (ვულახდილად): თავდაპირველად, იცით, ჩვენ ისიც კი გვეგონა, რომ ჯარში წაყვანას თავს არიდებს და ამიტომ ჩაწვა ლოგინშიო, ახლა კი საწყალი სიცოცხლეს ესალეპება!

დედამთილი: ვთხოვთ დაბრძანდეთ და ცოტაოდენი ქადა მიერთვათ. (დედამთილი ანიშნებს ვრუშებს და ორივენი მეზობელ ოთახში გადიან და იატაკიდან ხონჩებზე დალაგებულ ქაღებს იღებენ, სტუმრები, მათ შორის ბერიც, სხდებიან და ხმადებალ მასლათს იწყებენ).

გლეხი (რომელსაც ბერი ანაფორის ქვეშ დამალულ ბოთლს მიაწოდებს): რაო, თქვენ ამბობთ, რომ ბავშვი ჰყავსო? მერედა როდის წყიდლებიდა იოსებს ასეთი რამ შემთხვეოდა?

ერთ-ერთი ქალი: ასეა თუ ისე, მაგ ქალს მინც ბედმა გაუღიმა, რომ თავი გაასალა. რა ვუყოთ, რომ საქმრო არაფრად არ ვარგა.

დედამთილი: ახლა ალბათ უკვე მოხსნეს გუდას პირი და ყბედობენ. თანაც საღაპო ქაღებსაც შესანსლავენ და თუ დღესვე არ მოკვდა, ხვალაც დამჭირდება მათი გამოცხოება.

გრუნზე: მე გამოვაცხოვებ.

დედამთილი: გუშინ საღამოს ჩვენ წინ აბჯაროსნებმა ჩაიარეს და გარეთ გავედი საყურებლად. როცა უკან შემოვტრიალდი, ვხედავ: მკვდარივით გაშეშებული წევს, აღარ ინძრევა. იმიტომ გამოვგზავნი კაცი თქვენს დასაძახებლად. არა, დიდხანს ვეღარ გაატანს. (ყურს უგდებს).

ბერი: ძვირფასო სტუმრებო, ქორწილსა და ქელეხზე მობრძანებულნო, გულაჩქროლებულნი ვდგევართ ჩვენ სასიკვდილო და საქორწინო სარეცელის წინაშე, ვინაიდან პატარძალი სას-

ძლოდ ემზადება და ნეფე კი საიქიოს გასამგზავრებლად. სიძე უკვე განბანილია, ხოლო პატარძალს კი სული კბილით უჭირავს, რამეთუ საქორწინო სარეცელზე უკანასკნელი საწადელი განისვენებს და ეს კი ხორციელ გრძნობებს უღვივებს ადამიანს. ეჰ, რაოდენ განსხვავებულია, ძვირფასნო ჩემნო, კაცთა ხვედრი. ერთი კვდება იმისათვის, რომ სამუდამო ნაყუდელი მოიძიოს. ხოლო მეორე ჯვარს იწერს, რათა მტვრად აქციოს ხორცი თვისი. მტვრად. რომლისგანაც არის იგი შექმნილი. ამინ.

დ ე დ ა მ თ ი ლ ი (გაიგონა ბერის სიტყვები): "შურს ძიობს. ასე იათად არ უნდა დამექირავენინა და აი, ვიწვნიე კედეც. ვინც ძვირს იღებს, იმათ თავდაჭერაც იციან. სურამში არის ერთი. ლამის წმინდანის სახელი დაუვარდეს, მაგრამ იმდენს იღებს, რომ მთელი ჩემი სარჩო-საბადებელი არ ეყოფა. ასეთ ორმოცდაათპიასტრიან სულიერ მამას კი ღირსების გრძნობის ნატამალიც არ გააჩნია და სათნოებაც მხოლოდ ორმოცდაათი პიასტრისა აქვს, არც მეტი და არც ნაკლები. როცა მის წამოსაყვანად მივედი სამიკიტნოში, ის იყო სიტყვას ამბობდა. რაც ძალი და ღონე ჰქონდა გაჰყვიროდა: "ომი დამთავრდა, უფროსოდეთ მშვიდობასაო!" წამო, გავიდეთ სტუმრებთან.

გ რ უ შ ე (ქადას მოუტესავს მიხეილს): აი, ქადა სქამე და წყნარად იჯექი, მიხეილ. ჩვენ ახლა პატივცემული ხალხი ვართ. მათ ქადები გააქეთ სტუმრებთან მომაკვდავი წამოიწევს ფარდის მიღმა. თავს გამოაყოფს იქიდან და იორივეს თვალს გააყოლებს. შემდეგ უკან გადაუვარდება ბალიშზე თავი. ბერი ანათორის ქვეშიდან ორ ბოთლს იღებს და გვერდით მჯდომ გლახს აწვდის. შემოდის სამი მუსიკოსი, რომელთაც ბერი ღრეკით ხელს უქნევს.

დ ე დ ა მ თ ი ლ ი (მუსიკოსებს): რაზე გარჯილხართ? საქრავებით აქ რამ მოგიყვანათ?

მ უ ს ი კ ო ს ე ბ ი: აი, ბერმა ნიკიფორემ (მიუთითებენ ბერზე). გვითხრა თქვენზე, ქორწილი აქვთო.

დ ე დ ა მ თ ი ლ ი: რაო, შენ კიდევ სამი კაცი მოგყავს ჩემს კისერზე? (მუსიკოსებს). განა არ იცით, რომ აქ მომაკვდავი წევს?

ბ ე რ ი: დილაც მაცდუნებელი ამოცანაა ხელოვანისთვის: შეიძლება შესრულდეს ხმადახშული საზეიმო მარში, ანდა ანცი სამგლოვიარო ფერხული.

დ ე დ ა მ თ ი ლ ი: ცოტა მაინც დაუკარით რამე, თორემ სულ ერთია მუცლებს მაინც ამოიყორავთ.

ძუსიკოსები რაღაც გაუბრკვეველ მუსიკას უკრავენ. ქალები ქალებს არი-
გებენ.

ბ ე რ ი: ზურნის ქვეტიანი პატარა ბავშვის ტირილს წააგავს და
შენ კი, დიპლომატოვ, რას აუწყებ ქვეყნიერებას?

ბ ე რ ა ს გ ვ ე რ დ ი თ მ ჯ დ ო მ ი გ ლ ე ხ ი: რა იქნება, პატარ-
ძალი გვერდით რომ მოუწვევს ნეფეს ლოგინში?

ბ ე რ ი: ლოგინში თუ საფლავეში?

ბ ე რ ი ს გ ვ ე რ დ ი თ მ ჯ დ ო მ ი გ ლ ე ხ ი (მღერის):
თედოსრული ქალიშვილი ბებრუხუნას გაჰყვა ცოლად.

მთავარია გავთხოვდეო— თქვა და აღარ დააყოვნა.

ამის შემდეგ თავშექცევის დაფარვასაც კი არ ცდილობს
და თავდებად გაუხდია მას მოწმობა საქორწინო.

სანთლებზე კარგი გამართობი სადღა გინდა აძებნიო?!

დედაშთილს გაჰყავს მთვრალი ვლები, რომელიც ბერის გვერდით იჯდა,
ძუსიკა წყდება. სტუმრები უხერხულად გრძნობენ თავს.

ს ტ უ მ რ ე ბ ი (ხამამალა): გაიგეთ, დიდი თავადი დაბრუნებულა.
კი, მავრამ თავადები რომ მისი წინააღმდეგნი არიან?

...ო, სპარსეთის შაჰს თურმე ურიცხვი ჯარი გამოუყოლებია,
რათა წესრიგი დაამყაროს საქართველოში.

...რას ამბობ, კაცო. სპარსთა შაჰი ხომ მტერია დიდი თავა-
დისა?!

...მავრამ მტერია უწესრიგობისაც.

ასეა თუ ისე, ომი დამთავრდა. ჩვენი ჯარისკაცები უკვე
შინ ბრუნდებიან.

გრუშეს ქალებით სავსე ხონჩა ხელიდან უვარდება.

ე რ თ-ე რ თ ი ქ ა ლ ი (გრუშეს): ცუდად ხომ არა ხარ? ალბათ შენს
ცვირტას იოსებზე ფიქრობ და იმის გამოა. დაჯექი და ცო-
ტა დაისვენე, საყვარელო.

გრუშე რეტდასხმული დგას.

ს ტ უ მ რ ე ბ ი: ახლა ყველაფერი ძველებურად წავა.

...ოლონდ გადასახადები გაიზრდება. რათა ომის ხარჯები
აგანაზღაუროთ.

გ რ უ შ ე (მისუსტებული ხმით): ვინა თქვა, ჯარისკაცები შინ ბრუნ-
დებიანო?

ე რ თ ე რ თ ი ს ტ უ მ ა რ ი: მე.

გ რ უ შ ე: შეუძლებელია.

ი გ ი ვ ე ს ტ უ მ ა რ ი (ერთ-ერთ ქალს): აბა გვაჩვენე შენი შალი!
ჩვენ ეს ერთი ჯარისკაცისაგან ვიყიდეთ. სპარსულია.

გ რ უ შ ე (შალს ათვალიერებს): ჰო, დაბრუნებულან.

ჩამოვარდება ხანგრძლივი დუმილი. გრუშე მუხლთ მოიყრის. თითქო ქადების აკრეფა სურდეს იატაკიდან. ამასთან საკინძიდან იღებს ვერცხლის ჯვარს, რომელიც ძეწვეით ყელზე ჰკიდია, ემთხვევა და ლოცვას იწყებს.

დ ე დ ა მ თ ი ლ ი (რადგან სტუმრები მდუმარედ შესცქერიან გრუშეს):
რა დაგეშართა? რატომ არ გაუმასპინძლებდი სტუმრებს? შენ რაში გენაღვლება რამდენი სისულელეც მოხდება ქალაქში? სტუმრები ხედავენ რა. რომ გრუშე იატაკზე შუბლით განრთმებულა და არ ინძრევა, ხმამაღლა განაგრძობენ საუბარს.

ს ტ უ მ რ ე ბ ი:

სპარსული უნაგირების ყიდვა შეიძლება ჯარისკაცებისაგან. ზოგი მათგანი ყავარჯენში სცვლის მათ.

— უფროსებს მხოლოდ ერთ მხარეზე შეუძლიათ იმი მთიდან, მაგრამ ჯარისკაცები ორივე მხარეზე აგებენ მას.

— უფროს შემთხვევაში ომი დამთავრდა. ჯერ მარტო ის რადა ღირს, რომ ჯარში აღარ გაიწვევენ ხალხს.

ავადმყოფი ლოგინში წამოგდება და ყურს უგდება.

— ახლა ჩვენ ორი კვირა კარგი ამინდი გვჭირდება და სხვა არაფერი.

— წელს ხეხილს თითქმის სულ არ ესხა.

დ ე დ ა მ თ ი ლ ი (ქადებს სთავაზობს სტუმრებს): მიირთვიტ, მიირთვიტ, ძალიან გემრიელია. გადაიღეთ, კიდევა გვაქვს.

დედამთილი ცარიელი ხონჩით გადის მეზობელ ოთახში, ვერ შენიშნავს, რომ ავადმყოფი ლოგინში წამოგდება და დაიხრება. რათა სავსე ხონჩა ზილოს. ამ დროს იოსები ხმაჩახლეჩილი იწყებს ლაპარაკს

ი ო ს ე ბ ი: მაინც რამდენი ქადა გინდა ჩაახეტიქო მაგ ოხრებს? თუ გგონია, ფულსა ვშვრები, რამდენჯერაც გარეთ გავალ?

დედამთილი საშინლად შესტება მოულოდნელობისაგან და პირდაღებული შესცქერის შვილს, რომელიც ფარადიდან თავს გამოჰყოფს. ხეორე ოთახში საუბარს განაგრძობენ.

პ ი რ ვ ე ლ ი ქ ა ლ ი (გრუშეს მეგობრულად): ეტყობა, თქვენ ვილაცა გყავთ ჯარში?

ი გ ი ვ ე ს ტ უ მ ა რ ი: მაშ, თქვენთვის გასახარელი ცნობა უნდა იყოს, რომ ჯარისკაცები ბრუნდებიან, ასე არ არის?

ი ო ს ე ბ ი: რას მომჩერებიხარ! აბა, სად არის ის ასული, ცოლად რომ ამკიდე.

რადგან დედა არაფერს არ პასუხობს, იოსები საცვლების ამარა დგება ლოგინიდან, ბარბაცით ჩაუვლის გვერდით მას და მეორე ოთახში გადის. დედაც კანკალით გაჭყვება უკან, ხელში ქადებით სავსე ხონჩა უჭირავს.

ს ტ უ მ რ ე ბ ი (ავადმყოფის დანახვაზე შესძახებენ): ღმერთო, იოსები!

— უი, დედაო ღვთისა!

-- ღმერთმანი, საოცარია!

ყველაფერი აირ-დაირევა. სტუმრები ფეხზე დგებიან. ქალები კარისაკენ მიიწევენ. გრუშე. ჯერ კიდევ მუხლებზე დაჩოქილი. თავს მიაბრუნებს და იოანეს მიაჩერდება.

იოსებო: ქელები გაგიმართავთ უკვე; არა?! მე თქვენ გიჩვენებთ სეირს. გაეთრიენით გარეთ, ვიდრე მაგრად მიგბრეგავდეთ ყველას!

სტუმრები საჩქაროდ შიდად.

იოსებო (პირქუშად გრუშეს): კოვზი ნაცარში ჩაგვიარდა, არა?

გრუშე არაფერს არ პასუხობს. იოსები გატორადდება და ქადას აიღებს ხონჩიდან, რომელიც დედაძოლილს უჭირავს.

მგოსანი:

დაბნეულებავ! ცოლი იტყობს, რომ მას ქმარი ჰყავს.

დღისით ბავშვს უნდა მიხედოს და ღამით კი ქმარსა.

გულის სატრფო კი დღე და ღამე გზაშია ისევ.

ერთი მეორეს უშვრეტს ცოლ-ქმარი. რა ვიწრო არის მათი სენაკი!

იოსები შიშველი ზის მაღალ საბანაო გეჯაში და დედაძოლილი ტოლჩოტ წყალს უსხამს. მეზობელ ოთახში მიხეილის გვერდით, რომელიც ქილოზის დაკემსვით ერთობა. ფეხმორთხმული ზის გრუშე.

იოსებო: ეს იმის საქმეა და არა შენი. სად ჯანდაბაში გდია?

დედაძოლილი (უძახის): გრუშე! იოსები გეძახის.

გრუშე (მიხეილს): აი, კიდევ ორგან არის გახვრეტილი. ესენიც

უნდა დააკერო. (გადის ქმართან).

იოსებო: მოდი ზურგზე წამისვი!

გრუშე: ბატონო ჩემო, ნუთუ თქვენ თვითონ არ შეგიძლიათ ზურგის დაბანა?

იოსებო: „ბატონო ჩემო, ბატონო ჩემო“... აიღე ხელში ქისა, დალახვროს ეშმაკმა! შენ ჩემი ცოლი ხარ, თუ რა ხარ?

(დედაძოლილს). წყალი ცივია!

დედაძოლილი: ახლავე გავიქცევი და ცხელ წყალს მოვიტან.

გრუშე: მე გავიქცევი.

იოსებო: არა, შენ აქ დარჩი! (დედაძოლილი გარბის). უფრო მაგრად

წამისვი! თავს ნუ იკატუნებ, შენ ალბათ წინათაც ბევრჯერ

გინახავს შიშველი მამაკაცი, თორემ შენი ბავშვი მამ ცილან ხომ არ არის ჩამოფრენილი?

გრუშე: ეჰ, ვინ იცის მე ეგ ბავშვი რა ქირის დღეში ავიკიდე, თუ თქვენ ამას გულისხმობთ, ბატონო ჩემო.

იოსებო (ღრეპით მიბრუნდება გრუშესაკენ): ზედ რომ არ გეტყობა მერე?

გრუშე თავს ანებებს ქმრის ბანჯას და ელდანაკრავივით უკან დაიწევს. შემოღის დედამთილი.

იოსებ: არა, მაინც სად მოძებნე ასეთი ჯიშისა?! ცოლი კი არა, ნამდვილი ფიტულია!

დედამთილი: რა ვიცი, მონდომების ნატამალიც კი არ გააჩნია.

იოსებ: დამისხი, ოღონდ ფრთხილად, უპ, უპ! ხომ გითხარი ფრთხილად ჩეთქი! (გრუშეს). არაფრის გულისათვის არ დაგიჯერებ, რომ წენ ქალაქში არაფერი არ წეგნთხევეია, თორემ მაშ რა გაჩერებს აქ? მაგრამ ამაზე არაფერს არ ვამბობ. მე არც იმაზე მითქვამს რამე, როცა სახლში უკანონო შვილი მომიყვანე. ოღონდ წენით კი, იცოდე, მალე ამეგსება მოთმინების ფიალა. არ შეიძლება წინაღუდგე თავათ ბუნებას. (დედას). კიდევ დამისხი! (გრუშეს). რა გამოვა, გინდაც ის შენი ჯარისკაცი უკან დაბრუნდეს, შენ ხომ ჯვარდაწერილი ხარ.

გრუშე: ჰო.

იოსებ: თანაც ის უკვე აღარ დაბრუნდება, ტუილად ნუ გაქვს იმედი.

გრუშე: არა.

იოსებ: შენ მე თავლაფს მასხამ. შენ ჩემი ცოლიცა ხარ და არცა ხარ. სადაც შენ წევხარ, ვითომც არაფინ არ წოლილა და ამავე დროს იქ სხვასაც ვერ დააწვენ. როცა სისხამ დილით მინდორში მივდივარ, მკედარივით ვარ ხოლმე მისავათებული. როცა საღამოთი უკან ებრუნდები და ლოგინში ვწევები, ქაჯივით თვალედაჭყეტილი ვაგდივარ და ძილი არ მეკარება. ღმერთმა ქალობა მოგანიჭა და შენ კი აბა რასა სჩადიხარ? ჩემი მამული იმდენს არ იძლევა, რომ ქალაქში წავიდე ხოლმე და ქალებში ვხარჯო ფული. ჯერ მარტო გხას რამდენი უნდა. ცოლი მარგლავს ყანას და გვერდით უწვება ქმარსო, ასე სწერია ჩვენს კალენდარში. გეყურება?

გრუშე: ჰო. (სმადაბლა). მე ძალიან ვწუხვარ, რომ ჩემს გამო შენ პირში ჩალაგამოვლებული დარჩი.

იოსებ: ერთი უყურეთ, ეს სწუხს თურმე!.. კიდევ დამისხი! (დედამთილი ასხამს წყალს). უპ! უპ!

მგოსანი:

როცა წყაროზე სარეცხს რეცხავდა,
ის წყლის ნაკადში სატრფოს სახეს ხედავდა მუდამ.
მაგრამ თვეები გადიოდნენ და მისი სახე ფითრდებოდა
თანდათანობით.

როცა სარეცხის გასაწურავად შემდეგ ის წელში იმართებოდა, ნეკერჩხლის ფოთოლთა შრიალში ისმენდა მის ხმას.

მაგრამ თვეები გარბოდნენ და ხმა სუსტდებოდა უფრო და უფრო.

თავის დაცვრენას, ოხვრასა და წუხილს უმატა.

უფრო მეტ ცრემლსა და ოფლსა ღვრიდა.

ხოლო თვეები გარბოდნენ და ყრმა იზრდებოდა.

გრუშე წყაროს პირას ჩაცუცქებულა და სარეცხს ავლებს წყალში ოდნავ მოშორებით რამდენიმე ბავშვი დგა! გრუშე მიხეილს ელაპარაკება.

გ რ უ შ ე: შეგიძლია მათთან ითამაშო, მიხეილ, ოღონდ თავი არ დააბრიყვებინო, რახან ყველაზე პატარა ხარ.

მიხეილი თავს დაუქნევს და ბავშვებს მიაშურებს. პატარები თამაშს აჩაღებენ.

ყ ვ ე ლ ა ზ ე დ ი დ ი ბ ი ჭ ი: დღეს თავის მოკვეთა ვითამაშოთ.

(სქელ ბიკს). შენ თავადი იყავი. უნდა გაიციხო ხოლმე. (მიხეილს).

შენ გუბერნატორი იქნები. (გოგონას). შენ კი გუბერნატორის

მეუღლე. შენ უნდა ატირდე, როცა გუბერნატორს თავს მოა-

ქრიან, ხოლო თავს მე მოგკვეთავ. (აჩვენებს ბავშვებს ხის მახვილს).

აი, ამით. ჯერ გუბერნატორი ეზოში უნდა გავიყვანოთ. ყვე-

ლაზე წინ წავა თავადი, ხოლო ყველაზე ბოლოს გუბერნატო-

რის ცოლი.

ბავშვები პროცესიად ეწყობიან. მსუქანი ბიკი ყველაზე წინ მიდის და იცინის. მას ძისდევს მიხეილი, შემდეგ ყველაზე დიდი ბიკი და ბოლოს გოგონა, რომელიც ტირის.

მ ი ხ ე ი ლ ი (გ.ჩერდება): მეც მინდა თავი მოგკვეთო.

ყ ვ ე ლ ა ზ ე დ ი დ ი ბ ი ჭ ი: ამას შე გაეაკეთებ. შენ ყველაზე პა-

ტარა ხარ და გუბერნატორად ყოფნა ყველაზე ადვილია. უნ-

და დაიჩოქო და თავი მიუშვირო, რომ მოგკვეთონ. ეს არის

და ეს.

მ ი ხ ე ი ლ ი: მეც მინდა მახვილი.

ყ ვ ე ლ ა ზ ე დ ი დ ი ბ ი ჭ ი: არა, მახვილი ჩემია.

პანლურს ამოჭრავს მიხეილს.

გ ო გ ო ნ ა (გრუშეს გასძახებს): არ უნდა ჩვენთან თამაში.

გ რ უ შ ე (იცინის): ნათქვამია, კვიცი გვარზე ხტისო.

ყ ვ ე ლ ა ზ ე მ ო ზ რ დ ი ლ ი ბ ი ჭ ი: გინდა, თავადი იყავი, თუ

სიცილი შეგიძლია.

მიხეილი თავს გააქნევს.

ს ქ ე ლ ი ბ ი ჭ ი: ყველაზე უკეთ მე ვიციანი. ერთხელ მოაკვეთინე

თავი და მერე შენ მოჰყვით, მერე მე.

ყველაზე დიდი ბიჭი გულდაწყვეტილი აძლევს მიხეილს აის ნახვილს და იჩოქებს. მსუქანი ბიჭი მიწაზე ჯდება, ხელებს მუცელზე იტყუაუნებს და რაც ძალი და ღონე აქვს იცინის. გოგონა ხმამაღლა მოსთქვამს. მიხეილი მოიქნევს ვეება მახვილს და დასციებს ბიჭს, მაგრამ თვითონვე წაიქცევა.

ყველაზე დიდი ბიჭი: ვაიზე, მე შენ გიჩვენებ, ნამდვილად დარტყმა როგორ უნდა!

მიხეილი გარბის. ბავშვები დაედევნებიან. გრუშე თვალს გაყოლებს მათ და იცინის. როცა ისევ უკან მოაბრუნებს თავს დაინახავს, რომ წყაროს გაღმა ჯარისკაცი სიმონ ჩაჩავა დგას. მას დაგლეჯილი ფორმა აკვია.

გრუშე: სიმონ!

სიმონი: ეს გრუშე ვაჩნადე ბრძანდება?

გრუშე: სიმონ!

სიმონი (ოფიციალურად): ღმერთმა ჯანმრთელობა და კარგად ყოფნა ნუ მოაკლოს ქალიშვილს.

გრუშე (გახარებული ზეზე წამოდგება და მდაბლად დაუკრავს თავს): ღმერთმა ჯანმრთელობა და კარგად ყოფნა ნუ მოაკლოს ბატონ ჯარისკაცს. მადლობა ღმერთს, რომ იგი უვნებლად დაბრუნდა.

სიმონი: მათ უკეთესი თევზი ნახეს და ამის გამო ჩემი შექმა აღარ ინდომესო, თქვა კაპარჭინამ.

გრუშე: სიმამაცის ბრალიაო, თქვა მზარეულის შეგირდმა, ყისმათისაო, თქვა გმირმა.

სიმონი: აქ როგორღა საქმეები? როგორი ზამთარი იყო? როგორი მეზობლები გყავს?

გრუშე: ზამთარი ცოტა მკაცრი იყო, სიმონ, ხოლო მეზობლები კი ისეთნი არიან, როგორიც ყველგან.

სიმონი: შეიძლება იკითხოს კაცმა, მავან და მევან ასულს კიდევ სჩვევია სარეცხის რეცხვის დროს ფეხების წყალში ჩაყოფა?

გრუშე: მაგაზე პასუხი უარყოფითი იქნება, ვინაიდან თურმე ბუჩქებს თვალები აქვთ.

სიმონი: ქალიშვილს ჯარისკაცი ჰყავს მხედველობაში. მაშინ დაე იცოდეს. რომ მის წინაშე ხაზინადარი დგას.

გრუშე: ეს მგონი, ორას პიასტრს უნდა ნიშნავდეს?

სიმონი: და ბინასაც.

გრუშე (თვალკრემლიანი): ყაზარმის უკან, პალმების ქვეშ.

სიმონი: სწორედ იქ. მე როგორც ვხადავ, უკვე შეუთვალე რეზიანთ ის ადგილი.

გ რ უ შ ე: ჰო.

ს ი მ ო ნ ი: მაშასადამე, არაფერი არ დავიწყენიათ.

გ რ უ შ ე თავს გააქნევს.

ს ი მ ო ნ ი: მაშ, ყველაფერი, როგორც იტყვიან, თავის ადგილზეა?

გ რ უ შ ე მდუმარედ უყურებს სიმონს და მერე ისევ გააქნევს თავს.

ს ი მ ო ნ ი: რაო, ყველაფერი წესრიგში არ არის?

გ რ უ შ ე: სიმონ ჩაჩავა, მე ისეთი რამ შემემთხვა, რომ ველარასოდეს ვერ დავბრუნდები ნუქაში.

ს ი მ ო ნ ი: რა შეგემთხვა?

გ რ უ შ ე: მოხდა ისე, რომ ერთ აბჯაროსანს შემის ნაჭერი დავარტყი თავში.

ს ი მ ო ნ ი: ესე იგი გ რ უ შ ე ვაჩნაძეს საამისო საბაბი ჰქონდა.

გ რ უ შ ე: სიმონ ჩაჩავა, მე ახლა გვარიც ის აღარა მაქვს, რაც მქონდა.

ს ი მ ო ნ ი (პაუზის შემდეგ): ეს უკვე აღარ მესმის.

გ რ უ შ ე: განა არ იცი, სიმონ, როდის იცვლიან ქალები გვარს?

ახლავე აგიხსნი ყველაფერს. დამიჯერე, ჩვენს შორის არაფერი არ მომხდარა. ყველაფერი ძველებურადაა ჩვენს შორის, ამაში უნდა მენდო.

ს ი მ ო ნ ი: როგორ შეიძლება ჩვენს შორის არაფერი არ მომხდარიყოს და მაინც ყველაფერი ძველებურად არ იყოს?

გ რ უ შ ე: აბა, როგორ უნდა აგიხსნა ასე სასწრაფოდ. თანაც წყალგალმა დგეხარ. არ შეგიძლია ბოგირზე გადმოხვიდე?

ს ი მ ო ნ ი: იქნებ ასეთი რამ სულაც აღარ არის საჭირო?

გ რ უ შ ე: საჭიროა, ძალიან საჭიროა. გადმოდი, სიმონ, ჩქარა გადმოდი!

ს ი მ ო ნ ი: რა, ქალიშვილს უნდა თქვას. რომ გვიან მოვედი?

გ რ უ შ ე სასოწარკვეთილი შეჰყურებს სიმონს, სახეზე ცრემლების ნიაღვარი ჩამოჰდის. სიმონი ერთ წერტილს მისჩერებია სივრცეში, ხის ნატეხი აულია მიწიდან და მას სჩორკნის.

მ გ ო ს ა ნ ი:

ბევრი რამ ითქვა, ბევრი რამეც უთქმელი დარჩა.

ლაშქრად წასული უკან დაბრუნდა, მაგრამ საიდან, არ ამბობს ამას.

ყური დაუგდეთ, რას თქვობდა, რას არ ამბობდა:

ბრძოლა დაიწყო გარიჟრაჟზე და შუადღისას წინ უკვე სისხლის მორევი დადგა.

პირველი ჩემს წინ დაეცა მკვდარი, მეორე უკან, ხოლო მესამე სწორედ ჩემს გვერდით.

პირველს მე ფეხი გადავაბიჯე, მეორე უკან მოვიტოვე,
ხოლო მესამე კაპიტანმა მიასაკლავა.

ერთი ჩემი ძმა იმსხვერპლა რკინამ, მეორე ძმა კი
კვამლმა დაახრჩო.

ქედიდან უხვად მცვიოდა ცეცხლი,
ხელთათმანებში მაძრებოდა თითქმის ხელები
და წინდებში კი ფეხის თითები.

ვერხვის კვირტებით ვიკვებებოდი,
ესვამდი ნეკერჩხლის ფოთლების ნახარშს,
ქვებზე და წყალში მეძინა ხოლმე.

ს ი მ ო ნ ი: ბალახში ქუდსა ვხედავ. ბალღიც ხომ არა გყავს უკვე-
გრ უ შ ე: ჰო მყავს, სიმონ, ვერ დაგიმაღავ. მაგრამ ნურას ინალე-
ლი, ჩემი არ არის.

ს ი მ ო ნ ი: ნათქვამია, თუ ერთი ქარმა დაჰბერა. ყველა დარანში
გაატანსო. მეტს ნულარაფერს მეტყვი.

გრ უ შ ეს თავი დაუხრია და სდუმს.

მ გ ო ს ა ნ ი:

ქალი ნალვლობდა. დაცდით კი მას ვერ დაუცადა.
ფიცი გასტეხა, რისთვის?—მას არ გაუზიარა.

ყური დაუგდეთ, რას ფიქრობდა, რას არ ამბობდა:

იმ ღროს, როცა შენ მტერთან იბრძოდი,

სისსლიან ომში, მძვინვარე ომში,

მე უპატრონოდ დაგდებულ ბავშვს გადავეყარე.

გულმა არ მიქნა, რომ გულცივად გვერდით ჩამეგლო.

'ხრუნვა დავიწყე მე იმაზე, ვისაც უჩემოდ ალბათ
დალუპვა არ ასცდებოდა.

მისთვის ნამცეცებს ვკრებდი ძირიდან:

ქანცს ვიწყვეტავდი მისთვის, ვინაც არც ღვიძლი
შვილი იყო ჩემი,

არც ნათესავი.

ხომ ვინმე უნდა გამოუჩნდეს ყველას მშველელი?

პაწია ხეს ხომ მორწყვა სჭირდება?

ხბო გზას დაკარგავს თუ მწყემსი ჩასთვლემს

და ბლავილს მისას ვერ გაიგონებს.

ს ი მ ო ნ ი: დამიბრუნე ჩემი ნაჩუქარი ჯვარი. ანდა. უკეთესია, ემაგ
რ უ შ ი გადააგდე!

გ ა ტ რ ი ა ლ დ ე ბ ა წ ა ს ა ს ვ ლ ე ლ ა დ .

გ რ უ შ ე (ხეზე წამოვარდება): სიმონ ჩაჩავა, არ წახვიდე. ეს ჩემი ბავ-
ნ რ

შვი აზ არის. არ არის-მეთქი! (ბავშვების შეძახილებს გაიგონებს).
რა იყო, ბავშვებო?

ხ მ ე ბ ი: ჯარისკაცები მოვიდნენ.

---მიხეილი მოჰყავთ!

გოგონე თავხარდაცემული დგას. მისკენ მოეშურება ორი აბჯაროსანი, რომელთაც მიხეილი მოჰყავთ.

ა ბ ჯ ა რ ო ს ა ნ ი: შენა ხარ გრუშე? (გრუშე თავს უქნევს). ეს შენი შვილია?

გ რ უ შ ე: ჰო. (სიმონი მიდის). სიმონ!

ა ბ ჯ ა რ ო ს ა ნ ი: ჩვენ სასამართლოს ბრძანება გვაქვს. ქალაქში ჩაიყვანოთ ბავშვი. რომელიც შენი მეურვეობის ქვეშ იმყოფება, ვინაიდან არსებობს ეჭვი. რომ იგი მიხეილ აბაშვილია, ვაჟი გუბერნატორ გიორგი აბაშვილისა და მისი მეუღლე ნათელა აბაშვილისა. აი. სურათი ბეჭდებითურთ.

აბჯაროსნებს მიჰყავთ ბავშვი.

გ რ უ შ ე (დაედევნება მათ და უყვირის): ხელი გაუშვით. გვედრებით, ხელი გაუშვით, ეგ ბავშვი ჩემია!

ე გ ო ს ა ნ ი:

მისი საუნჯე. მისი ბავშვი აბჯაროსნებმა წაიყვანეს და უბედური ხიფათით სავსე ქალაქისკენ მათ დაედევნა.

ბავშვი უკანვე მოითხოვა მშობელმა დედამ. აღმზრდელი დედა სასამართლოს წინაშე წარსდგა.

ამ საქმეს ნეტავ ვინ განიხილავს, ბავშვს რომელ მათგანს მიაკუთვნებენ?

ან ვინ იქნება იქ მოსამართლე. გულისხმიერი თუ გულქვა ვინმე? საქმის გარჩევას შესძლებს თუ ვერა?

ქალაქი ხანძრით იყო მოცული და მოსამართლის სკამზე ვინმე აზდაკი იჯდა.

ამბავი მოსამართლისა

მ გ ო ს ა ნ ი:

ახლა ისმინეთ ოქვენ ამბავი მოსამართლისა:

თუ როგორ გახდა ის მოსამართლე, ან განაჩენი
ვით გამოჰქონდა,

ან კიდევ კაცად როგორი იყო.

იმ აღდგომა დღეს, როცა დიდი ამბოხი მოხდა,

როცა დაამხეს საძულველი დიდი თავადი,

ხოლო გიორგი აბაშვილს კი, მის გუბერნატორს,

ჩვენთვის ცნობილი ბავშვის მამას

თავი მოჰკვეთეს,

სოფლის მწერალმა აზდაკმა ბნელ ფარდულში მყოფი
ლტოლვილი ნახა

და თავისთან დამალა იგი.

აზდაკს, რომელსაც დაგლეჯილი ტანისამოსი აცვია და გადაკრულშია,
თავის ქოხში შემოჰყავს მოხუცი მათხოვარი.

აზდაკი: რა გაფრუტუნებს, ცხენი ხომ არა ხარ! და თანაც იცო-
დე, გაქცევას ნუ ლამობ, როგორც ცინგლი ჩამოღვენთას აბ-
რილში, თორემ უთუოდ პოლიციას ჩაუფარდები ხელში. გა-
ჩერდი-მეთქი, გეუბნები. (დაიკერს მოხუცს, რომელიც ისევ განაგრ-
ძობს სვლას, თითქო პირდაპირ ქოხის კედელში აპირებდეს გასვლას).
დაეგდე და ხეთქე. აი, ყველის ნაჭერი. (ყუთიდან, რომელსაც ფა-
ლასები აფარია, ამოიღებს ყველის ნაჭერს და მათხოვარი ხარბად იწყებს
ჭამას). დიდი ხანია, რაც არ გამტყვრალხარ? (მოხუცი რაღაცას
წამოიღმუფლებს). არა, მაინც რას გამორბოდი ეგრე დამთხვეუ-
ლივით, ჰა, შე ნეხვის ჭიავ, შენა? პოლიციელი ზედაც არ შე-
მოგხედავდა.

მ ო ხ უ ც ი: გაჭირვებული ვიყავი.

აზდაკი: რა, ქვეშ ხომ არ გაგდიოდა? (მოხუცი გაოგნებული შესცქე-
ნს

ოს). პატარა გინდოდა, თუ დიდი? თუ შიში მოგარბენინებდა? ჰმ... პირს ნუ აწლაპუნებ, თითქო დიდი თავადი იყო, ანდა ლორი! მაგას ვერ ვიტან. მხოლოდ მაღალკეთილშობილი მძორი შეიძლება კაცმა აიტანო ისეთი, როგორც ღმერთს გაუჩენია, შენ კი არა. აი, თურმე ერთი უზენაესი მოსამართლე ჭამის დროს ჰაერს აფუჭებდა ხოლმე ბაზარში. აქაოდა ჩირადაც არავინ მიმაჩინხართო. შენს ჭამას რომ ვუყურებ, პირდაპირ საშინელი აზრები მომდის თავში. რატომ კრინტს არა სძრავ? (მკვახედ). აბა ერთი შენი ხელი მაჩვენე! არ გეყურება? ხელი მაჩვენე-მეთქი! (მოხუცი კოჭმანით გაუშვებს ხელს) თეთრია. მაშ, შენ გლახა არა ყოფილხარ! ჰოი, სიყალბეე! მოარულო სიცრუეე! მე კიდევ პოლიციისაგან გმალავ, როგორც პატიოსან ადამიანს. მაშ, რაღას გამორბოდი, თუკი მემამულე ხარ, ხოლო მემამულე კი ნამდვილადაა ხარ. არ იუარო, ამას სახეზე გატყობ, მაშინვე ფერი გეცვალა დამნაშავესავით. (დგება). გაეთრიე! (მოხუცი გაუბედავად შესცქერის). რაღას უცდი, შე გლეხების სულთამხუთავო?

მ ო ხ უ ც ი: მე დამეძებენ. გთხოვთ შეხვიდეთ ჩემს მდგომარეობაში. სამაგიეროდ წინადადებას ვიძლევი...

ა ზ დ ა კ ი: რაო, რას ვიძლევიო? წინადადებასაო? ამაზე მეტი უტიფრობა აღარც შეიძლება! ჰმ, წინადადებას იძლევა! კაცი ფხანით ისისხლიანებს ნაქბენ ადგილს და წურბელა კი წინადადებას აძლევს. გაეთრიე-მეთქი!

მ ო ხ უ ც ი: მესმის. ასეთია თქვენი თვალსაზრისი, რწმენა. ასიათას პიასტრს ვიძლევი ღამის გათევენებაში, ყაბულსა ხართ?

ა ზ დ ა კ ი: ვითომ რა, შენა გგონია, ჩემი მოსყიდვა შეიძლება? თანაც ასიათას პიასტრად, რომლითაც ერთი გაოხრებული ადგილ-მამული თუ მოვა? ბარემ ასორმოცდაათი ათასი იყოს. აბა, სადა გაქვს?

მ ო ხ უ ც ი: რა თქმა უნდა, ზედ არა, მაგრამ გამომიგზავნიან. ამის იმედი მაქვს. ეჭვიც არ შეგეპაროს.

ა ზ დ ა კ ი: დიალაც რომ მეპარება. გაეთრიე!

მოხუცი წამოდგება და კარისაკენ წაჩაკჩაკდება. გარედან ვილაცის ძახილი მოისმის.

ხ მ ა: აზდაკ!

მოხუცი უკან განოტრიალდება და მოპირდაპირე კუთხეში გაილურსება.

ა ზ დ ა კ ი (გასძახებს): რა იყო, არა მცალია! (მიდის კართან). შენ ისევე დასუნსულეხ, შალვა?

- პოლიციელი შალვა (საყვედურობა): შენ ისევ დაგიჭერია კურდღელი, აზდაკ. ხომ დამპირდი, ასეთი რამ აღარ განმეორდებაო.
- აზდაკი (მკაცრად): ისეთ რამეზე ნუ ლაპარაკობ, რისაც არაფერი არ გაგეგება, შალვა. კურდღელი ერთობ საშიში და მავნე ცხოველია. იგი მცენარეებს სანსლავს, განსაკუთრებით კი ეგრეთწოდებულ სარეველებს, და ამის გამო უნდა გაიყლიტოს.
- პოლიციელი შალვა: აზდაკ, ასე ულმობელიც ნუ იქნები ჩემდამი. ადგილს დაეკარგავ, რომ შენს წინააღმდეგ ზომები არ მივიღო. მე ხომ ვიცი, რომ კეთილი გულის პატრონი ხარ.
- აზდაკი: მე სულაც არა ვარ კეთილი გულის პატრონი. რამდენჯერ უნდა გითხრა, რომ ჭკუის კაცი ვარ და არა გრძობისა?
- პოლიციელი შალვა (ეშმაკურად): ვიცი, აზდაკ, ვიცი, შენ სხვებზე მაღლა დგებარ; ამას ხომ შენ თვითონაც ამბობ ხოლმე. პოდა, მე, უსწავლელი ქრისტიანი, გეკითხები: ვთქვათ, თაყაღს კურდღელი მოჰპარეს და მე პოლიციელი ვარ, რა უნდა ვუყო დამნაშავეს. ჰა?
- აზდაკი: ეჰ. შალვა. შალვა. გრცხვენოდეს, ბიჭო! დამდგარხარ და ისეთ კითხვას მაძლევ, რომელზედაც უფრო მაცდუნებელი არა არის რა. წარმოიდგინე, რომ ქალი ხარ, ვთქვათ, აი ის შეჩვენებული ნაზიბროლა და მე ბარძაყს მაჩვენებ, ე. ი. შენ კი არა, ნაზიბროლა მაჩვენებს და მეკითხება. რა მოეუხერხო ამ ჩემს ბარძაყს. პირდაპირ მოსვენებას არ მაძლევსო. როგორ გგონია, მას ბრალი არ მიუძღვის. როცა ასეთ რამეს აკეთებს? მიუძღვის. მე კურდღელს ვიჭერ. შენ კი ადამიანს. და ხომ იცი, რომ ადამიანი შექმნა ღმერთმან ხატად თავისად და არა კურდღელი. მე კურდღლისჭამია ვარ. შენ კი, შალვა, კაციჭამია. დაე, ღმერთმა განგიკითხოს. გასწი სახლში და მოინანიე ცოდვები. არა, მოიცა. აქ მგონი, საშენო ლუკმა უნდა იყოს. (უყუბრებს მოზუსტ. რომელიც შიშისაგან კანკალებს). არა, არა, საშენო არაფერია. გასწი სახლში და მოინანიე. (ხედავს ვიღაც მიუხერხავს კარს). გიკვირს განა, რომ არ გაგეცი? მე მაგ პირუტყვთან ბალღინჯოსაც კი არ გავცემდი. ასეთ რამეს ვერ ვიტან. რა გაკანკალებს პოლიციელის დანახვაზე. ასეთი მოხუცი ხარ და ამავე დროს ასეთი მხდალი. განაგრძე ყველისჭამა, ოღონდ იცოდე. ისე სჭამე. როგორც გლახას შეეფერება. თორემ ერთხელაც იქნება ჩაგავლებენ. ახლა ის უნდა გასწავლო. გლახა როგორ იქცევა? (ხელს მხრებზე ადებს მოზუსტ).

სვამს და ბელში ყველის ნაჭერს აჩეხებს). ეს ყუთი მაგიდაა. იდაყვები მაგიდას დააბჯინე და ხელებით ისე ჩაბლუჯე ჯამი, რომელზედაც ყველი დევს, თითქო ყოველ წამს გეშინოდეს, ვინმემ არ წამართვასო. აბა, როგორ შეიძლება გლახა გულდამშვიდებით იყოს? დანა კი ისე დაიჭირე, თითქო პატარა ნამგალი იყოს. და ყველს უფრო ნაღვლიანად უყურე, რადგან სადაცაა გაქრება, როგორც ყველაფერი მშვენიერი ამქვეყნად. (აქვერდება მოხუცს. რომ გექებენ, ეს შენს სასარგებლოდ ლაპარაკობს, მაგრამ რა ვიცი, რომ ისინი არ ცდებიან? თბილისში ერთხელ თურქი მემამულე ჩამოახრჩეს. მან შესძლო დაემტკიცებინა, რომ თავის გლეხებს ოთხად აკვეთინებდა ხოლმე და არა მხოლოდ ორად, როგორც ეს მიღებულია. გადასახადებსაც ორჯერ მეტს ახდევინებდა თურმე, ვიდრე დანარჩენები. ეჭვი არ ეპარებოდათ, რომ მართლაც ძალიან მოწადინებული იყო, მაგრამ მაინც ჩამოახრჩეს, როგორც დამნაშავე, მხოლოდ იმიტომ, რომ თურქი იყო. ამაში კი ნამდვილად ბრალი არ მიუძღოდა და ამდენად მისი დასჯაც უსამართლო იყო. სახრჩობელაზე სულ ტყუილუბრალოდ ჩამოჰკიდეს. ერთი სიტყვით, არ გენდობი.

მ გ ო ს ა ნ ი:

აი ამგვარად მისცა აზდაკმა მოხუც მათხოვარს თავშესაფარი, მაგრამ როდესაც შეიტყო, იგი სულთამხუთავი თავადი იყო, შერცხვა, თავის თავს მან ბრალი დასდო და პოლიციელს უბრძანა მყისვე:

ნუქას წამიყვა და სასამართლოს გადამეციო მსჯავრდასადებად. სასამართლოს ეხაში საში აბჯაროსანი ზის. ღვინოს სვამენ. ერთ-ერთ სვეტზე მოსამართლის შესამოსელში გამოწყობილი კაცი ჰკიდია. შემოდის ბორკილებგაყრილი აზდაკი და თან შალვას მოათრევს.

აზდაკი (ყვირის): ხალხნო, მე დიდ თავადს დავეხმარე ვაქცევაში, დიდ მძარცველს, დიდ ჯალათსა და სულთამხუთავს! სამართლიანობის სახელით მოვითხოვ სახალხოდ გამასამართლონ და თანაც რაც შეიძლება მკაცრად!

პირველი აბჯაროსანი: ბიჭოს, ეს აყირავებული ჯეელი ვინლაა? პოლიციელი შალვა: ჩენი სოფლის მწერალია. აზდაკი.

აზდაკი: ჰო, ეს მე ვარ — საზიზლარი მოლალატე და თავლაფდასხმული დამნაშავე! ჩაფარო, ხებრევე, მე მოვითხოვე, რომ ბორკილებგაყრილი ჩამოგეყვანე დედაქალაქში, რადგან, როგორც შემდგომ გავიგე, უნებლიედ შევიფარე დიდი თავადი, ანუ,

სხვაგვარად რომ ვთქვათ, ღიღი ავაზაკი. აი მიყურეთ, ბოროტ-
მოქმედი თავის თავს თვითონ აღანაშაულებს! ჩაფარო, აბა
თქვი, როგორ გაიძულე ნთელი ნახევარი ღამე გიზინა ჩემთან
ერთად, რათა ეს ამბავი განგვეცხადებინა.

პოლიციელი შალვა: თან სულ ნემუჭრებოდი, რაც კარგი ვერ
არის შენგან, აზდაკ.

აზდაკი: ხმა გაიკმინდე, შალვა, შენ არაფერი არ გაგეგება. ახა-
ლი დროება დადგა და გაეტელავს. შენი საქმე გათავებულა.
პოლიციელებს მუსრს გაავლებენ. ფიშტ! ყველაფერს გამოი-
ძიებენ. ყველაფერს დღის სინათლეზე გამოიტანენ. ასე რომ
უკეთესია კაცი თვითონ გამოცხადდეს, თორემ ხალხს მაინც
ვერსად დაემალები. (შალვას). ჩაფარო, აბა ერთი თქვი, რო-
გორ ვყვიროდი, ხარაზების უბანში რომ გამოვიარეთ! (ყვირის
თვითონვე. თან ხელებს პარკყავს და დროდადრო აბჯარონებისაკენ აპა-
რებს ნურას). „მე დიდზე დიდ ავაზაკს დავეხმარე გაქცევაში,
რადგან არ ვიცოდი, ვინ იყო. ჩამქოლეთ, ძმებო!“ ამით ყვე-
ლას დავასწარი, თორემ ხომ შეიძლება ბრალდება წამოეყენე-
ბინათ ჩემთვის.

პირველი აბჯაროსანი: ნერვდა რას გპასუხობდნენ?

შალვა: ჯალათების უბანში ანუგეშებდნენ, ხოლო ხარაზების უბან-
ში კი სიცილით იგუდებოდნენ. ეს იყო და ეს.

აზდაკი: მაგრამ თქვენ სხვანაირად მოიქცევით, მე ვიცი, თქვენ
რკინასავით მაგრები ხართ, ძმებო. მოსამართლე სად არის,
მე უნდა დამკითხონ.

პირველი აბჯაროსანი (ჩამოხრჩობილზე ნიშთითებს): აგერ მოსა-
მართლე, და „ძმებო“ ძახილს თავი ანებე, თორემ ისედაც
უკვე მთელი დღეა ყურები გვაქვს გამოჭედილი.

აზდაკი: აგერ მოსამართლეო!— ასეთი პასუხი საქართველოში
ჯერ არავის გაუგონია. მოქალაქენო, სად არის მისი აღმატე-
ბულება ბატონი გუბერნატორი? (სახრჩობელაზე მიუთითებს). აქ
არის მისი აღმატებულება, გამველო. სად არის მთავარი
გადასახადთა ამკრეფი? ციხის ზედამხედველი? პოლიციის უფ-
როსი? აქ, აქ, აქ არიან ყველანი, ძმებო. აი, სწორედ ეს
არის, რასაც თქვენგან მოველოდი!

მეორე აბჯაროსანი: მოიცა! რაო, რას მოელოდი ჩვენგან, ჩი-
ტუნნი?

აზდაკი: იმას, რაც სპარსეთში მოხდა, ძმებო, რაც სპარსეთში მოხდა.

მეორე აბჯაროსანი: მერედა სპარსეთში რა მოხდა?

აზდაკი: ამ ორმოცი წლის წინათ იქ ყველანი ჩამოახრჩეს. ვეზირები, ვადასახადთა ამკრეფი. პაპაჩემი, მართლაცდა საკვირველი ადამიანი, თვითონ მოსწრებია ამ ამბავს. სამი დღის განმავლობაში ყველანი გაეუფეს თურმე.

მეორე აბჯაროსანი: მაშ ვინღა განაგებდა, თუკი ვეზირები ჩამოახრჩეს?

აზდაკი: გლეხი.

მეორე აბჯაროსანი: ჯარს ვინღა სარდლობდა?

აზდაკი: ჯარისკაცი, ერთ-ერთი ჯარისკაცი.

მეორე აბჯაროსანი: ჯამაგირს ვინღა იძლეოდა?

აზდაკი: მღებავი, ერთი მღებავი იძლეოდა ჯამაგირს.

მეორე აბჯაროსანი: მეხალიჩე ხომ არ იყო ნეტავი?

პირველი აბჯაროსანი: რის გამო დატრიალდა მერე ეგ ამბები, ჰა, შე თათარო, შენა?!

აზდაკი: რის გამო დატრიალდა? განა ამისათვის რაიმე საგანგებომიზეზია საჭირო? რატომ იფხან შენ, ძმობილო? ომია, არა?! დიდხანს გასტანა ომმა, არა?! ხოლო სამართლიანობის ნასახიცი არ მოიძევა! პაპაჩემს თან სიმღერა ჩამოჰყვა იქაურ ამბებზე. მე და ჩემი მეგობარი პოლიციელი გიმღერებთ მას. (შალვას). შენ კი თოკი მაგრად გეჭიროს, სიმღერას მოუხდება. (მღერის. შალვას ის თოკზე მიბმული უჭირავს).

რად დაიცალნენ სისხლისაგან ჩვენი კაცები,

რად დაეშრიტათ ცრემლი ჩვენს ქალებს?

მხოლოდ ხბორები თუ ღვრიან სისხლს სასაკლაოზე.

მხოლოდ ძეწნები აფრქვევენ ცრემლს ურმის ტბის პირას

თურმე შაჰინშაჰს ახალ ქვეყნის დაპყრობა უნდა,

გლეხი კი იხდის ახალ ახალ ვადასახადებს.

რათა დაიპყრონ სახურავი ქვეყნიერების,

ქოხმახებს ჰგლეჯენ დღეს სახურავებს.

ჩვენ გვისტუმრებენ ზეცის ყველა მიმართულებით,

იმისათვის რომ დიდკაცობა შინ სუფრას უჯდეს.

ჯარისკაცები მუსრს ავლებენ ერთიმეორეს,

მხედართმთავარნი კი ერთმანეთს სალამს უძღვნიან.

ქვრივის გაღებულ ვადასახადს კბილით სინჯავენ,

რომ ყალბი გროშიც არ ჩაიჯიბონ,

ხოლო ხმლები კი ჯახაჯუხში მთლად ჩლუნგდებიან.

ლაშქრობა წაგებულა, მაგრამ

მუხარადების ფული განადგებულა არის.

ასე არ არის? ხალხნო, განა ასე არ არის?

პოლიციელი შალვა: ჰო, ჰო, ჰო. სწორედ ეგრეა, ეგრე.

აზდაკი: გინდათ ბოლომდე მოისმინოთ?

პირველი აბჯაროსანი თავს უქნევს.

მეორე აბჯაროსანი (პოლიციელს): რა. შავან გასწავლა ეს სიმღერა?

პოლიციელი შალვა: დიად, ოლონდ ხმა არ მივარგა.

მეორე აბჯაროსანი: მაშნუ იმღერებ. (აზდაკს). შენ კი განაგრძე.

აზდაკი: მეორე სტროფი მშვიდობაზეა. (მღერის).

სამსახურები გაქედლია. ლამის ქუჩებშიც კი ჩამოსხდნენ მოხელეები.

ნაპირებიდან გადმოდიან მდინარეები და მინდორ-ველებს აპარტახებენ.

ისინი, ვისაც შარვლის ჩახდაც კი არ ძალუძდათ, სახელმწიფოთა განმგებლებად დაბრძანებულან.

ოთხამდე დათვლაც კი არ იციან, მაგრამ რვა თავკერძს ნთქავენ ერთ ჯერზე.

გლეხი სიმინდის მუშტარს დაეძებს, მაგრამ დამშეულთ პოულობს მხოლოდ.

საქსოვ დაზგებს კი ჩამოძონძილი მუშა ქალები დასტრიალებენ,

ასე არ არის? ხალხნო, განა ასე არ არის?

პოლიციელი შალვა: ჰო, ჰო, ჰო, სწორედ ეგრეა, ეგრე.

აზდაკი:

აი ამიტომ დაიცალნენ მთლად სისხლისაგან ჩვენი კაცები.

აი ამიტომ დაეშრიტათ ცრემლი ჩვენს ქალებს.

აი ამიტომ მხოლოდ ხბორები ღვრიან დღეს სისხლსა სასაკლაოზე.

აი ამიტომ მხოლოდ ძეწნები აფრქვევენ ცრემლებს ურმის ტბის პირას.

პირველი აბჯაროსანი: აქ, ქალაქში, ხომ არ გინდა ეგ სიმღერა იმღერო?

აზდაკი: რა, ყალბია შიგ რამე?

პირველი აბჯაროსანი: ხედავ, როგორ წითლად ღვივის? (აზდაკი უკან მიიხედავს. ცა ხანძრისაგან წითლად არის შეფერილი).

ქალაქის გარეუბანშია. მეხალიჩეებსაც შეეყარათ „სპარსული სენი“ და იკითხეს. თავადი ყაზბეგიც ხომ ერთობ ბევრ კერის არ სანსლავსო. და მეორე დღეს დილით ქალაქის მოსამართლე ჩამოაკონწილეს. მაგრამ ჩვენ ისინი მიწასთან გავასწორეთ. ას-ასი პიასტრი მოგვეცეს თითო მეხალიჩეში. გასაგებია?

აზდაკი (პაუზის შემდეგ): გასაგებია.

შეშინებული უყურებს აბჯაროსნებს: ნერე განზე გაიძურწება. დაჯდება მიწაზე და თავს ხელეებში ჩარგავს.

პირველი აბჯაროსანი (მესამეს, მას შემდეგ, რაც ყველანი თითო სასმისს გამოსცლიან კიდევ): შენ ახლა უყურე, რა სეირი იქნება. პირველი და მეორე აბჯაროსანი მივლენ აზდაკთან და გასაქცევ გზას მოუჭრიან.

შალვა: ბატონებო, არა მგონია, რომ ეგ მთლად ცუდი კაცი იყო. აი, შეიძლება ხანდახან ქათამი მოიპაროს, ანდა ათასში ერთხელ კურდღელი აწაპნოს.

მეორე აბჯაროსანი (ხედ თავზე წაადგება აზდაკს): იმიტომ ჩამოხვედი, რომ ამღვრეულ წყალში თევზი დაიჭირო, არა?

აზდაკი (ახედავს): არ ვიცი, რისთვის ჩამოვედი.

მეორე აბჯაროსანი: მაშ ეგ სიმღერა რა იყო?

აზდაკი: მაგას პაპაჩემი მღეროდა ხოლმე. ერთი უბირი და უგუნური კაცი.

მეორე აბჯაროსანი: სწორია. მაგრამ იმ მღერავს რაღა ვუყოთ, ჯამაგირს რომ არიგებდა.

აზდაკი: ეგ სპარსეთში იყო.

პირველი აბჯაროსანი: საკუთარ თავს რომ ადანაშაულებდი, რატომ დიდი თავადი ჩემივე ხელებით არ ჩამოვახრჩიე?

აზდაკი: განა არ გითხარით, გაქცევაში დავეხმარე-მეთქი.

შალვა: მე ვარ მოწმე, რომ მართლაც დაეხმარა გაქცევაში.

აბჯაროსნები სახრჩობელიაკენ მიათრევენ აზდაკს. რომელიც ყვირის. შერდევ გაუშვებენ და გულიანად იცინიან. აზდაკიც აჭყვება მათ და ყველაზე ხმამალა იცინის. მას ხელებს გაუხსნიან და ღვინის სმას იწყებენ. შემოდის მსუქანი თავადი ყაზბეგი ყმაწვილი კაცის თანხლებით.

ირველი აბჯაროსანი (აზდაკს): აგერ მოვიდა შენი ახალი დროება. (ხელახლა იცინიან).

სუქანი თავადი: ნეტავი რა გაცინებთ, ზეგობრებო? ნება მიბოძეთ სერიოზული რამ მოგახსენოთ. გუშინ დილით საქართველოს თავადებმა დაამხეს დიდი თავადის ომისმოსურნე მთავრობა და თავიდან მოიცილეს მისი გუბერნატორები. თვითონ დიდი საფადი, სამწუხაროდ, ხელიდან დაგვისხლტა. ასეთ საბედისწერო ჟამს ჩვენმა მეხალიჩეებმა,

რომლებიც მარად თავიანთი დაუდევრობით გამოირჩევიან. უგუნურება გამოიჩინეს, აჯანყდნენ და ყველასათვის საყვარელი ქალაქის მოსამართლე... ჩვენი ძვირფასი ილო ორბელიანი ჩამოახრჩეს. ჩუ, ჩუ, ჩუ, მეგობრებო, ჩვენ მშვიდობა, მშვიდობა, მშვიდობა და კიდევ მშვიდობა ვეჭირდება საქართველოში... და სამართალიც. აი, ჩემი ძვირფასი ძმისწული ბიზერგან ყაზბეგი მოგიყვანეთ. ნიჭიერი ადამიანია. ეს დავაყენოთ მოსამართლედ. დაე, ხალხმა გადაწყვიტოს.

პირველი აბჯაროსანი: ესე იგი, როგორ უნდა გავიგოთ, ჩვენ უნდა ავირჩიოთ მოსამართლე?

მსუქანი თავადი: ჰო, თქვენ. ხალხი აყენებს ნიჭიერი კაცის კანდიდატურას. მოილაპარაკეთ ერთმანეთში, მეგობრებო, და მორჩა და გათავდა. (მაშინ, როდესაც აბჯაროსნები ერთმანეთს თავებშიადებენ და ჩურჩულდებენ). არხეინად იყავი მელაკულდავ. მოსამართლის ადგილი უკვე შენია. და როცა დიდ თავადსაც ჩაეფლეთ, მაშინ უკვე აღარ დაგვჭირდება ამ ვიგინდარებს უკან შევუძვრეთ ხოლმე.

აბჯაროსნები (ერთმანეთს შირის): მაგათ უკვე გაისვარეს შარვლებში, ვინაიდან დიდ თავადს ვერ ჩაავლეს.

—რასაც ამ სოფლის მწერალს უნდა ვუმაღლოდეთ. ამან გააქცია ის თავადი.

—თავს მტკიცედ ვერა გრძნობენ და ამიტომ არის, რომ ჩემო მეგობრებოსა“ და „ხალხმა გადაწყვიტოსო“ იძახიან.

—ახლა უკვე სამართალიც კი მოინდონა საქართველოში.

—მაგრამ ხაფანგი მაინც ხაფანგია და ხაფანგად დარჩება.

—მოდით ამ სოფლის მწერალს ეკითხოთ, სამართლის საქმეში კარგად ერკვევა. შენ ეი, ჩანჩურავ, გინდა მსუქანი თავადის ძმისწული მოსამართლედ დავაყენოთ?

აზდაკი: თქვენ მე გყვეართ ნხედველობაში?

აბჯაროსანი (განაგრძობს): გინდა მსუქანი თავადის ძმისწული მოსამართლედ დავაყენოთ?

აზდაკი: მე მეკითხებით? მე არ მეკითხებით, ხომ მართალია?

აბჯაროსანი: რატომაც არა? სულ ყოველთვის ხომ არ გეხუმრებთ?

აზდაკი: მე ისე ვაგიგეთ, თითქო ჯერ საგულდაგულოდ გინდოდეთ გამოსცადოთ, ხომ სწორია? ჰოდა, ერთი ვინმე მაგარი ბოროტმოქმედი არა გყავთ შემონახული, რომ კანდიდატმა მის მაგალითზე თავისი მართვათი გვაჩვენოს?

მესამე აბჯაროსანი: დამაცა, გავიხსენო. ჰო, მართლა, ქვევით

ორი ექიმი გვყავს ნოყურებულს, გუბერნატორის ძუენასი. ისინი გამოდგებიან.

ზ დ ა კ ი: მოიცა, ეგრე არ ივარგებს. ნამდვილი ბოროტმოქმედების აყვანა არ შეიძლება, თუკი მოსამართლე ჯერ არ არის თავის ადგილზე დამტკიცებული. შეიძლება ის ლენჩი იყოს, მაგრამ დამტკიცებით კი, აუცილებლად უნდა იყოს დამტკიცებული. წინააღმდეგ შემთხვევაში სამართალი შეიბღალება, რადგან იგი ერთობ მგრძობიარე რამეა, აი, ვთქვათ, ისევე, როგორც ტყლიბი, რომელზედაც არ შეიძლება კაცს მუშტები დაუშინო, თორემ ხელში შემოგაკვდება. შეგიძლიათ ორივენი ჩამოახრჩოთ, ამით სამართალი არ დაირღვევა. თუკი მოსამართლე არ იქნება გარეული. სამართალი უადრესი სერიოზულობით უნდა იქნეს წარმოებული. დაცული უნდა იქნეს ყოველი წვრილმანი. მაგალითად, თუ მოსამართლე ქალს ციხეში აგდებს იმიტომ, რომ მან შეიღისათვის მჭადი მოიპარა, და განაჩენის გამოტანის დროს მოსამართლის წამოსახამი არ ეცმევა, ანდა ისე დაიფხანს ტანს, რომ სხეულის ერთ მესამედზე მეტი გამოუჩნდება, რაც მაშინ შეიძლება მოხდეს, თუ თედოს თავს დაიფხანს, მაშინ განაჩენს ძალა არ ექნება, სამართალი შეიბღალება. უფრო მოსამართლის წამოსახამა ანდა მოსამართლის ქუდმა შეიძლება განაჩენი გამოიტანოს, ვიდრე ადამიანმა ყოველივე ამის გარეშე. სამართალი ვითომც არ ყოფილა, ისე ქრება, როცა მასზე არ ზრუნავენ. არ შეიძლება კაცმა დალიო ღვინო, რომელიც ძალმა ატლიკა. რატომ? რატომ და იგი უკვე აღარ არსებობს.

ი რ ვ ე ლ ი ა ბ ჯ ა რ ო ს ა ნ ი: მაშ, რას გვირჩევ. შე ფეხებიდან მოცვეთილო?

ზ დ ა კ ი: მე ვიქნები ბრალდებული, მე ვიცი, ვისაც ვავითამაშებ. (ყურში ჩასჩურჩულებს აბჯარონებს რადაცას).

ი რ ვ ე ლ ი ა ბ ჯ ა რ ო ს ა ნ ი: შენ? (ყველანი გულიანად იცინიან).

ს უ ქ ა ნ ი თ ა ვ ა დ ი: ჰა, რა გადაწყვიტეთ?

ი რ ვ ე ლ ი ა ბ ჯ ა რ ო ს ა ნ ი: ჩვენ გადავწყვიტეთ გამოცდა მოვუწყუთ. აი, ეს ჩვენი კარგი მეგობარი კაცი ბრალდებულის როლს ითამაშებს, ხოლო მოსამართლის სკამი კი მოსამართლეობის კანდიდატმა დაიკავოს.

ს უ ქ ა ნ ი თ ა ვ ა დ ი: ასეთი რამ უჩვეულოა, მაგრამ რატომაც არა, შეიძლება. (ძინიწუღს). ფორმლობაა და მეტი არაფერი, მელაკუდავ. როგორ გასწავლეს, ვინ უფრო ადრე მივა მიზან-

თან, მალემსრბოლი თუ ნელამსრბოლი?
ძმისწული: ფარულადმსრბოლი, ძია არსენ.

ძმისწული მოსამართლის სკამს იკავებს. მსუქანი თავადი მის უკან დგას აბჯაროსნები საფეხურებზე სხდებიან და ახდაკი მიიბრუნს მოსამართლესთან. სიარულში ამკარად დიდ თავადს ბაძავს.

ახდაკი: ისეთი ვინმე არის აქ, რომ მე მცნობდეს? მე დიდი თავადი ვარ!

მსუქანი თავადი: ვინაო?

მეორე აბჯაროსანი: დიდი თავადი. ეგ მართლა იცნობს იმას!

მსუქანი თავადი: კარგი.

პირველი აბჯაროსანი: აბა დაიწყეთ გასამართლება.

ახდაკი: ყური დამიგდე, ომის გაჩაღებაში მდებენ ბრალს. სასაცილოა. სასაცილოა-მეთქი. არ კმარა ესა? თუ არა კმარა მე თან ვეკილები მოვიყვანე. მგონი ხუთასამდე უნდა იყვნენ (ვაიშვერს ხელს და რკალს შემოხახავს, თიოქოს მის უკან მრავალი ვეკილი იდგეს). გთხოვთ, დარბაზში რაც ადგილებია. სულ ჩემს ვეკილებს დაუთმოთ! (აბჯაროსნები იცინიან, მსუქანი თავადი იქნის მათთან ერთად).

ძმისწული (აბჯაროსნებს): ეს საქმე გინდათ გავარჩიო? უნდა გიგახსენოთ, რომ ცოტა არ იყოს უჩვეულოდ მიმაჩნია. გემოვნების თვალსაზრისით მაინც, მე ვფიქრობ, ეს ასეა.

პირველი აბჯაროსანი: მიდი, მიდი.

მსუქანი თავადი (ღიმილით): ერთი უჩვენე მაგას სეირო, მალაქულადე.

ძმისწული: კეთილი. მომჩივანია საქართველოს ხალხი, მოპასუხე — დიდი თავადი. აბა, ბრალდებულს, რით შეგიძლიათ გაამართლოთ თავი?

ახდაკი: ძალიან ბევრი რამით. მე თვითონაც, რა თქმა უნდა, წავიკითხე, რომ ომი წავაგეთ, მაგრამ თავის დროზე ეს ომი დავიწყე ისეთი პატრიოტების რჩევით, როგორცაა ძია ყაზბეგი. გთხოვთ, ძია ყაზბეგი მოწმედ მოიწვიოთ.

მსუქანი თავადი (აბჯაროსნებს გულითადად): რა ახირებული ვინმეა, არა?

ძმისწული: მოპასუხეს უარი ეთქვას თხოვნაზე. თქვენ, რასაც ვირველია, არ შეიძლება ბრალი დაგდონ იმაში, რომ ომი გამოაცხადეთ, — უამიდან უამზე ყოველი ხელისუფალი ხდებიან იძულებული ასეთი რამ მოიმოქმედოს, — მაგრამ იმაში კი, რომ მას ცუდად აწარმოებდით.

ახდაკი: სისულელეა. მე ის საერთოდ არ მიწარმოებია. სხვებს

დავანებე მისი წარმოება, თავადებს დავანებე მისი წარმოება და მათ, რა თქმა უნდა, ჩააფლავეს საქმე.

ძმისწული: განა თქვენ უარყოფთ, რომ უმაღლესი სარდლობა თქვენს ხელთ იყო?

აზდაკი: არავითარ შემთხვევაში. უმაღლესი სარდლობა მუდამ ჩემს ხელთ იყო. ჯერ კიდევ ჩვილი ბავშვი ვუტევდი ხოლმე გადიას. ასე ვარ აღზრდილი—მოსასაქმებლად ფენსადგილში დავდივარ. მბრძანებლობას დაჩვეული ვარ. მე მუდამ ბრძანებას ვაძლევდი მოხელეებს ჩემი ხაზინა გაექურდათ. ოფიცრები მხოლოდ ჩემი ბრძანებით წყებლავენ ჯარისკაცებს; მემამულეები თავიანთ გლეხების ცოლებთან მხოლოდ ჩემი უმკაცრესი ბრძანების თანახმად წვებიან ხოლმე. აი, ძია ყაზბეგსაც ღიპი მხოლოდ ჩემი ბრძანების გამო აქვს.

აბჯაროსნები (ტაშს უკრავენ): ყოჩაღ! ვაშა დიდ თავადს!

მსუქანი თავადი: აბა, მელაკუდავ, უბასუხე! მე შენთანა ვარ.

ძმისწული: ვუბასუხებ და თანაც ისე, რომ სასამართლოს ღირსება არ შეიბღალოს. ბრალდებულო, კეთილი ინებეთ და სასამართლოს ღირსება დაიცავით.

აზდაკი: თანახმა ვარ. გიბრძანებთ დაკითხვა განაგრძოთ.

ძმისწული: თქვენ მე არ შეგიძლიათ მიბრძანოთ. მაშასადამე, თქვენ ამტკიცებთ, რომ თავადებმა გაიძულეს ომი გამოგეცხადებინათ. მაშ, როგორღა ამტკიცებთ, თავადებმა ჩააფლავეს ომის საქმეო?

აზდაკი: ჯარში საკმაო ხალხი არ გამოჰყავდათ. სახაზინო ფულს ანიავებდნენ. სულ დავარდნილი ცხენებით მოამარაგეს ჯარი. შეტევის დროს საროსკიპოებში ლოთობდნენ. მოწმედ ბიძათქვენს ვასახელებ.

ძმისწული: ნუთუ თქვენ გსურთ ყოვლად წარმოუდგენელი რამ ამტკიცოთ, რომ ჩვენი ქვეყნის თავადები არ იბრძოდნენ?

აზდაკი: არა, თავადები იბრძოდნენ სამხედრო დაკვეთების მიღებისათვის.

მსუქანი თავადი (წამობტბა): ეს უკვე მეტისზეტია. ეგ ჯეელი იესალიჩესავით ლაპარაკობს.

აზდაკი: მართლა? მე მხოლოდ ქეშმარიტებას ვამბობ.

მსუქანი თავადი: ჩამოჰკიდეთ, ჩამოახრჩეთ!

პირველი აბჯაროსანი: წყნარად. განაგრძეთ, რქვენო უმაღლესობავ.

ძმისწულ: სმენა იყოს და გაგონება! განაჩენს ვაცხადებ: უნდა ჩამოხრჩობილ იქნას. გასანთლულ თოჯზე ჩამოგაკონწიალებენ კისრით. თქვენ ომი წააგეთ.

მსუქანი თავადი (ისტერიულად): ჩამოჰკიდეთ! ჩამოახრჩეთ! ჩამოახრჩეთ!

აზდაკი: ყმაწვილო, სერიოზულად გირჩევთ, ოფიციალურ თანამდებობაზე ყოფნის დროს პასტა-პასტა სიტყვები არ იხმაროთ ხოლმე. თუ მგელივით იღმუვლებთ, მოდარაჯე ნაგაზად არ დაგაყენებენ. გასაგებია?

მსუქანი თავადი: ჩამოჰკიდეთ!

აზდაკი: თუ ხალხი შენიშნავს, რომ თავადები იწავე ენით ლაპარაკობენ, როგორითაც დიდი თავადი, მაშინ შეიძლება დიდი თავადიც ჩამოახრჩონ და თავადებიც ზედ მიაყოლონ. ასეთ თუ ისე, მე ვაუქმებ განაჩენს. საფუძველი: ომი მართალია წაგებულა, მაგრამ არა თავადებესათვის. თავადებმა თავიანთი ომი მოიგეს მათ სამი მილიონ რეაასსამოცდასამი ათასი პიასტრი გადაუხადეს ცხენებში, რომლებიც მათ არ მიაწოდეს ჯარს.

მსუქანი თავადი: ჩამოჰკიდეთ!

აზდაკი: ხოლო რვა მილიონ ორასორმოცი ათასი პიასტრი იმ რაზმების აღჭურვაში, რომლებიც მათ უნდა გამოეყვანათ და არ გამოიყვანეს.

მსუქანი თავადი: ჩამოახრჩეთ.

აზდაკი: ასე რომ გამარჯვებულნი არიან. ომი მხოლოდ საქართველოსათვის არის წაგებული, რომელიც, როგორც ასეთი, არ არის წარმოდგენილი სასამართლოში.

მსუქანი თავადი: მე მგონია, კმარა, მეგობრებო. (აზდაკს). შეგიძლია გადადგე, სულთანხუთავო! (აბჯაროსნებს). ჩემის აზრით, ახლა უკვე შეიძლება ახალი მოსამართლე დავამტკიცოთ, მეგობრებო!

პირველი აბჯაროსანი: კი, უკვე შეიძლება, აბა გააძრეთ ამას მოსამართლის მოსასხამი! (ერთ-ერთი აბჯაროსანი მხრებზე ადგება მეორეს და ჩამოხრჩობილს მოსამართლის წამოსასხამს აძრობს). ჰოდა, შენ კი (ძმისწულს) აქედან მოუსვი! კარგ სკამზე მჯდომს საჯდომიც კარგი უნდა ჰქონდეს. (აზდაკს). მოდი აქ, წადი და შენ დაჯექი მოსამართლის სკამზე, ადამიანო. (აზდაკი მიდის სკამთან, თავს უკრავს დამსწრეთა და ჯდება). მოსამართლეები ყოველთვის ხელი-

დან წასულები იყვნენ და დაე, ახლაც ხელიდან წასული იყოს მოსამართლედ. (აზდაკს მოსამართლის წამოსასხამს შობურავენ და თავზე ბოთლის ჩასადგმელ კალათს დაადგამენ). აბა ერთი უყურეთ, ჩვენი მოსამართლე რა ბიჭია!

მ გ ო ს ა ნ ი:

სამოქალაქო ომს მოეცვა მთელი ქალაქი, ხელისუფლება
მტკიცე არ იყო.

მაშინ აზდაკი იქ მოსამართლედ გამოაცხადეს აბჯაროსნებმა.

აი აზდაკი მოსამართლე გახდა ორი წლით.

მ გ ო ს ა ნ ი მ უ ს ი კ ო ს ე ბ თ ა ნ ე რ თ ა დ:

ცეცხლის ენები ზეცას სწვდებოდა, სისხლის მორევში
ქალაქები იძირებოდა,

სოროებიდან ამომძვრალი ჯოჯოები კი არად აგდებდნენ
კაცისშიერ გავლებულ მიჯნას.

მკვლელი იცავდა სასახლის ერდოს, საკურთხეველი
ულმერთოს ერგო

და მოსამართლის წამოსასხამში გამოწყობილი აზდაკი იჯდა მოსამართლის სკანზე ზის აზდაკი და ვაშლს თლის. შალვა ცოცხით გვის დარბაზს. ცალ მხარეს არიან ინვალიდი, რომელიც ბორბლებიან სკამში ზის, ბრალდებული ექიმი და დაძინძილი კოკლი; მეორე მხარეს—ყმაწვილი კაცი. რომელსაც გამოძალგაში ედება ბრალი. მცველად ერთი აბჯაროსანი დგას და ხელთ აბჯაროსანთა ალაში უპყრია.

ა ზ დ ა კ ი: საქმეთა სიმრავლის გამო დღეს მათ სასამართლო წყვილ-წყვილად არჩევს. ვიდრე დაეწყებდე, მინდა მოკლე განცხადება გავაკეთო: მე ვიღებ. (ხელს იშვერს. მხოლოდ გამომძალველი ამოიღებს ფულს და გაუწვდის). უფლებას ვიტოვებ ერთ-ერთი მხარე სასამართლოს უპატიველმოზისათვის (ინვალიდს უყურებს) დაესაჯო. (ექიმს). შენ ექიმი ხარ და შენ (ინვალიდი) ბრალს სდებ მას. არის თუ არა დამნაშავე ექიმი შენს ამჟამინდელ მდგომარეობაში?

ი ნ ვ ა ლ ი დ ი: რასაკვირველია. ეს მაგის გამო დამეცა დამბლა.

ა ზ დ ა კ ი: მაშინ მხოლოდ ავადმყოფისადმი დაუდევარ დამოკიდებულებაში დაედება ბრალი.

ი ნ ვ ა ლ ი დ ი: არა, აქ დაუდევრობაზე მეტი რამ არის. მე მაგას ფული ვასესხე სწავლისათვის და აი, დღემდე არ დაუბრუნებია. ხოლო როცა შევიტყე, რომ თავის პაციენტებს უფასოდ სწამლობს, დამბლა დამეცა

ა ზ დ ა კ ი: სრულიად სამართლიანად. (კოკლს). შენ რაღა გინდა აქ?

კ ო ჭ ლ ი: მეც ამ ექიმის პაციენტი ვარ, თქვენო მოწყალეზავ.

ა ზ დ ა კ ი: ალბათ ფეხს გმკურნალობდა, არა?

6 ბერტოლტ ბრებტი.

კოჭლი: იმას არა, რომელიც მტკიოდა. მე ქარები მარცხენაში მქონდა, მაგან კი მარჯვენაზე გამიკეთა ოპერაცია. აი, ამიტომ ახლა ვკოჭლობ კიდევ.

ახდაკი: მერედა ოპერაცია უსასყიდლოდ გაგიკეთა?

ინვალიდი: წარმოგიდგენიათ, ხუთპიასტრიანი ოპერაცია უსასყიდლოდ! ასე ვთქვათ, ნისიად, „ღმერთი გადაგიხდისო“ — ამ სიტყვების ფასად! და მე კი ამ კაცს სასწავლებლად ფული მივეცი! (ეჭიჩს). განა ეს გასწავლეს სკოლაში, უფასოდ გააკეთე ხოლმე ოპერაციებიო?

ექიმი: თქვენო მოწყალეებავ, მართლაც და პირობარის გამოტყვევება ოპერაციის წინ არის მიღებული, ვინაიდან პაციენტი ამ დროს უფრო ხალისიანად იძლევა ფულს, ვიდრე შემდეგ. ადამიანური თვალსაზრისით ეს გასაგებია. იმ შემთხვევის დროს კი, თქვენ რომ ახლა არჩევთ, მე ოპერაციის დაწყებისას შეგონა, რომ ფული უკვე მიიღო ჩემმა მსახურმა-მეთქი. აი ამაში შევცდი.

ინვალიდი: ჰმ, შეცდა! კარგი ექიმი არასოდეს არ ცდება! ჯერ გასინჯავს და მერე გააკეთებს ოპერაციას!

ახდაკი: ეს სწორია. (შალვას). მეორე საქმე რომელიდაა, ბატონო საზოგადოებრივო ბრალმდებელო?

შალვა (თან გატყუარებული გვის): გამოძალვა.

გამომძალველი: პატივცემულო მოსამართლე, მე უდანაშაულო ვარ. მე მხოლოდ მინდოდა იმ შემამულისაგან გამეგო, მართლა გააუპატიურა თუ არა თავისი დისწული. მან მეგობრულად განმიმარტა, არაო და ფული მხოლოდ იმისათვის მომცა, რომ საშუალება მქონდეს ბიძაჩემს მუსიკა ვასწავლო.

ახდაკი: ოჰო! (ეჭიჩს). შენ კი პირიქით, ექიმო, შენი დანაშაულის შესამსუბუქებლად არავითარი საბუთი არ შეგიძლია მოიტანო, ხომ ასეა?

ექიმი: სულ ბევრი ის, რომ ერთი ალილუია მღვდელსაც შესცდება.

ახდაკი: განა არ იცი, რომ კარგი ექიმი ყოველთვის დიდ პასუხისმგებლობას იჩენს, როცა საქმე ფულს შეეხება? აი, ერთი ექიმი ყოფილა თურმე, რომელსაც ნაღრძობი თითიდან ათასი პიასტრი ამოუქაჩია, დაუდგენია რა, რომ თითის ტკივილი გამოწვეული იყო სისხლის მიმოქცევის დარღვევით, რაც უფრო ნაკლებად გაწაფულ ექიმს გამოეპარებოდა. ერთხელ

კიდევ ანავე ექიმს ისე გულდასმით უმკურნალია ნაღვლის ბუშტისათვის, რომ ნამდვილ ოქროს საბადოდ გადაუქცევია. არა, შენ არავითარ შემთხვევაში არ გეპატიება შეცდომა. ერთ-მა ქირნახულით მოვაჭრემ თავისი ვაჟი სამედიცინო სასწავლებელში მიაბარა, რათა ვაჭრობის ხელობას დაუფლებოდა, იმდენად კარგად არის ეს საქმე იქ დაყენებული. (გამომძალველს). რა გვარია მემამულე?

შ ა ლ ვ ა: მემამულემ ითხოვა, ჩემს გვარს ნუ დაასახელებთ პროცესზეო.

ა ზ დ ა კ ი: მაშინ განაჩენები გამომაქვს. გამოძალვის ფაქტი სასამართლოს დამტკიცებულად მიაჩნია. შენ კი (ინვალიდს) ათასი პიასტრი ჯარიმა მოგესაჯა. თუ კიდევ ერთხელ დაგეცა დამბლა, მაშინ ექიმმა უფასოდ უნდა გიმკურნალოს და, თუ საჭირო იქნება, უფასოდვე გაგიკეთოს ამპუტაცია. (კოქლს). მოყენებული ზარალის კომპენსაციად სასამართლო ერთ ბოთლ ჭაჭის არაყს განიჭებს. (გამომძალველს). შენი ჰონორარის ნახევარი უნდა საზოგადოებრივ ბრალმდებელს გადასცე, რათა სასამართლომ მემამულის გვარი არ გამოაცხადოს და, ამას გარდა, რჩევა გეძლევა მედიცინა შეისწავლო, ვინაიდან საამისო მონაცემები მოგეპოვება. ხოლო შენ კი, ექიმო, შენს დარგში დაშვებული არსაპატიებელი შეცდომის გამო სასამართლოს გამართლებულად მიაჩნისარ. გადავდივარ შემდეგ საქმეებზე!

მ გ ო ს ა ნ ი დ ა მ უ ს ი კ ო ს ე ბ ი:

როც გულით სანატრელია, მისი მოხვეჭა ძნელია,
და როც უღმერთოდ ძვირდება, მისი შეძენა ღირდება, —
ხოლო სამართალს ყველა თავის არშინით ზომავს.

როცა ორსა აქვს სადავო რამე, უკეთ გადასწყვეტს ამას ნესამე.
აი, ამგვარი საქმენი სწვნიეს და მოსამართლე ამოიზჩიეს,
გვახეირებსო ამ ადგილზე აზდაკის ყოლა.

ფუნდუკიდან, რომელიც სამხედრო გზის პირას დგას. გამოდის აზდაკი. თან ახლავს მეფუნდუკე. გრძელწვერიანი მოხუცი. ხოლო მათ უკან მოჯაძაგირე და პოლიციელი შალვა მოსამართლის სკამს შოათრევენ. აბჯაროსანი აბჯაროსანთა აღმით ხელში სახეიმო პოზაში დგება.

ა ზ დ ა კ ი: აი აქ დადგით, აქ სუფთა ჰაერი მაინც არის და გაღმიდან სიოს ღიმნის ბაღების სურნელი მოაქვს. იუსტიციას რგებს ღია ცის ქვეშ საქმის წარმოება. ქარი კალთას მალლა უწყევს და მთელ მის აელადიდებას აჩენს. "მალვა, ამდენი არ უნდა გვექამა, ბიჭო. საინსპექციო მოგზაურობანი ძალზე მომ-

ქანცველია. (მეფუნდუკეს). მაშ, შენ რძალს შეეხება ეს საქმე?
მეფუნდუკე: თქვენო მოწყალეებავ, საქმე ჩემი ოჯახის ღირსება-
სა და პატივს შეეხება. მე ჩემი ვაჟის მაგივრად ვჩივი, რო-
ნელიც მთაშია წასული საქმეზე. აი ეს არის ის მოჯამაგირე,
რომელმაც შესცოდა. და აი ესეც ჩემი საწყალი რძალი.
შემოდი რძალი. გაუაშუაებელი ქალი. სახეზე პირბადე აქვს ჩამოფარე-
ბული.

აზდაკი (ჯდება): მე ვიღებ. (მეფუნდუკე ოხრით აძლევს ფულს). ასე,
ამით ფორმალური მხარე ამოწურულია. მაშ. გაუპატიურებას
ჰქონდა ადგილი?

მეფუნდუკე: თქვენო მოწყალეებავ, ამ ჯგეფს სწორედ მაშინ
წავადექი თავზე საჯინიბოში. როცა ის იყო თივაზე წაექცია
ჩვენი ჟუჟუნა.

აზდაკი: ჰო, სწორია. საჯინიბოში მშვენიერი ცხენებია. განსა-
კუთრებით ერთი პატარა, ჩალისფერი.

მეფუნდუკე: მე, რასაკვირველია, ჩემი ვაჟის მაგივრად იქვე
დავუწყე ჟუჟუნას შერცხვენა.

აზდაკი (სერიოზულად): მე ვთქვი, რომ ჩალისფერი მომეწონა-მეთქი.

მეფუნდუკე (ცივად): მართლა? მაშინ ჟუჟუნა გამომძიტყდა, რომ
მოჯამაგირემ წინააღმდეგ ჩემი რძლის ნება-სურვილისა მას-
თან იცხოვრა.

აზდაკი: აბა, პირბადე ჩამოიხსენი. ჟუჟუნა. (ქალი პირბადეს იხსნის)
ჟუჟუნა შენ სასამართლოს მოსწონხარ. გვიაშბე როგორ იყო
ყველაფერი.

ჟუჟუნა (გაზვირვებული ფრაზებით): შევედი თუ არა თავლაში ახა-
ლი კვიციის სანახავად, მოჯამაგირემ ლაპარაკი დამიწყო, თუმ-
ცა საამისო საბაბი არ მიმიცია. დღეს ძალიან ცხელაო, მით-
ხრა და ხელი მარცხენა ძუძუზე დამადო. მე ვუთხარი ნუ
აკეთებ-მეთქი ამას, მაგრამ მაინც განაგრძო ურცხვად ხელების
ფათური, რამაც ძალიან გამახელა. ვიდრე მის მრუმე განზრახ-
ვას შევიტყობდი, ჩემთან უკვე ახლოს აღმოჩნდა. მერე ჩემი
მამამთილიც შემოვიდა და შეცდომით ფეხებით შემდგა ზედ.

მეფუნდუკე (განმარტავს): ჩემი ვაჟის მაგივრად.

აზდაკი (მოჯამაგირეს): აღიარებ, რომ პირველმა დაუწყე ლაპარაკი?
მოჯამაგირე: დიად.

აზდაკი: ჟუჟუნა, ყელის ჩატკბარუნება გიყვარს?

ჟუჟუნა: კი, დახალული მზესუმზირათი.

აზ და კი: ბანაობის დროს დიდხანს ზიხარ როფში?

ჟუჟუნა: ასე, ნახევარი საათი.

აზ და კი: ბატონო საზოგადოებრივო ბრალმდებელი, შენი დანა აგერ იქ, მიწაზე დასდევ. (შალვა ასრულებს ბრძანებას). ჟუჟუნა, წადი და საზოგადოებრივი ბრალმდებლის დანა აიღე.
ჟუჟუნა თეძობის რხევით მიდის დანასთან და იღებს.

აზ და კი (ქალზე მიუთითებს): ხედავთ? ხედავთ, როგორ ირწყევა? დამნაშავე მხარე აღმოჩენილია. ძალის ხმარება დამტკიცებულია. ბევრი ჭამისა, განსაკუთრებით ტკბილეულის ჭამისა და ნელთბილ წყალში დიდხანს ჯდომის შედეგად, სიზარმაცის შედეგად და იმის გამო, რომ ერთობ ფაფუქი კანი გაქვს, შენ ძალა იხმარე ამ საბრალლო ადამიანზე. ნუთუ გგონია, რომ შეიძლება ასეთი გავით იარო და სასამართლომ პასუხი არ გაგებინოს? ეს ხომ წინასწარ განზრახული თავდასხმაა და ისიც ესოდენ საშიში იარაღით! სასჯელად სასამართლოს უნდა გადასცე ის პატარა ჩალისფერი ცხენი, რომელზედაც შენი მამამთილი ზის ხოლმე თავის ვაჟის მაგივრად, ხოლო ახლა კი ჩემთან ერთად წამოხვალ თავლაში, რათა სასამართლო დანაშაულის ადგილს გაეცნოს.

საქართველოს სამხედრო გზაზე აბჯაროსნებს ადგილიდან ადგილზე გადა-
ჰყავთ მოსამართლის სკანზე მჯდომი აზდაკი. მათ უკან მისდევთ შალვა,
რომელიც საბრძოლველს მიათრევს, და მოჯამაგირე. რომელიც პატარა ჩა-
ლისფერ ცხენს მიუძღვის.

მგოსანი მუსიკოსებთან ერთად:

როცა დიდკაცი ერთმანეთს სპობდნენ,
მდაბიოები გულით ხარობდნენ.

დრო აღარ ჰქონდა აღარავის იმათი ჩაგვრის

და გზებზე ლარიბ-ლატაკთა შორის,

თუმცა კი ხელში ყალბი სასწორით,

ეხეტებოდა მათი მომხრე, მათი აზდაკი.

მდიდარს ართმევდა, აძლევდა ლარიბს,

ასე ესმოდა მას სამართალი.

ცრემლის კურცხალის ლუქი ჰქონდა ნიშნად ყოველთვის.

და ქუჩის ბრბოთი გარემოცული,

ზოგისთვის კარგი, ზოგისთვის ცუდი,

ეხეტებოდა მოსამართლე საქართველოსი.

პროცესია სულ უფრო და უფრო შორს მიდის.

მოყვასთან ცულით იარეთ,

ბიბლიას თავი ანებეთ!

ამოიღამა თვალები,
ვინც მისგან შევლას ელოდა.
ხელში აიღეთ ცულები,
თუ გინდათ სასწაულები, —

აზდაკსაც სწორედ ამგვარი სასწაულები სჯეროდა.

ახდაკის სკამი სამიკიტნოში დგას. ს.ში ბობოლა გლეხი დაყუდებულა ახდაკის წინაშე, რომელსაც მალე ლეინოს უსბამს. კუბხეში მოხუცი გლეხი დედაკაცი ნიყუყულს. ღია კარებთან სოულებებს მოუყრიათ თავი და სასამართლო პროცესს უყურებენ. ერთ-ერთი აბჯაროსანი გუშაგად დგას აბჯაროსანთა ალამით ხელში.

აზდაკი: სიტყვა ეკუთვნის ბატონ საზოგადოებრივ ბრალმდებელს.

შალვა: საქმე შეეხება ერთ ძროხას. ბრალდებული (გლეხის დედაკაცზე მიუთითებს). ხუთი კვირაა, რაც თავის ბოსელში ინახავს ძროხას, რომელიც შეძლებულ გლეხს ვანიშვილს ეკუთვნის. ბრალდებულს უპოვნეს აგრეთვე მოპარული ღორის ბარკალი. აღსანიშნავია აგრეთვე, რომ შეძლებულ გლეხს ნასყიდაშვილს ვილაცამ ძროხები დაუხოცა, ეს მას შემდეგ, რაც მან ბრალდებულს მიწის ნაკვეთში საიჯარო გადასახადი მოსთხოვა.

ბობოლა გლეხები: ლაპარაკია ჩემი ღორის ბარკალზე, თქვენო მოწყალებაგ.

— ლაპარაკია ჩემ ძროხაზე, თქვენო მოწყალებაგ.

— ლაპარაკია ჩემ მიწის ნაკვეთზე, თქვენო მოწყალებაგ.

აზდაკი: აბა, შენ რაღას იტყვი ამაზე, დედილო?

დედაბერი: თქვენო მოწყალებაგ. ხუთი კვირის წინათ ღამით, გათენებისას, ვილაცამ დამიკაკუნა კარზე. გავიხედე და ვილაც წვეროსანი კაცი არა დგას კარებწინ! თან ძროხა ჰყავს მოყვანილი და მეუბნება: „დედი, მე სასწაულთმოქმედი წმინდა ბანდიტუსი ვარ და ვინაიდან ომში ვაყი დაგელუბა, აი ეს ძროხა ნიბოძებია შენთვის. აბა, შენ იცი, როგორ მოუვლი“.

ბობოლები: ეს ყაჩაღი ირაკლი იყო, თქვენო მოწყალებაგ!

— მაგისი სიძე, თქვენო მოწყალებაგ!

— ცხენიპარია და ცეცხლისგამჩენი! თავის მოკვეთის ღირსია.

გარედან მოისმის ქალის წივილი. ბობოლა ჩოჩქოლი ატყდება და იგი უკან იწევს. შემოდის ყაჩაღი ირაკლი ვეება ნაჯახით ხელში.

ბობოლები: ირაკლი! (პირჯვარს იწვრან).

ყაჩაღი: საღამო მშვიდობისა, ჩემო ძვირფასებო! ერთი ჭიქა ღვინო მოიტათ!

აზდაკი: ბატონო საზოგადოებრივო ბრალმდებელი, ერთი ჭიქა ლეინო მიართვი სტუმარს! (ყაჩაღს). ვინა ხარ შენა?

ყაჩაღი: მოხეტიალე განდევნილი გახლავართ, თქვენო მოწყალე-ბავ გამდლობთ წყალობისათვის. (გამოსკლის ჭიქას, რომელიც შალვამ მიუტანა). ერთი კიდეც.

აზდაკი: მე აზდაკი ვარ. (ფეხზე წამოდგება და თავს დაუჯრავს. ყაჩაღიც თავს უჯრავს). სასამართლო მიესალმება უცხო განდევნილს. განაგრძე, დედილო.

დედაბერი: თქვენო მოწყალე, იმ პირველ ღამეს მე ჯერ კიდეც არ ვიცოდი, რომ ბანდიტუსს სასწაულების მოხდენა შეეძლო. მან მხოლოდ ძროხა მომიყვანა. ეს იყო და ეს. მაგრამ ორიოდ დღის შემდეგ ღამით აი, ამ ბოზოლა გლეხის ნოჯამაგირეები მოვიდნენ და უნდოდათ ჩემთვის ძროხა წაერთმიათ, მაგრამ კარიდან უკან მოძურწეს ხელცარიელებმა, თან თავზე მუშტის ოდენა კოპები ასხდებოდათ. მაშინ კი მივხვდი, რომ წმინდა ბანდიტუსმა მოუღობო მათ გული და ღვთისნიერ აღამიანებად აქცია.

ყაჩაღი ხმაშავლა იცინის.

პირველი ბოზოლა: მე ვიცი, რამაც გარდაქმნა ისინი.

აზდაკი: კარგია, რომ იცი. ამას შენ მერე გვიამბობ. (დედაბერს). შენ კი განაგრძე!

დედაბერი: თქვენო მოწყალე, ამის შემდეგ ახლა შეძლებული გლეხი სტეფანე აღივსო სიკეთით, წინათ კი ნამდვილი სულთამხუთავი იყო — ეს ყველამ იცის. წმინდა ბანდიტუსმა ისეთი კეთილი ზეგავლენა მოახდინა მასზე, რომ მიწის ნაკვეთში იჯარას აღარ მართმევდა.

მეორე ბოზოლა: ეს იმიტომ, რომ ვილაცამ ძროხები გამიქვლიტა საბალახოზე.

ყაჩაღი იცინის.

დედაბერი: მე გეკითხებით, თქვენო მოწყალე: როდის იყო, რომ ვინმეს საბრალო მოხუცებულისათვის ღორის ბარკალი მოჰქონდა? განა ეს სასწაული არ არის?

ყაჩაღი ახლუქუნდება.

აზდაკი (დგება მოსამართლის სკამიდან): დედილო, 'მენი კითხვა შიგ გულში მოხვდა სასამართლოს. მადლი მოიხსი და აქ დაჯექი. დედაბერი ჯოკმანით ჯდება მოსამართლის სკამზე. აზდაკი სასმისით ხელში, იატაკზე მოიკალათებს.

აზდაკი:

დედილო, ღამის მე საქართველოს დედა გიწოდე,
მრავალტანჯულო.

შენი ვაჟები ომში არიან, ივარქნილო და განძარცულო.

მუშტითა გცემეს, მაგრამ მაინც არ ჰკარგავ იძედს.
ცხარედ ქვითინებ, როცა შენთან ძღვნად მოჰყავთ ძროხა,
და გიკვირს, როცა აღარა გცემენ.
ჰოი, შეგვინდე შეჩვენებულთ, იყავ სულგრძელი!
დაუღრიალებს ბოზოლებს:

გამოტყდით, თქვე უღმერთოებო, თქვენა, რომ სასწაულები
არა გწამთ! თვითეული თქვენთაგანი ხუთასი პიასტრით ჯა-
რიმდება უღმერთობისათვის! წაეთრიეთ!

ბოზოლება კუდამოძუებულნი გაიპარებან.

აზდაკი: ხოლო 'მენ კი, დედილო, და 'მენც, სათნო ადამიანო,
თითო ჭიქა შესვით საზოგადოებრივ ბრალმდებელსა და აზ-
დაკთან ერთად.

მგოსანი მუსიკოსებთან ერთად:
ასე სტეხაედა კანონს პურივით,
ამოძრავებდა ერთი სურვილი —
ხალხი სამართლის ნამუსრევით მაინც ერჩინა!
მდაბიოებსა და ჯპოვართა
არვინ ჰყოლიათ აზდაკის გარდა,
მოუქრთამავად მათთვის მხარი რომ დაეჭირა.
შვიდასოცი დღის განმავლობაში
ყალბი სასწორით მთასა და ბარში
ასე სწონიდა მათ საჩივრებს აზდაკი ჩვენი
და სახრჩობელის კოჭის ქვეშ მშვიდად,
სადაც ბატონებს რისხვასა ჰგვრიდა,
თავისებური გამოჰქონდა მას განაჩენი.

მგოსანი:
მაგრამ ამბოხის დღენი წარვიდნენ, დიდი თავადი უკან
დაბრუნდა.
გუბერნატორის ცოლიც დაბრუნდა, დაიწყო დასჯა
დამნაშავეთა.

სიკვდილის მსხვერპლი გახდა მრავალი, გარეუბანი
ცეცხლმა მოიცვა და აიტანა 'მიშმა აზდაკი.

აზდაკის სკამი კვლავ სასამართლოს ეზოში დგას. აზდაკი მიწაზე ზის და
ჩუსტს იკვრებს; თან შალვას ესაუბრება. გარედან ხმაური ისმის. გალა-
ვანს იქით მსუქანი თავადის თავს ჩაატარებენ შუბზე წამოგებულს.

აზდაკი: შალვა, შენი მონობის დღეები და შეიძლება თვით წუ-
თებიც კი უკვე დათვლილია. დიდი ხნის განმავლობაში მე-
ჭირე გონიერების ოკინისებური აღვირით, რამაც დრუნჩი
დაგიკოდა და სისხლი გადინა. მე გონიერული არგუმენტებით

გაძათრახებდი და გაწამებდი ლოგიკით. ბუნებით სუსტი ადამიანი ხარ და თუ ვინმე ცბიერად გესვრის არგუმენტს, ხარბად ჩაასობ ხოლმე კბილებს და თავს ველარ იკავებ. ბუნებით მოთხოვნილება გაქვს ხელს ულოკავდე შენზე უფრო მაღალ არსებას, მაგრამ მაღალი არსებაც არის და მაღალი არსებაც. და აი, ახლა დადგა შენი განთავისუფლების ჟამი. სულ მალე ისევე შეგეძლება მიჰყვე შენს ქვეშეცნეულ მიდრეკილებებს, რომელნიც მდაბალნი არიან, და იმ ურყევ ინსტიქტს, რომელიც გასწავლის, როგორ შესდგე ადამიანს სახეზე შენი სქელი ლანჩებით, ვინაიდან წავიდა ჟამი არეულობათა და უწყსრიგობათა, რომელთაც აღწერს ქაოსის სიმღერა. ჩვენ ახლა ვიმღერებთ მას ამ საშინელი დროის სამახსოვროდ. დაჯექი და იცოდე: ჰანგები არ აურიო. საშიში არაფერია, სიმღერა აკრძალული არ არის და მისამღერიც პოპულარული აქვს.

მღერის.

დაო, თავი შეიბურე,
ძმაო, დანა ამოიღე,
დრომ აღვირი აიწყვიტა.

გლოვას მოუცავს წარჩინებულნი, მდაბიონი კი მხიარულებას.
ხოლო ქალაქში ასე ამბობენ: მოდი ძლიერნი განვდევნოთო
ჩვენ ჩვენი წრიდან.

დაწესებულებს აპარტახებენ და ყმათა ნუსხებს კოცონზე
სწვავენ;

წისქვილის ლოდებს აბრუნებენ ბატონკაცები, ტუსალებმა კი
დღის სინათლე იხილეს ისევე:

გაშმაგებულნი შესაწირავის შესაგროვებელ ყუთებსა სწვავენ
და აბანოზის ხისაგან ახლა მხოლოდ საწოლებს თუ აკეთებენ
ვისაც ლუკმაც კი ენატრებოდა, სავსე ბელღების

მფლობელი გახდა

და ვინც ნახორხლებს ეძებდა უწინ, ახლა ჭირნახულს ის
ანაწილებს.

შალვა: ოჰ, ოჰ, ოჰ, ოჰ.

აზდაკი:

აბა, სად ხარ, გენერალო?

გთხოვ, წესრიგი დაამყარო.

კაცი ბატონის ვაჟსველ არ იცნობ და ვაჟიშვილი ქალბატონისა
მისი მოახლის შვილი გამხდარა.

კარის მრჩეველნი სოროებში იმალებიან და ვისაც
დამის გასათევი ბინა არ ჰქონდა,
ახლა განცხრომით კოტრილობს ფაფუკ ლოგინში.
ის, ვინც უბრალო მენიჩბე იყო, ახლა ხომალდთა
მფლობელი არის,
ვედარ იხილავს მესაკუთრე მათ უკვე ძველი.
ბატონთა მიერ დაგზავნილი მალემსობოლები
დანიშნულების ადგილებზე აღარ მიდიან,
ამბობენ: ჩვენ ჩვენს სამანს უკვე მივალწიეთო, აწ თქვენზეაო
სირბილის ჯერი.

შ ა ლ ვ ა : ოჰ, ოჰ, ოჰ, ოჰ.

ა ზ დ ა კ ი : აბა სად ხარ. გენერალო? გთხოვ წესრიგი დაამყარო!
დიად, ჩვენთანაც თითქმის ასევე იქნებოდა, ერთ ხანს კიდევ
რომ მიეწვიათ ხალხი თავის ნებაზე და წესრიგი არ დამყარე-
ბინათ. მაგრამ ახლა დიდი თავადი, რომელიც მე ვიღობ, სიკვ-
დილით დასჯას გადავარჩინე; დედაქალაქში დაბრუნდა. მას
სპარსელებმა ჯარი მისცეს საქართველოში წესრიგის დასამყა-
რებლად. გარეუბანი უკვე იწვის. აბა ერთი ის სქელი წიგნი
მოიტა, რომელზედაც ვზივარ ხოლმე! (შალვა იღებს მოსამართლის
სკამიდან წიგნს და აწვიდს. აზდაკი ფურცლავს მას). ეს კანონთა კრე-
ბულია. ყოველთვის ესარგებლობდი ამ წიგნით, შენა ხარ
ამის მოწმე. ერთი მინდა გავსინჯო, რა შეუძლიათ ამკიდონ.
უბოვართ წყალობის თვალით ვუყურებდი და ამას ძვირად
დამისვამენ; მე ღარიბ-ლატაკნი ფეხზე მიდოდა დამეყენებინა,
ესენი კი ლოთობის გამო ჩამომახრჩობენ. მდიდართა ჯიბეებ-
ში ვიხედებოდი; ასე რომ ჩემი საქმე წასულია. თანაც ვერ-
სად ვერ დავემალეები; მე ყველა მიცნობს, რადგან ყველას
ვენმარებოდი.

შ ა ლ ვ ა : ვილაც მოდის.

ა ზ დ ა კ ი (ჯერ დენილივით დამფრთხალი გაშეშდება ერთ ადგილას, მერე
ბარბაცით მიდის სკამთან): მორჩა, გათავდა ყველაფერი,
მაგრამ ვერავის ვერ გავახარებ კაცობრიული სიდიადის აქ
წარმოსახვით. მუხლმოდრეკილი გევედრები, მაღლი მოისხი
და ნუ მიმატოვებ. ნერწყვით მევსება პირი შიშისგან, სულ
ერთიანად ვთრთი და ვკანკალებ.

შემოდის ნათელა აბაშვილი, გუბერნატორის მეუღლე: ადიუტანტისა და
აბჯაროსანთა თანხლებით.

გ უ ბ ე რ ნ ა ტ ო რ ი ს მ ე უ ლ ლ ე : ვინ არის ეს ვიგინდარა, გოგი?
90

- ა ზ დ ა კ ი: თქვენი ყურმოჭრილი მონა. მოწყალეო ქალბატონო. ის, ვინც მზად არის გემსახუროთ.
- ა დ ი უ ტ ა ნ ტ ი: ნათელა აბაშვილი. განსვენებული გუბერნატორის მეუღლე ეს-ეს არის დაბრუნდა და ეძებს თავის ორი წლის ვაჟს—მიხეილ აბაშვილს. მას აცნობეს, რომ ბავში ძველ მსახურთაგან ერთ-ერთს გაუტაცნია მთაში.
- ა ზ დ ა კ ი: მესმის, თქვენო მაღალკეთილშობილებავ. ბავშვს უკანვე მოვაყვანინებთ.
- ა დ ი უ ტ ა ნ ტ ი: ის მოსამსახურე ქალი ბავშვს თურმე თავისად ასაღებს.
- ა ზ დ ა კ ი: მესმის, თქვენო მაღალკეთილშობილებავ. მას თავს მოგკვეთთ.
- ა დ ი უ ტ ა ნ ტ ი: ეს არის და ეს.
- გ უ ბ ე რ ნ ა ტ ო რ ი ს მ ე უ ლ ლ ე (გასვლისას): მე არ მომწონს ეგ ტიპი.
- ა ზ დ ა კ ი (კარამდე მისდევს გუბერნატორის მეუღლეს და თან თავს უკრავს წამდაუწუმ): მესმის, თქვენო მაღალკეთილშობილებავ. არხეინად იყავით, ყველაფერს მოვაგვარებთ.

ცარცის წრე

მ გ ო ს ა ნ ი:

ახლა ისმინეთ ვით გაბრჩა სასამართლოზე
გუბერნატორის ყრმის ბურუსით მოცული საქმე,
ვით მოახერხა მოსამართლემ, რომ დაედგინა
ნამდვილი დედა სახელგანთქმულ ცდის მეშვეობით,
რისთვისაც მარჯვედ მან ცარცის წრე გამოიყენა.

სასამართლოს ეზო ნუქაში. აბჯაროსნებს შემოპყავთ მიბეილი და შემდეგ
მასთან ერთად მიდიან სცენის სიღრმეში. ერთ-ერთი აბჯაროსანი შუბით
აკავებს გრუშეს ალაყაფის კარებში; ვიდრე ბავშვს წაიყვანდნენ. მეგრე შე-
მოუშვებს. გრუშეს შემოსდევს მსუქანი მზარეული ქალი გუბერნატორ
აბაშვილის ყოფილი სახლეულიდ. შორიდან ისმის ხმაური და ცისკიდუ-
რი ხანძრისაგან წითლად არის შეღებილი.

გ რ უ შ ე: ყოჩალი ბიჭია, უკვე თვითონ იბანს პირს.

მ ზ ა რ ე უ ლ ი ქ ა ლ ი: ბედი გქონია. თქვენ საქმეს ნამდვილი
მოსამართლე კი არ გაარჩევს, არამედ აზღაკი. იგი ლოთია და
არა გაეგება რა. ყველაზე დიდი ავაზაკები სრულიად დაუს-
ჯელად გაუშვა ბევრჯერ. და ვინაიდან ყველაფერს ერთმა-
ნეთში ურევს და თანაც რამდენი ქრთამიც არ უნდა მისცენ
მდიდრებმა, მაინც არ კმარობს, ჩვენისთანა საწყალ ხალხს
მის ხელში ზოგჯერ ბედი გაუღიმებს ხოლმე.

გ რ უ შ ე: დღეს ნე მართლაც რომ ბედის გაღიმება მჭირია.

მ ზ ა რ ე უ ლ ი ქ ა ლ ი: ჩუ, თვალი არა სცე. (პირჯვარს გადაიწერს).
მგონი, ერთხელ კიდევ მოვასწრებ ლოცვის წარმოთქმას, რომ
მოსამართლე გადაკრულში იყოს.

ლოცულობს, უხმოდ აცმატუნებს ტუჩებს. გრუშე კი ამ დროს ამაოდ ცდი-
ლობს ბავშვის დანახვას.

მ ზ ა რ ე უ ლ ი ქ ა ლ ი: ვერ გამიგია, რად გინდა, რომ რადაც არ
უნდა დაგიჯდეს შეინარჩუნო ეგ ბავშვი, თუკი შენია არ არის,
ისიც ასეთ დროში.

გ რ უ შ ე: დილადაც რომ ჩემია. მე გავზარდე.

მზარეული ქალი: ერთხელ მაინც არ დაფიქრდი, რა მოხდებოდა, როცა გუბერნატორის მეუღლე დაბრუნდებოდა?

გრუშე: ჯერ ვფიქრობდი უკან დაუბრუნებ-მეთქი, ხოლო შემდეგ კი — აღარ დაბრუნდება-მეთქი.

მზარეული ქალი: ნათხოვარი კაბაც ათბობს ადამიანს, ასეა არა? (გრუშე თავს ექნევს). რენი გულისთვის, რაზეც გინდა იმაზე დავიფიცებ, რადგან კარგი ადამიანი ხარ. (იმეორებს რომ არ დაავიწყდეს). ბავშვი მე მკავედა ჩაბარებული მოსავლელად, რაშიც ხუთი პიასტრი მეძლეოდა. გრუშემ იგი აღდგო მა დღეს გამომართვა, საღამოთი, როცა მღელვარება დაიწყო. (შენიშნავს სიმონ ჩაჩავას, რომელიც მათ უახლოვდება) მაგრამ აი, სიმონის წინაშე კი დანაშაუნი ხარ. მე ველაპარაკე. ვერაფრით ვერ შეუგნია, როგორ მოხდა ეს ყველაფერი.

გრუშე (ვერ ხედავს სიმონს): რა ვქნა, თუკი ვერ შეუგნია. ჩემთვის ახლა სხვა სადარდებელიც კმარა.

მზარეული ქალი: ის როგორც იქნა დაიჯერა, რომ ბავშვი შენი არ არის, მაგრამ ჯვარდაწერილი რომ ხარ და მხოლოდ სიკვდილი გაგანთავისუფლებს, ამას ვერაფრით ვერ შეერიგებია.

გრუშე შენიშნავს სიმონს და მიესალმება.

სიმონი (პირქუშად): მე მინდა ქალბატონს ვაუწყო, რომ მზადა ვარ დავიფიცო, ბავშვის მამა მე ვარ-მეთქი.

გრუშე (წყნარად): კეთილია, სიმონ.

სიმონი: ამასთანავე უნდა განვაცხადო, რომ ამით არავითარ ვალდებულებას არ ვიღებ ჩემს თავზე და არც ქალბატონს ეკისრება რაიმე.

მზარეული ქალი: სულ ზედმეტია მაგაზე ლაპარაკი. გრუშეს კმარი ჰყავს და ეს შენ იცი.

სიმონი: ეს მაგის საქმეა. კმარი აქ რა მოსატანია.

შემოდის ორი აბჯაროსანი.

აბჯაროსანები: სად არის მოსამართლე?

— არავის დაგინახავთ მოსამართლე?

გრუშე (მიტრიალდება და პირისახეს იფარავს): წინ ჩამომეფარე. არ შეიძლებაოდა ჩემი ნუქაში ჩამოსვლა. იმ აბჯაროსანს რომ გადავაწყდე, რომელსაც თავში ჩავარტყი...

აბჯაროსანი (ერთ-ერთი იმათგანი, რომლებმაც ბავშვი მოიყვანეს, წინ გამოდის): მოსამართლე აქ არ არის.

ორივე აბჯაროსანი განაგრძობს ძებნას.

მზარეული ქალი: ნეტავი არაფერი არ მოუვადეს იმ მოსამარ-
თლეს, თორემ სხვამ რომ გაარჩიოს თქვენი საქმე. უფრო
ნაკლები იმედი უნდა გქონდეს გულში. ვიდრე ქათამს კბილი
გააჩნია პირში.

შემოდის კიდევ ერთი ბეჯაროსანი.

ბეჯაროსანი (ერთ-ერთი ინოვანი, რომლებმაც მოსაქართლე მოიკითხეს,
მოახსენებს სააღმოსულის): აქ მხოლოდ ორი მოხუცია და ერთიც
ბავშვი. მოსამართლე ცამ ჩაყლაპა.

ახალმოსული ბეჯაროსანი: განაგრძეთ ძებნა!

პირველი ორი ბეჯაროსანი სწრაფად გადის, მესამე დაყოვნდება. გრუშე
შეჰყვირებს. ბეჯაროსანი მოტრიალდება. ეს ფერეიტორია და სახის და-
ყოლებით ვეება ნაქრილობები აღყვია.

ალაყაფის კარებში მდგომი ბეჯაროსანი: რა იყო. შო-
თა? იცნობ მაგას?

ფერეიტორი (საუხის შემდეგ, რომლის განმკლიებაშიც იგი გრუშეს აც-
ქვრდება): არა.

ალაყაფის კარებთან მდგომი ბეჯაროსანი: მაგას აბა-
შვილის ბავშვის მოპარვას აბრალებენ. თუ რამე იცი მაგის
შესახებ, ბლომად ფულს იშოვი, შოთა.

ფერეიტორი ლანძღვით გადის.

მზარეული ქალი: ის იყო? (გრუშე თავს უქნევს). მე მგონი, ეს
კრინტსაც არ დასძრავს, თორემ მაშინ ხომ უნდა აღიაროს
რომ გუბერნატორის ბავშვს მისდევდა შესაპყრობად?

გრუშე (შვებით ამოისუნთქავს): მე კი ლამის დამავიწყდა კიდევ,
რომ ბავშვი გადავარჩინე ამ...

შემოდის გუბერნატორის მეუღლე ადიუტანტისა და ორი ვეჟილის თან-
ხლებით.

გუბერნატორის მეუღლე: მადლობა ღმერთს, რომ ხალხი
მაინც არ არის აქ. არ შემიძლია მათი სუნის ატანა. მაშინვე
თავისტივილი ამივარდება ხოლმე.

პირველი ვეჟილი: გთხოვთ, მოწყალეო ქალბატონო, რაც შე-
იძლება გულდასმით ასწონ-დასწონოთ ხოლმე თქვენი ყოველი
სიტყვა, ვიდრე სხვა მოსამართლეს დანიშნავდნენ.

გუბერნატორის მეუღლე: კი, მაგრამ მე ხომ არაფერი არ
მითქვამს, ილო შუბლაძე. მე მიყვარს ხალხი, მიყვარს მისი
უბრალო, პირდაპირი გონება. აი, სუნია მხოლოდ, რომ თავს
ამატკიებს ხოლმე.

მეორე ვეჟილი: სვირის მაყურებელნი ალბათ თითქმის არ

გვეყოლება. ხალხი შინა ზის კარჩაკეტილი. გარეუბანში გამეფებული მღელვარების გამო.

გუბერნატორის მეუღლე: ეს არის ის გომბიო?
პირველი ვეჭილი: ვთხოვთ, ქალბატონო ნათელა, თავი შეიკავოთ და შეურაცხყოფელი გამოთქმები არ იხმაროთ, ვიდრე არ დაერწმუნდებით. რომ დიდმა თავადმა ახალი მოსამართლე დანიშნა და გავთავისუფლდით ამჟამინდელი მოსამართლისაგან, რომელიც ყველაზე დიდი გარეწარია იმათთაგან, ვისაც კი ოდესმე მოსამართლეს წამოსახსნი უტარებია. მაგრამ, როგორც ჩანს, საქმე უკვე მანდეთკენ მიდის. აი, უყურეთ.

ალაყაფის კარებში შემოდინ აბჯაროსნები.

გზარეული ქალი: ეგ ყოვლად მოწყალე ქალბატონი ალბათ ახლავე ომებში წაგწვდებოდა, ახდაკის ხასიათი რომ არ იცოდეს. ის მდამიოთა მხარეზეა და აღამიანს სახეზე ატყობს კველაფერს.

ორი აბჯაროსანი ოცს ამგობებს ბოძზე. შემოპყვთ ბორკილებგაყრილი ახდაკი. მის უკან შელკა. აარეთვე ბორკილებგაყრილი. მათ მოსდევთ სამი ბობოლა ძღუესი.

აბჯაროსანი: გინდოდა გაქცეულიყავი, არა?

სცემს ახდაკს.

ერთ-ერთი ბობოლა: ჯერ მოსამართლის მოსახსნი გაეაძროთ და მერე ჩამოვეკიდოთ!

აბჯაროსნები და ბობოლები ახდაკს აძრობენ მოსამართლის მოსახსნს, რომლის ქვეშაც მისი დაგლეჯილი ტანსაცმელი გამოჩნდება. შემდეგ ერთ-ერთი აბჯაროსანი პანდურს ამოჭრავს ახდაკს.

აბჯაროსანი (თან ხეოს ჭკრავს ახდაკს მეორე აბჯაროსნისაკენ): არ გინდა სიმართლის გუდა? აჰანდე, დაიჭი!

აბჯაროსნები (რიგრიგობით უბიძგებენ ახდაკს ერთმანეთისაკენ): აჰა, დაიჭი!

— მე სიმართლის გუდა არა მჭირდება!

ასე გრძელდება, ვიდრე ახდაკი არ წაიქცევა. მაშინ მას მაღლა აიტაცებენ და სახრჩობელისაკენ მიათრევენ.

გუბერნატორის მეუღლე („ბურთაობის“ დროს ტაშს უკრავდა ისტერიულად): მე პირველი დანახვისთანავე არ მომეწონა ეგ ტიპი.

ახდაკი (სახე სისხლითა აქვს მოსვრილი და სულს ძლივს ითქვამს): ვერაფერს ვერა ვხედავ, ჩვარი მომეცით, სისხლი მოვიწმინდო.

აბჯაროსნები: მერე რა გინდა დაინახო?

ახდაკი: თქვენა, ძაღლებო. (ხალათის ქალთით სისხლს იწმენდს თვალებ-

ბიდასი. ღმერთმა განგიკითხოთ, ძაღლებო! როგორ მიდის თქვენი საქმეები, ძაღლებო? რა აზრებია ძაღლთა სამყაროში, კარგადაა ჰყარს? გამოჩნდა ისევ ჩექმა, რომლის ალოკვაც შეგეძლებათ ხოლმე კვლავინდებურად? ისევა ჰქებენთ ერთმანეთს სამკვდრო-სასიცოცხლოდ შებმულნი?..

ვიდრე ახდაკი ლაპარაკობა, წმინდის მტვრით დაფარული მხედარი ვერცხვითი თანხლებით. ტყავის ჩანთიდან იღება ქაღალდებსა და სინჯავს.

მხედარი (სიტყვას აწყვეტინებს ახდაკს): მოიცათ! აი, დიდი თავადის ბრძანება ახალ დანიშნათა შესახებ.

ეფრეიტორი (დაიღრიალებს): სმენა იყოს და გაგონება! (ყველანი გაირინდებიან).

მხედარი: აი, რა არის ნათქვამი ახალი მოსამართლის შესახებ: „ნუქაში მოსამართლედ ვნიშნავთ ვინმე ახდაკს. კაცს, რომელსაც უნდა ვუმადლოდეთ ჩვენი ქვეყნისათვის ფრიად მნიშვნელოვანი პიროვნების გადარჩენას“. რამელია, არ იცით?

შალვა (მიუთითებს ახდაკზე): აგერ, სახრჩობელის ქვეშა დვას, თქვენო აღმატებულეზავ.

ეფრეიტორი (დაიღრიალებს): ეს რა ხდება აქ?

აბჯაროსანი: ნება მიბოძეთ გიპატაკოთ, რომ მისი მოწყალება უკვე იყო მისი მოწყალება, მაგრამ ამ ზობოლა გლეხების ჩვენების თანახმად დიდი თავადის მტრად იქნა გამოცხადებული.

ეფრეიტორი (ბობოლებზე ანიშნებს): წაიყვანეთ! (ბობოლები გაჰყავთ ვიდრე გაიყვანდნენ, ისინი განუწყვეტლივ მდებლად თავს უკრავენ ახდაკს). იცოდეთ, ამიერიდან მისი მოწყალება არავინ და არაფერმა არ უნდა შეაწუხოს. (გადის მტვრით დაფარულ მხედართან ერთად).

მზარეული ქალი (შალვას): გუბერნატორის მეუღლე ტაშს უკრავდა, როცა მაგას აბურთავებდნენ. იმედია, შენიშნავდა.

პირველი ვექილი: ჩარხი უკულმა დატრიალდა.

ახდაკს გული მიხდის. მას წამოაყენებენ და ისევ ვინზე მიდის. შემდეგ მოსამართლის წამოსასხამს აცმევენ და ბარბაცით გამოდის მის ირგვლივ შეჯგუფულ აბჯაროსანთა წრიდან.

აბჯაროსნები: ჩვენგან არაფერი არ გეწყინოს, თქვენო მოწყალებავ!

— რამეს ხომ არ ინებებთ, თქვენო მოწყალებავ?

ახდაკი: არაფერს, ძაღლებო. მეც ხომ თქვენებრ ძაღლი ვარ და სხვას რას ვინატრებ, თუ არა ჩექმას გასალოკად. (შალვას). გამითავისუფლებიხარ! (შალვას ბოროტებს შეხსნიან). წადი, ტკბილი წითელი ღვინო მომიტა. (შალვა გადის). დაიკარგენით აქე-

დან, მე ერთი საქმე მაქვს გასარჩევნი. (აბჯარონები გადაიან. შალ-
ვა უკან ბრუნდება კათხით ხელში. ახდაკი მძიმედ სვამს). რამე ღამი-
დე ქნეშ. (შალვას კანონთა კრებული მოაქვს და მოსამართლის სკამზე
სდებს. ახდაკი ჯდება). მე ვიღებ! (მოსარჩლეთ. რომლებიც აქამდე
შეშფოთებულნი ბჭობდნენ, სახეები გაუბრწყინდებათ, შვებით ამოისუნ-
თქავენ. ილიმიან და ერთმანეთს ეჩურჩხულებიან).

მზარელი ქალი: ვაიმე, ვაიმე!

სიმონი: ქას ნამით ვერ ამოავსებო,—ასე იტყვიან.

ვექილები (უახლოვდებიან ახდაკს. რომელიც მოლოდინში ფეხზე წამოდ-
გება): ყოვლად კურიოზული საქნეა, თქვენო მოწყალებავ. მო-
პირდაპირე მხარემ ბავშვი მოიტაცა და უარს აცხადებს უკან
დაბრუნებაზე.

ახდაკი (გაშლილ ხელს გაუშვებს მათ და თან გრუშე'აკენ იყურება): მომ-
ხიბლავი ასულია. (ხელში ფულს იგრძნობს და კმაყოფილი სახით
ჯდება). ვიწყებ რა სასამართლო პროცესს, ყველა თქვენგანი-
საგან ხალას სიმართლეს მოვითხოვ. (ვრუშეს). განსაკუთრებით
შენგან.

პირველი ვექილი: ღრმად პატივცემულო მოსამართლე! სის-
ხლი, როგორც ხალხში იციან ხოლმე თქმა, უფრო სქელია,
ვიდრე წყალი. ეს ძველი სიბრძნე...

ახდაკი: სასამართლოს სურს იცოდეს, თუ რამდენს შეადგენს
თქვენი ჰონორარი?

პირველი ვექილი (გაკვირვებული: უკაცრავად, რა ბრძანეთ?
(ახდაკი თავიანთი გამომეტყველებით ცეცხლსა და სალოც თითს უსვანს
ერთმანეთზე). ჰო, აი თურმე რა! ხუთასი პიასტრი, თქვენო
მოწყალებავ. პასუხს ვიძლევი სასამართლოს უჩვეულო კით-
ხვაზე.

ახდაკი: გესმით? თურმე ნუ იტყვით, ასეთი კითხვა უჩვეულო
რამ ყოფილა! ამას იმიტომ გეკითხებიან, რომ ვიცი, როგო-
რი კარგი ვექილიც ხართ და ამის გამო სულ სხვანაირად
გისმენთ.

პირველი ვექილი (თავს დაუკრავს): გმადლობთ, თქვენო მოწყ-
ალებავ. ღრმად პატივცემულო მოსამართლე, არაფერი ისე
მტკიცედ არ აკავშირებს ადამიანებს, როგორც სისხლით ნა-
თესაობა. დედა და შვილი—განა ამაზე ახლობელი კავშირი
კიდევ არსებობს?! განა შეიძლება დედას მკერდიდან ბავშვი
მოჰგლიჯო?! ღრმად პატივცემულო მოსამართლე! დედამ ჩასა-
ხა იგი სიყვარულის უწმინდეს ექსტაზში, შემდეგ ცხრა თვე

ბერტოლტ ბრეხტი

მუცლით ატარა, ჰყვება თავისი სისხლით და შვა ტანჯვით. ღრმად პატივცემული მოსამართლე! არაერთგზის უნახავთ, რომ თვით ვეფხვიც კი, როდესაც ლეკვს მოსტაცებენ, მოუსვენრად დაძრწის მთებში და ისე ხდება, რომ ლანდს ემსგავსება. თავათ ბუნებამ...

აზღაკი (აწყვეტინებს და გრუშეს მიმართავს): აბა, რა შეგიძლია უპასუხო ამაზე და საერთოდ ყველაფერი, რაც ბატონ ვიქილს კიდევ დარჩა სათქმელი?

გრუშე: ბავშვი ჩემია.

აზღაკი: მეტი არაფერი? იმედია, შენ მესძლებ დაამტკიცო, რომ ეს ასეა. ყოველ შემთხვევაში გირჩევნია ის მაინც მითხრა, თუ რატომ მიგაჩნია, რომ ბავშვი შენ უნდა მოგაკუთვნოთ.

გრუშე: მე რაც შემეძლო და როგორც შემეძლო ისე გამოვხარდი იგი ალალი გულით, ცოტადენ საჭმელს ყოველთვის ვშოულობდი მისთვის და ღამეც თითქმის მუდამ კერქვეშ ეძინა ხოლმე. რაღა არ გადავიტანე მისი გულისთვის, რამდენ ხარჯს გაფუძელ. იმას კი არ ვუყურებდი, თვითონ მე რა მძლევდა ხელს და რა არა. ვცდილობდი ჩამეგონებინა, გულისხმიერი ყოფილიყო ყველასადმი და თავიდანვე შრომა ჰყვარებოდა. ისიც ცდილობდა, რაც შეეძლო. ჯერ ხომ ძალიან პატარაა.

ვექილი: თქვენო მოწყალებავ, საგულისხმოა ის ფაქტი, რომ თავათ ეს ასულიც არ მიუთითებს მასსა და ბავშვს შორის არსებულ რაიმე სისხლისმიერ ნათესაობაზე.

აზღაკი: სასამართლო ამას მხედველობაში მიიღებს.

ვექილი: გმადლობთ, თქვენო მოწყალებავ. ახლა ნება დართეთ თქვენს წინაშე მდებლად ქედმოხრილ მანდილოსანს, რომელმაც შეუღლე დაკარგა უკვე და ამჟამად ბავშვის დაკარგვის საფრთხეც ემუქრება, ორიოდე სიტყვით მოგმართოთ. აბა, მოწყალეო ქალბატონო...

გუბერნატორის შეუღლე (ხნადაბლა): ყოვლად უღმობელი ხვედრი მაიძულებს, ბატონო ჩემო, მოგმართოთ თხოვნით, რომ უკან დამიბრუნოთ ჩემი საყვარელი ბავშვი. ძალა არ შემწევს დაგიხატოთ განძარცული დედის სულიერი წამებაში, უძილო ღამეები...

მეორე ვექილი (უცებ იფეთქებს): პირდაპირ გაუგონარია. როგორ ექცევიან ამ ქალს. უკრძალავენ ქმრის სასახლეში შესვლას, არ აძლევენ მამულიდან შემოსავალს და თანაც არ

ხეინად ეუბნებიან: მამული მემკვიდრეს ეკუთვნისო. უბავშვოდ მას არაფერი არ შეუძლია, თვით თავისი ვეჭილების გასტუმრებაც კი არ შეუძლია! (პირველ ვეჭილს. რომელიც სასოწარკვეთილია კოლევის გამოხდომით და გაფაციცებით ანიშნებს გაჩუმდით). ძვირფასო ილო უზულაძე, რა დასამალია, რომ საბოლოო ჯამში საქმე აბაშვილის მამულს ეხება?

პირველი ვეჭილი: გეთაყვა, პატივცემულო სანდრო ობოლადე! ჩვენ ხომ შევთანხმდით! (ახდაკს). რასაკვირველია, სწორია, რომ იმისდა მიხედვით, თუ რა განაჩენს გამოიტანს სასამართლო, გადაწყდება აგრეთვე ისიც, გახდება თუ არა ჩვენი მაღალშობილი კლიენტი აბაშვილის დიალაკ დიდი მამულის მფლობელი, მაგრამ მე განგებ ვამბომ: აგრეთვე-მეთქი, ვინაიდან პირველ რიგში დგას დედის ადამიანური ტრაგედია, როგორც ეს სამართლიანად აღნიშნა ნათელა აბაშვილმა თავისი ამბლეგებელი სიტყვის დასაწყისში. მიხეილ აბაშვილი შემოაღნიშნული მამულის მემკვიდრეც რომ არ ყოფილიყო, იგი მაინც იქნებოდა ჩემი კლიენტის ნანატრი შვილი!

ახდაკი: სდექ! სასამართლო მოსარჩლის მიერ მამულის ხსენებას წმინდა ადამიანურ მისწრაფებათა გამოვლენად მიიჩნევს.

მეორე ვეჭილი: გმადლობთ, თქვენო მოწყალეებავ. ძვირფასო ილო უზულაძე, ჩვენ ყოველთვის შეგვიძლია იმაზე მივუთითოთ. როცა ქალი, რომელმაც უბავში მიისაკუთრა, არ წარმოადგენს მის ნამდვილ დედას! ნება მიბოძეთ სასამართლოს მხოლოდ შიშველი ფაქტები მოვახსენო. ბავში, მიხეილ აბაშვილი, გარეწობათა საბედისწერო გადახლართვის გამო დედამ ლასტოვა გაქცევის დროს. გრუშე, ჭურჭლის მრეცხავი გოგო, სასახლეში იყო იმ აღდგომა დღეს და სახლეულთაგან ბევრმა ნახა, როგორ დასტრიალებდა ბავშვს.

მზარეული ქალი: გუბერნატორის მეუღლე კი მართო იმაზე ფიქრობდა, რომელი კაბები წაელო თან.

მეორე ვეჭილი (წარბშეუხრვლად): დაახლოებით ერთი წლის შემდეგ გრუშემ ბავშიანად თავი ამოყო ჩრდილოეთში, მთის ერთ-ერთ სოფელში, სადაც შეუღლდა...

ახდაკი: როგორ მოხვდი იმ სოფელში?

გრუშე: ფეხით ჩავედი, თქვენო მოწყალეებავ, და ბავში ჩემც იყო.

სიმონი: მე კი მამა ვარ, თქვენო მოწყალეებავ.

მზარეული ქალი: ბავში ჩემთან ჰყავდათ მობარებული, თქვე-

- ნო მოწყალეობა. ხუთ პიასტრს მაძლევდნენ მოვლაში.
- მეორე ვეჟილი: ეგ ჯეელი გრუშეს დანიშნულია, ღრმად პატივ-
ცემულო მოსამართლე, და ამის გამო მაგის ჩვენებას არ შეიძ-
ლება სასამართლო დაეყრდნოს.
- აზდაკი: ეს შენ მოგთხოვდა სოფელში?
- სიმონი: არა, თქვენო მოწყალეობა, იქ ერთ გლესზე დაიწერა ჯვარი.
- აზდაკი (ხელს უქნევს გრუშეს, ახლოს წოდით): რატომ? (სიმონზე მიუ-
თითებს). რა, ლოგინში არ ვარგა? სიმართლე მითხარი.
- გრუშე: ჩვენ შორის მანამდე არ მისულა საქმე. მე ბავშვის გამო
გავთხოვდი. თავშესაფარი რომ ჰქონოდა. (სიმონზე მიუთითებს).
- ეგ ომში იყო, თქვენო მოწყალეობა.
- აზდაკი: და ახლა ისევ შენ უნდისარ, არა?
- გრუშე (ჯავრიანად): მე ახლა თავისუფალი აღარა ვარ, თქვენო
მოწყალეობა.
- სიმონი: გთხოვთ ოქმში შეიტანოთ...
- აზდაკი: მაშ ბავშვი მრუშობის შედეგად შეგეძინა. ასე გამოდის
შენი ნათქვამიდან. (გრუშე ხმას არ იღებს). პასუხი გამეცი კით-
ხვაზე: რა ბავშვია ესა? დაძონძილი ნაბიჭვარი, თუ კეთილ-
შობილი ყრმა, შეძლებული ოჯახის შვილი.
- გრუშე (ბრაზმორეული): ჩვეულებრივი ბავშვია.
- აზდაკი: მე გეკითხები, თავიდანვე დახვეწილი სახის ნაკვთები
ჰქონდა-მეთქი?
- გრუშე: რა ვიცი, პაჭუა ცხვირი კი ჰქონდა...
- აზდაკი: მაშ, პაჭუა ცხვირი ჰქონდა? ასეთი პასუხი ფრიად მნიშ-
ვნელოვნად მიმაჩნია. ჩენზე ჰყვებიან, რომ ერთხელ განაჩენის
გამოტანის წინ გარეთ გავედი და ვარდის ბუჩქს ვყნოსავდი.
ასეთი იღეთები დღესდღეობით დიდაც საჭიროა. ახლა კმა-
რა, მეტს აღარ გაფაჭიანურებ თქვენს პროცესს. მეყო, რაც
ტყუილები მოვისმინე თქვენგან. (გრუშეა). განსაკუთრებით კი
შენგან. წარმოდგენილი მაქვს, რალა არ შეითთხნეთ თქვენ
(გრუშეს, სიმონსა და მზარეულ ქალს). რათა როგორმე გაგეცურე-
ბინეთ. მე ვერაფერს გამომაპარებთ, თქვენ თალღითები ხართ.
- გრუშე (ერთბაშად მიახლის): ეჭვიც არ მეპარება, რომ დიდხანს არ
გააჭიანურებთ საქმეს. ქრთამი ხომ უკვე აიღეთ და სხვა რა-
ლა გენაღვლებათ!
- აზდაკი: ენა დააყენე. რა, შენგან ავიღე?
- გრუშე (მიუხედავად იმისა, რომ მზარეული ქალი ცდილობს შეაჩეროს):
ჩემგან რა უნდა აგეღო, რაც არაფერი გამაჩნდა!

აზდაკი: სრული სიმართლეა, თუ თქვენისთანა ჯიბეგაფხეკილების იმელზე დავდექი, მიმშილით ამომძვრება სული. სამართალს კი მოითხოვთ, მაგრამ მისთვის ფულის გაღება არ გინდათ, არა? როცა ყსაბთან მიდიხართ, მაშინ იცით, რომ ფული უნდა გადაიხადოთ, მაგრამ მოსამართლესთან კი თავი ქელეხზე გგონიათ.

სიმონი (ხმაშალა): ნალბანდები ბედაურის დასაქედად მოვიდნენ და ცხენის ბუზმა ფეხები გაუშვირაო, — ნათქვამია.

აზდაკი (თავგამოდებით იღებს გამოწვევას): ნებში ნაპოვნი მარგალიტი მირჩევნია მთის ნაკადულიდან ამოღებულ ქვასაო, — ნათქვამია.

სიმონი: მშვენიერი დარია, წამო, არ გინდა ანკესით ვითევზაოთ, — უთხრა მეთევზემ კიაყელას.

აზდაკი: ჩემი თავის ბატონი მე ვარო, თქვა ყმამ და ფეხი მოიჭრაო

სიმონი: მამობრივი სიყვარულით მიყვარხართო, უთხრა მეფემ გლეხებს და ბრძანა უფლისწულისთვის თავი მოეკვეთათ.

აზდაკი: სულელს ყველაზე დიდი მტერი საკუთარი თავი ჰყავსო.

სიმონი: ჰო. მაგრამ მუცლითმეტყველებას ცხვირი როდი აქვს!

აზდაკი: ათი პიასტრით გაჯარიმებ სასამართლოს წინაშე უწმაწური სიტყვების წარმოთქმისათვის. ამიერიდან გეცოდინებთ, თუ რა არის სამართალი.

გრუშე: ჰო, ძან სამართალი კი გაქვს აი, პირში ბურთსა გვჩრი, რახან ისე მოხდენილად არ ვიცით ლაპარაკი, როგორც მაგისმა ვეჭილებმა.

აზდაკი: სწორედ რომ ასეა, თქვენ მეტისმეტი შტერები ხართ და ახია თქვენზე; როცა კისერში გითაქებენ ხოლმე.

გრუშე: ჰო. შენ, რასაკვირველია, გინდა ბავში იმას მიაკუთვნო, ვინც იმდენად მალალი წრის წარმომადგენელია, რომ არც კი იცის, ბავშვს საფენები როგორ უნდა გამოუცვალოს. რახან ასეა, მაშინ იცოდლე, რომ სამართლისა შენც ისევე არაფერი გაგება, როგორც მე.

აზდაკი: ამაში არის სიმართლის ნატამალი. მე ერთი უბრალო კაცი ვარ. მოსამართლის მოსახსნამქვეშ დაგლეჯილი მარგალი მაღვია. აი, შენ თვითონ ნახე. ყველაფერი ჭამასა და სასმელზე მეხარჯება. მე მონასტრის სკოლაში აღვიზარდე, ისე კი, კაცმა რომ თქვას, შენც უნდა დაგაჯარიმო. ათი პიასტრით სასამართლოს შეურაცხყოფისათვის. დიდი სულელი ვინმე კი

ხარ, რომ შენს წინააღმდეგ მაძხედრებ, ნაცვლად იშისა, რომ თვალები დამიპრაწო, უკანალი შეათამაშო და ამით შენდამი კეთილად განმაწყო: ოცი პიასტრი.

გ რ უ შ ე: თუ გინდა ოცდაათი ც გახადე, მაინც გეტყვი, რასაც შენს სამართალზე ვფიქრობ, შე ღვინის რუმბო, შენა! როგორ შეგიძლია ასე დაიმცრო თაგი და აზნაირი რამეები მელაპარაკო? როცა დედაშენი გზობავდა: განა იფიქრებდა მაშინ, რომ ერთ ღროს თითებზე სცემდი, თუ ერთ პეშვ ფეტვს მოახელლებდა. სადმე? ნუთუ არა გრცხვენია? ხომ ხედავ, როგორ ვკანკალებ შენს წინაშე? მაგრამ შენ მაგათ ენსახურები. ზრუნავ, რომ მაგათ სახლები არ წაართვას ვინმემ, სასლები, რომლებიც თვითონ მაგათ აქვთ მოპარული. აბა, როდის აქეთ ეკუთვნით სახლები ბალღინჯოებს? შენ სადარაჯოზე დგახარ, თორემ სხვაფრივ ვგენი ვერ შესძლებდნენ ჩვენი კაცების ომში წაყვანას, შე გამყიდველო. შენა!

აზდაკი წამოდგება. სახე უბოწყინავს. სიწყნარის დასამჯარებლად მოსამართლის ჩაქუჩს აკაკუნებს მაგიდაზე, მაგრამ არცთუ თავგამოდებით. დავინიდან გრუშე მაინც განაგრძობს მის ლანძღვას, ჩაქუჩის კაკუნს მისი სიტყვების რიტმს ააყოლებს.

გ რ უ შ ე: რა პატივისცემა უნდა მქონდეს შენი? უფრო მეტი არა, ვიდრე რომელიმე ქურდის, ან დანამომარჯვებული ყაჩაღისა. ისინიც ხომ იმას სჩადიან, რაც სურთ. შენ შეგიძლია ბავშვი წამართვა. ასიდან ოთხმოცდაცხრამეტ შემთხვევაში ეს ასეც იქნება, მაგრამ ერთი რამე იცოდე: შენს ადგილზე უნდა მხოლოდ ბავშვების გამხრწნელი და შევახშენი აირჩიონ ხოლმე, თუ სურთ, რომ ისინი დასაჯონ, ვინაიდან ხალხის ჯალათად ყოფნა, ჩამოხრჩობაზე უარესია.

აზდაკი (ჯდება): ახლა უკვე ოცდაათი პიასტრის გადახდა მოგიწევს. და მე მეტს აღარ დავიწყებ შენთან ძიძგილაობას. დუქანში ხომ არა ვართ. არ მინდა მოსამართლის ღირსება შევბღალლო და თანაც უკვე ინტერესი დავკარგე შენი საქმისადმი. სად არიან ის ორნი, გაყრა რომ უნდოდათ. (შალვას). წადი, შემოიყვანე. ეს საქმე კი მეოთხედი საათითა გადადებულია.

პირველი ვექილი (ამასობაში შალვა ვადის): ამის შემდეგ კრინტიც რომ აღარ დასძრათ, საქმე ჩვენს სასარგებლოდ გადაწყდება, მოწყალეო ქალბატონო.

მზარეული ქალი (გრუშეს): შენ თვითონ ვაიფუქე შენი საქმე. ახლა ეგ იმათ მიაკუთვნებს ბავშვს.

გუბერნატორის შეუღლე: გოგი, ჩემი სურნელოვანი წყლის
შუშა მომაწოდე.

შეპოდის ღრმად მოხუცებული ცოლ-ქმარი.

აზდაკი: მე ვიღებ. (მოხუცებულებს ვერ გაუგიათ, რას ეუბნებათ მოსამარ-
თლე). მე გადმომცეს, რომ თქვენ გაყრა გსურთ. რამდენი ხა-
ნია, რაც ერთად ცხოვრობთ?

დედაბერი: ორმოცი წელია, თქვენო მოწყალება.

აზდაკი: მერედა, რატომ გინდათ გაეყართ?

ბერიკაცი: ერთმანეთი არ მოგვწონს, თქვენო მოწყალება.

აზდაკი: როდის აქეთ არ მოგვწონთ?

დედაბერი: იმთავითვე არ მოგვწონდა, თქვენო მოწყალება.

აზდაკი: კარგი, ვიფიქრებ თქვენს სურვილზე და განაჩენსაც გა-
ნოვიტან, მაგრამ ჯერ სხვა საქმე უნდა მოვათავო. (შალვას
ცოლ-ქმარი სცენის სიღრმეში მიჰყავს). მე ბავშვი მჭირდება. (ხელს
დაუქნევს გრუშებს და დაიხრება მისკენ. კეთილად არის მისდამი გან-
წყობილი). ნე დავინახე, რომ გული შეგტკივა სამართლიანო-
ბაზე, მაგრამ არა მჯერა, რომ ბავშვი შენი იყოს, და თუნდაც,
გთქვათ, შენია, ქალო, განა ამ შემთხვევაშიც არ ისურვებდი,
რომ ის მდიდარი ყოფილიყო? შენ მაშინაც უნდა გეთქვა, ჩე-
მი არ არისო და მყისვე გახდებოდა სასახლის მფლობელი,
ეყოლებოდა მრავალი ცხენი ბაგაზე მიბმული, მრავალი მათ-
ხოვარი კარზე მიმდგარი, უამრავი ჯარისკაცი დაქირავებული
და მთხოვნელები ეზოს შიგნით დაყუდებულნი. ასე არ არის
განა? აბა, რას იტყვი ამაზე? არ გინდა შეილი მდიდარი გყავდეს?
გრუშე სდუმს.

ქკოსანი: ყური დაუგდეთ, რას ფიქრობდა გულჯავრიანი გრუ-
შე ამ დროს, რას არ ამბობდა. (მღერის).

ოქროს წულებს ჩაიცმევდა

და არ იშინებდა.

ბოროტებას ჩაიდენდა,

ურცხვად შემომცინებდა.

რად მინდა, რომ დღენიადაგ

საწყალ ხალხსა ზარავდეს,

ძლიერი და არამზადა

იყოს კუბოს კარამდე.

დაე, შიმშილს გაურბოდეს,

დამშეულებს კი არა;

წყვედიადისა ეშინოდეს,
სინათლისა კი არა.

აზღაკი: ვგონებ, მესმის შენი, ქალო.

გრუშე: ბავშვს ვერავის დავანებებ. მე გავზარდე და ჩემთან არის შეჩვეული.

შალვას შემოჰყავს ბავშვი.

გუბერნატორის მეუღლე: დაძონდილს ატარებს.

გრუშე: ტყუილია, არ დამაცადეს, რომ კარგი ხალათი ჩამეცმია.

გუბერნატორის მეუღლე: სალორეში აცხოვრებდა.

გრუშე (გამწარებული): მე ღორი არა ვარ, მაგრამ ერთი სულიერი კი შეიძლება მართლაც იყოს. სად დატოვე შენი ბავშვი?

გუბერნატორის მეუღლე: მე შენ გიჩვენებ სეირს, შე გომბიოვ, შენა! (უნდა ეცეს გრუშეს, მაგრამ ვეჩილები იჭერენ). ეგ არამზადა დაუყოვნებლივ უნდა გაწკეპლოთ, ეხლავე უნდა გაწკეპლოთ!

მეორე ვეჟილი (პირზე ხელს აფარებს გუბერნატორის მეუღლეს): მოწყალეო ქალბატონო, ხომ დაგვპირდით... თქვენო მოწყალებავ, მოსარჩლის ნერვები.

აზღაკი: მოსარჩლევ და მოპასუხევ! სასამართლომ მოისმინა თქვენი საქმე და ვერ დაადგინა, თუ რომელი თქვენგანია ამ ბავშვის ნამდვილი დედა. მე, როგორც მოსამართლე, ვალდებული ვარ ბავშვს დედა ამოვურჩიო. მე გამოცდა მინდა მოგიწყოთ. შალვა, აიღე ცარცის ნატეხი და იატაკზე წრე შემოხაზე, (შალვა იატაკზე წრეს შემოხაზავს). შიგ ბავშვი დააყენე! (შალვა წრეში აყენებს მიხეილს. რომელიც გრუშეს უღიმის). მოსარჩლევ და მოპასუხევ, აქეთ-იქით დადექით წრეხაზის პირას! (გუბერნატორის მეუღლე და გრუშე მიდიან წრეხაზთან). მოჰკიდეთ ხელი ბავშვს, ცალ ხელში ერთმა, მეორეში მეორემ. ნამდვილ დედას ეყოფა ძალა, ბავშვი თავისკენ გადაითროს.

მეორე ვეჟილი (სწრაფად): ღრმად პატივცემულო მოსამართლე, შე პროტესტს ვაცხადებ, რომ ბედი აბაშვილის ვრცელი მამულისა, რომელიც ამ ბავშვს ერგება, როგორც შემკვიდრეს, ასეთ საეჭვო ორთაბრძოლაზე გავხადოთ დამოკიდებული, თანაც ჩემი კლიენტი ძალის მხრივ ჩამორჩება მაგ ქალს, რომელიც ფიზიკურ შრომას არის მიჩვეული.

აზღაკი: თქვენი კლიენტი საკმაოდ ჩატუქხულად მიმაჩნია. გასწიეთ! (გუბერნატორის მეუღლე თავისკენ გადაითრევა ბავშვს წრიდან, გრუშე კი ხელს გაუშვებს და გაცბუნებული დგას).

პირველი ვეჟილი (ულოცავს გუბერნატორის მეუღლეს): რას ვამბობდი! აი, რას ნიშნავს სისხლით ნათესაობა!

აზდაკი (გრუშეს): რა გეძარტება? რატომ არ ეწეოდი?

გრუშე: ხელი ვერ მოვაღლე მაგრად. (ნიირბენს აზდაკთან). თქვენო მოწყალებავ, უკან მიმაქვს ყველაფერი. რაც კი თქვენს წინააღმდეგ ვთქვი, გთხოვთ მომიტევეთ. არ შეიძლება, რომ იქამდე მაინც ჩემთან დარჩეს ბავშვი, ვიდრე ყველა სიტყვას ისწავლიდეს? ჯერ მან ერთობ ცოტა იცის.

აზდაკი: ნუ ცდილობ ზეგავლენა მოახდინო სასამართლოზე! სანაძღლოს ვდებ. რომ შენ თვითონაც ოციოდე სიტყვა თუ იცი. კარგი, თანახმა ვარ, ცდა განმეორდეს. რათა საბოლოოდ გადავწყვიტო. აბა, გასწიეთ!

ქალები ერთხელ კიდევ დგებიან წრესთან გრუშე კვლავ ხელს უშვებს ბავშვს.

გრუშე (ასთწარკვეთილი): ჩემი გაზრდილია! ხომ არ გავგლეჯავ შუაზე?! არ შემიძლია ეგრე!

აზდაკი (წამოდგება): ასე და ამგვარად სასამართლომ დაადგინა, თუ ვინ არის ნამდვილი დედა. (გრუშეს). მოჰკიდე ხელი შენს ბავშვსა და წაიყვანე. გირჩევ, ქალაქში ნუ დარჩები მასთან ერთად. (გუბერნატორის მუხლეს). შენ კი ახლავე გაქრი აქედან, ვიდრე ტყუილისათვის რაიმეს მოგისჯიდე. აბაშვილის მამული კი ქალაქს გადაეცეს, რათა ბავშვებისათვის ბალი მოაწყონ, ბავშვებს სჭირდებათ ბალი. და მე ვბრძანებ, რომ ჩემს პატივსაცემად მას „აზდაკის ბალი“ ეწოდოს.

გუბერნატორის მუხლეს ლამის გული წაუვიდეს. ადიუტანტს გაჰყავს იგი. ვეჭილები მათზე ადრე წავიდნენ. გრუშე გაშვებული დვას შალვა. მას ბავშვს მიჰგვრის.

აზდაკი: ვინაიდან გადავწყვიტე სამუდამოდ გავიძრო მოსამართლის მოსახსნამი. ის მეტისმეტად მაცხუნებს. გმირად არ მომაქვს თავი, მაგრამ აგერ იქ, მდელიოზე, გეპატივებით, ცეკვა-თამაში გავაჩალოთ. ჰო, მართლა, შექიკვიკებულ გუნებაზე კინალამ დამავიწყდა. მე ხომ ჯერ გაყრის ქალაღდი უნდა დავწერო. (მოსამართლის სკამს მაგიდად იყენებს და რალაცას წერს ქალაღდის ნაგღკუზე. შემდეგ წასვღას აპირებს. საცეკვაო მუსიკა იწყება).

შალვა (წაიკითხა მისი დაწერილი): კი მაგრამ აქ სწორე არ სწერია. თქვენ ის მოხუცები კი არ გაგიყრიათ, არამედ გრუშე და მისი ქმარი.

აზდაკი: რაო, რა თქვი? სხვები გავყარე? ძალიან ეწუხვარ, მაგრამ ახლა ველარაფერს ვერ შევცვლი. გადაწყვეტიღების გაუქმება არ შეიძლება, ამით წესრიგი დაირღვევა. ჩემს დღესასწაულზე გეპატივებით, ცეკვა-თამაშისათვის, მე მგონი, კიდევ

სვარგებო. (გრუშესა და სიმონს). თქვენგან კი სულ ორმოცე
პიასტრი მერგება.

ს ი მ ო ნ ი (იღებს საფუღეს): ძალიან იაფია, თქვენო მოწყალებავე. დი-
დად გმადლობთ.

ა ზ დ ა კ ი (ინახავს ფულს): ეს ფული გამომადგება.

გ რ უ შ ე: მაშინ ის სჯობია, რომ ამაღამვე წავიდეთ ქალაქიდან. არა,
მიხეილ? (ბავშვის მხარზე შესმას აპირებს. სიმონს). მოგწონს ეს ბიჭი?

ს ი მ ო ნ ი (მხარზე შეისვამს ბავშვს): უმორჩილესად მოგახსენებ, რომ
მომწონს.

გ რ უ შ ე: ჰოდა, ახლა გეტყვებ. იმიტომ ავიყვანე ეს ბიჭი, რომ იმ
აღდგომა დღეს ჩვენ დავინიშნეთ და, მაშასადამე, იგი სიყვა-
რულის პირმშოა. მიხეილ, მოდი ვიცეკვოთ.

გრუშე ცეკვავს მიხეილთან. სიმონი მხარეულ ქალს ვაიწვევს და მასთან
ცეკვავს. მოხუცი ცოლ-ქმარიც იწყებენ ცეკვას. აზდაკი კი ერთ ადგილზე
დგას ფიქრში ჩაძირული. მალე მოცეკვავენი ჩანოფარებიან. მხოლოდ
ხანდახან განოჩნდება ხოლმე იგი მოცეკვავეთა შორის, მაგრამ სულ უფ-
რო და უფრო იშვიათად. რადგან სცენაზე ახალ-ახალი წყვილები შემო-
დიან და ცეკვავენ.

მ გ ო ს ა ნ ი:

გაუჩინარდა ამ საღამოს შემდეგ აზდაკი, მეტი არაფის
ალარ უნახავს,

მაგრამ ქართველ ხალხს დავიწყებისთვის არ მიუცია
მისი სახელი

და კიდევ დიდხანს იგონებდა იმ ოქროს ხანას,
როდესაც ჩვენში მოსამართლედ იყო აზდაკი,

ხანას ხანმოკლეს, სამართლიანს ასე თუ ისე.

მოცეკვავენი ცეკვით გადიან. აზდაკი ალარ არის სცენაზე.

მ გ ო ს ა ნ ი:

თქვენ კი, მსმენელნიო ამა ცარცის წრის ამბავისა,

მუდამ გახსოვდეთ ეს ძველი ზცნება,

რონ ყოველივე ეკუთვნოდეს უნდა ღირსეულს,
ვინც იმსახურებს

ამას თავის კეთილი საქმით.

ჩვილი ბავშვები დედობრივ კალთას, რათა იზარდონ და
იღლეგრძელონ,

ხოლო ურემი ყოჩაღ მეურმეს, რათა მგზავრობა არ
ფერხდებოდეს,

და ველიც იმას, ვინაც მას მორწყავს, რათა კეთილი
ნაყოფი მოგვცეს.

მუსიკა,